

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
19 P
10

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
55
2 C
17
ROMA

IO. BAP. PORTAE NEAPOLITANI

DE DISTILLATIONE LIB. IX.

Quibus certa methodo, multipliciq; artificio, penitioribus naturæ arcanis detectis, cuiuslibet mixti in propria elementa resolutio, perfectè docetur.

ROMAE, M. DC. VIII

Ex Typographia Reu. Cameræ Apostolicæ.

SVPERIORVM PERMISSV.

MVM MVM

IN CLARISS. AC DOCTISS. VIRVM IO. BAPT. PORTAM NEAPOLITANVM

Varia Epigrammata.

אך זה כולל פועלי אל כו יתהלל את־צבאותם
יתערב־לו כל־איש לבו יטה אזנו אל תועלתם
פורטא יאמר הפילוסוף על־כל־טבע את תפארתם
עולה על עב יחקור תחתית כסף זהב במצולתם
יספר שיח שרח יצמח יבש אדלה רן סכותם
יגיד כחם יבין סורם גופם עורם ותחלתם
ישכיל מקרם אל כל־מטעם את איכותם גם מהותם
עשב יקר מתוק או מר לשקות זונם ירלוף אותם
דרך לקצור יום טוב לקטוף כל־סוד לשרוף עד תכליתם
כל־טוב מיום עת יבשם את צבאותם גם מפעלתם
אמשל ספר אל גן שפר בשם ומר עם סורותם
ולהענן רם ברכיביו כל־עץ תחיה על ארצותם
בן הוא נפאר כן הוא נהדר ככוכבים שמסילותם
חסרך יורה תלמיד מורה חכמת קונה בקהלהם
יתן שבח כל־אדם לך ירום אותך עם ברכתם

Ex Hebræo.

PArue liber, quod finxit opus fabricator Olympi
Obtegis angusto, concelebrasq; sinu.
Illecebris animos, aures dulcedine mulces,
Quæ non PORTA tuum pectora cogit opus?
Tu sublime feris diuino vertice cœlum;
Et tibi (pro Superi) sydera, terra patet.
Percupis ignotas rerum tentare latebras,
Eruis è cæco fulua metalla solo.
Herbarum varias causas, viresq; recenses,
Et memoras formas, munera picta Deùm.
Pandis odoratos iucundo rore sapores
Quosq; parit succos, igne tepente focus.
Tempore quo debent rorantia gramina carpi,
Et quo siccari sole micante, doces.
Qualis Orontæo manantia Balsama trunco
Hortus alit Myrrhæ sæpe rigatus aquis.
Qualia vel gelido nigrantia nubila cœlo
Lapsa rigant virides arboris imbre comas.
Talis culte liber toto es celeberrimus orbe,
Et nites vt rutilo fulgida stella polo.
Quisquis adest, quem docta suum Tritonis alumnum
Finxerit, & plenus numine quisquis adest,
Persoluat grates, & debita premia laudùm
Reddat, reddat honos, gloria, fama, decus.

Ο δμλὼ αἰθεμόεσσαν ἰσόκεπος ἴδμονι τέχνῃ
Γράψε τύπῳ, γλυκερῆς ἄμμορον ἀμβροσίης.
Ἀλλὰ τῇ ἐτλῶ δὲ βροτοῖς διετρέφεσθε μῆτις.
Ὅσσα νόον νικᾷ τῆς φρενὸς ἔργα πέλει.

E Græco.

Arte coloratos flores imitatur Apelles;
Sed viridi nullus cespite manat odor.
Pingit odoratos BAPTISTA. quod effugit artem,
Ingenium PORTAE nobile fingit opus.

Blandus honos, Virtusq; ſimul delubra tenebant;
Sed binis templis vnica PORTA fuit.
Tu quoq; virtutem coniunctam nactus honori,
Amborum digne PORTA vocandus eris.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ex Chaldæo.

TV, quem Palladia ſapientia reddidit arte
Inſignem, Natura ſuum formauit alumnum,
Et res edocuit cæca caligine merſas.
Carminibus, BAPTISTA, meis indictus abibis?
Sed quia mellitæ non eſt mihi copia linguæ.
En ſileo, Patrijsq; notis, cultisq; libellis
PORTA tuis, meritarum impono pondera laudum.

آني که بود بر آسمان قطب زمان
علامهٔ علم و فاخري ادميان
افلاطون حکمت بقراط جهان
در بحر معاني در يکتا و نهان

E Persico:

HAud aliter fulget rutilo virtutis olympo,
Quàm Polus. Hunc celebrat fama, Minerua, decus.
AEqualis Cooq; seni, doctoq; Platoni,
Immensi est Sophiæ lucida concha maris.

Свѐ славе од свнта, н свакѝ ташӿнна,
Ка ѣѹр по̀ сва лнта, бн када чѹвена,
Нн такаа ннӿе бнт, каа ѣесѹ господнна,
Кн се порта зове̏, племеннта рода,
Своѣѹ славѹ с̓овωм, ннкωр не посадн,
Срамотом велнкωм, да не чѹѣе ѣадн,
Поклеѣе толнка, да ннѣедан ѣазнк,
На пѹлно сповндат, неӿе моӿн внк,
Затω господннѹ, овомѹ бѹд днка,
н слава велнка, каа жнве до внка,
Коѣѹ неӿе моӿн, нндормѹ попастн.
а кнӿе хтнт тлачнт, нѣѹ ӿе ѹзвншнти,

Ex Illyrico.

Qvicquid Fama loquax Orbis celebrauit in oris,
Quicquid bonos peperit quidquid prænuncia laudū
Gloria iam cecinit, cunctis placidissima seclis.
Virtuti cedat PORTAE, concedat bonori.
Nemo suas laudes componere laudibus ausit
BAPTISTAE, Nemesis sumet pro crimine penas;
Quis decus, & tanta dicet præconia famæ?
Ergo dum Cœlum radiantia sydera pascet,
Dulce per ora virum volitet memorabile nomen.
Quod nullum poterit fallax euertere tempus,
Et pressum, sublime volans, æquabit Olympo.

Վերա գիրքս է գովասան
Այս է գերեալ իմաստնա բան
Ճարտարաբանոք ասոտ ընթանան
Խոըլամնեաց դորն է միան
Եւ գերոզին է գովասան
Նոայ իշխանեաց յոյժ է պարծան
Վնշ̃ իմաստութեան
Որ էութեան մեր գերեցան
Յոյժ իմաստունք՝ ոյք իմացան
Արծաթե և աւսկու ջուր է հան
Ոչ թէ դալար խոսուէ միան
Այլ ամ̃ ծաղկոց որկան
Վն̃ մարդու հիւանդութեան
Փառք եւպատիւ իմաստութեան
Որ բնութեան բանն բանան

Ex Armeno.

ARte laboratos dum ſcripſit PORTA libellos,
Doctiloquis Sophiæ cauſa, modusq; fuit.
Vnde ſuam viuax PORTAM ſapientia dixit,
Et tulit inſigni laude, grauesq; viros.
Si ſpectes libros, nulli virtute ſecundum.
His etenim miris defluit vnda modis.
Cogitur in guttas argentea bractea flammis,
Inq; leues auras aureus imber abit.
AEraq; tabeſcunt, rorantesq; ignibus herba,
Lataq; vis florum victa calore, fluit.
Quis tot (iò Superi) mortalibus extudit artes?
Cælicolæ, an Genius maximè PORTA tuus?

Dictorum ἀνακεφαλαίωσις.

Ἔθνεα te celebrant ἱπερίθεια, Graius ἀείδει,
ἴδμονα μῆτιν Arabs, Auſonius σοφίην.
Et νόον Armenius, Γεραίρω Taulantius Artem,
Μῆχος Idumæus, δήνεα magna Syrus.
Omnes ἐν ἔργοις πάντεσσι δαήμονα laudant
Πατρῴοις numeris, carmine μυσοτόκῳ.
Vox ἴα, non οἴη, ſed ἴην ſapientia fundit,
Θέσκελον eximiæ σῆς decus ἰδμοσύνης.

**

IOANNES BAPTISTA PORTA NEAPOLITANVS ANNO ÆTATIS SVÆ LXIIII
I. Laurus f.

ILL.^MO D. D.
FEDERICO CAESIO MONTIS COELII MARCHIONI II. ETC.

IO. BAPTISTA PORTA Neapolitanus fœlicitatem.

VO me munere (macte virtute noua, & maiore ſpe Adoleſcens Illuſtriſsime) à tot tantisq; beneficijs,& amore redimam, quibus me quotidie nectis, & diſtringis, ne ingratitudinis notam, mihi maximè inuram? Non enim tanti ſunt (noſco meas imbecilles vires) vt poſsint tuis meritis æquari: ſed quantuluſcumq; ſim quantulæcũq; vires fuerint omni cura, & ſtudio enitar, vt ſi à propoſito ſigno aberrem ſaltem in te mei amoris, & obſeruantiæ memoria ſemper extet. Sed tuæ fortunæ, & naturæ magnitudines narraturus, ita me earum exuberans cumulus deterret, vt vnde exordiar, non ſat ſciam: Videor enim

eum imitari, qui firmamenti ſtellas enumerare ſtudens, nunc ab inſignioribus, nunc à minimis, nunc à fulgentioribus, tandem à tanto numero obrutus ab enumeratione deſiſtit. Sed coactus tandem incipiam. De CÆSIA gente dicturus aliquid altius exordiar. Ab Herculis Thebani Nepote Cæſo (Teſte Pauſania) Argiuorum Rege, cuius Poſteri è Græcia in eam Italiæ partem, quæ Magna nuncupabatur, venere, & illinc Romam, Cæſiam Gentem nomen, & originem duxiſſe, Græcorum monumenta teſtantur. Vnde ſi Cæſios omnes, qui in Romana Rep. domi, foriſq; tùm ſacris, tùm profanis dignitatibus præſtitere, quiq; tandem in Pannonijs ſibi Imperium compararunt, vellem recenſere, longè epiſtolæ modum narratio ſuperaret, eorum namq; bella, Vrbium euerſiones, Regnorum excidia, temporum longinquitas ſub ſeculorum tenebris aboleuerunt memoriam. Sed ad recentiora tempora deuenientes ex Aquitania Galliæ Prouincia Cæſios prodijſſe vetus eiuſdem familiæ Chronicon indicat. Hinc primum Probus ille Narnienſis Epiſcopus numeratur, cuius ope Otho II. Imperator à Pyratis captus, Romæ Imperioq; incolu-

columis restitutus est, quo maximo beneficio astrictus Cæsar, in causa fuit cur Otho filius Imperij hæres, omni studio contenderit, non solum, vt Gerebertus, qui Syluester II. fuit appellatus Probi Nepos summus Philosophus, omnibusq; scientijs eruditus, ad Pontificatus apicem veheretur, verum etiam Federicum eius fratrem Cæsiæ Familiæ Primum in Italia restitutorem, castris, pagis, dominijs, Cæsareisq; muneribus auxerit, & ornauerit. Qui Castrum Aquitanum prope Spoletum in Vmbria, ne Aquitaniæ nomen periret, construxit. Aliud Oppidum ibidem restitutum Cæsium à nomine Familiæ eius posteri denominarunt. Sed quis, Cæsios omnes enumerabit, qui Romæ dignitatibus, & prærogatiuis effulsere? Petrus Cæsius Aquitanus S. Francisci Assisinatis socius viuente Diuino illo viro primus Ordinis Minorum Præpositus Generalis electus, adeò sanctitate, & miraculis clarus enituit, vt Beati nomen meruerit. Paulum Leo X. P. M. eximiæ virtutis ergò inter purpuratos primum adscripsit. Federicus scientiarum ornamentis, prudentiæ pariter, ac prouidentiæ insignitus à Paulo III. Cardinalis creatur, mox, & Petrus Donatus post dignissi-

mas legationes purpureo galero donatur, quorum omnium virtutes, & dignitatem Illustrissimus Cardinalis Bartholomeus Patruus tuus exęquat. Tacebo Episcopos, Archiepiscopos, Apostolicæ Cameræ Clericos per multos Præturis, Ecclesiasticisq; dignitatibus cohonestatos, strenuos milites, qui propria virtute multorum Oppidorum, & Castrorum dominia sibi, posterisq; peperere. Riccardus Beati Petri Frater Federici Imperatoris Camerarius Arnulphæ Terræ comitatum obtinuit. Benedictus, & Simon fratres palatini Comites, pro Carolo III. Imperatore Vmbriam gubernarunt. Antonius Cæsius oppressam à Ladislao Rege, & Bracchio Montono Narniam strenuè defendit, atq; in Pōtificis fidem detinuit, ob id Pontificis publica vectigalia, & immunitates concessere. Pientissimus Petrus ter Vrbis Senator Menzani Comes creatur. Ioannes Iacobus Aquæ Spartæ, & Suillatûm dominium obtinuit, quod modò ab Excellentissimo Duce Federico Patre tuo pluribus Oppidis adauctum, possidetur; quid Ceræ etiam Ducatum, Monticellorum, & Riani Marchionatus, totq; alia castra, quæ pariter à Cæsijs dominantur? Quamobrem dici poterit Cæsiam

fami-

familiam, Episcoporum, Cardinalium, Pontificum, summorumq; Procerum seminarium extitisse. Omittimus matrimonia cum nobilissimis Italiæ familijs contracta, Liuiana, Catamelata ex strenuis Venetorum Ducibus Bartholomeo, & Erasmo, Varana, Corbaria, Monaldense, Malatesta, Ballionia, Actia, Anguillaria, Caietana, Vrsina, Sabella, & alijs. Omittimus Templa, Cœnobia, Pagos, Arces, Palatia, Viridaria, & Magnifica ædificia ab eisdem constructa. Sed ne videamur in minus necessarijs immorari, missa hæc faciamus, quæ fortasse cum alijs Principibus communia habes: dicamus quę propria sunt, ac perpaucis concessa, vix enim decimum, & nonum agens annum philosophiæ, & vniuersæ matheseos scientias emensus, ad reliquas assequendas inflammatus, ita te cunctis admirabilem reddis, vt ijs solum natus videaris. Quis animi tui mirificum candorem, fraudis inscium, doli expertem, nulla labe commaculatum non laudauerit? comitatem morum, suauitatē, atq; vrbanitatem ingenij, genijq; acumen? verè non immeritò in te quadrare poterit, quod sapientissimus ille vates cecinit.

In te

——————————————— *bona*

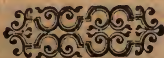
In te mixta fluunt, & quæ diuisa beatos

Efficiunt collecta tenes

Quibus illecti virtutibus insigniores philosophi, doctioresq; viri ita frequenter vndiq; ad te concurrunt, vt ad Lycæum concedere sibi videantur, quibus cum perpetuo versando tuam domum veluti nobilissimam Academiam illis exhibes, & ita inter eos excellis, vt omnium animos in tui amorem, & admirationem conuertas, & virtutum splendore maiorum tuorum decora, vel æques, vel superes, quæ cum temporum iniuria diu latuerint ex cineribus rediuiua immortalia surgunt, nec solum pristinum nomen recipiunt, sed maiore gloriæ splendore refulgent. Iure igitur, te in mei libelli de Distillatione Patronum nuncupare non dubitaui; ille enim, vt spiritus puriores, & quintas rerum essentias modum extrahendi pertractat, mirabiles secretiores naturæ vires ostendit; ita fœlicissimo ingenio tuo naturalium causarum solertissimo scrutatori, aliquale præbebit pabulum, meæq; erga te deuotionis monumentum testabitur. Hoc interim fruere, mox aliis à me donaberis. Vale. Neapoli 20. Iulij 1604.

PROOEMIVM.

O semper genio, & ingenio fui, benignissime lector, vt ea studia me magnopere delectarent, in quibus admiranda Naturæ secreta complecterentur, humano generi necessaria fuissent, & laudem, & gloriam parere potuissent. Sed inter innumeras, & varias artes, & scientias, quas in mundo monstrifica hominum ingenia peperere, nulla est profectò distillationis arti anteferēda, tùm ad multiplices medicinæ vsus, ad humani corporis ornatum, & decorem, tùm quod eam viri maximi ingenij, & rerum celebritate perspicui maximè exercuerint, & coluerint. Hæc enim perutilis ars naturam æmulatur, illamq; coadiuuat, tàm mira efficiendo, vt vix oculis, & operibus fidem præstes. Mirificos in Medicina effectus pari. Simplicium nobilissimæ, & tenuissimæ par-

partes, viuifici spiritus, proprietates ipsæ, quæ in medio Naturæ sinu, abditis penetralibus, quasi in proprijs suis sedibus nidulantur, & fouentur, huius perelegantis artis ope ex corporea, & ignaua mole ob suæ impuritatis vinculis expurgatæ, vindicatæq; cum in apertum veniunt in medendis humani corporis malis visenda, suspiciendaq; efficiunt opera. Naturalium rerum vires in suo corpore obtusæ, & consopitæ, dum languent ægri, qui ex his salutem, & medelam implorant, coguntur magnam molis quantitatem absorbere, vt quamplurimis diebus vix quicquam salutis nanciscantur. At nunc varijs distillationibus occultæ vires foras eductæ in parua quantitate, & maximo temporis compendio festinam opem, & vitam largiuntur, & ægri, qui tunc temporis momento, morosiore palato laborantes turbida, fætulentaq; decocta nauseabundo stomacho respuebant, nunc lympidissimis, odoratisq; aquis cum maxima stomachi iucunditate, & oris oblectamento expetuntur. Ex Guaiaco Rhabarbaro, metallis, lapidibusq; penitissimæ rerum essentiæ extrahuntur, visu, gustuq; periucundæ, longeq; viribus vegetiores. Aqua in qua maximum vitæ momentum ex locis, quæ lambit venenosas, & pessimas qualitates adsciscit, vix gustata perceptibiles, distillatione innoxia redditur, & præstat fluuiali, pluuialiq;, quam Hippocrates multum extollit, cum nunquam putrescat, & si quid sordidi habet, respuit. Qui vitæ diuturnitati, & commoditati student, non nisi distillatas aquas ebibunt, vt à quãplurimis magnatibus factitatum vidimus. Hac arte incendiaria parantur olea; facillimæ incensionis, difficillimæ extinctionis, in bellicis operibus multas vtilitates afferentia. Quis narrare poterit balsama, quæ breui temporis momento vulnera ad cicatricem conducunt, imò vt eorum vix remaneat vestigium? Quis aquas, & olea ad hominum, mulierumq; ornamenta, & myropolis ad suauissima odoramenta constituenda? Quis elixires ad innumera Medicinæ opera? Immensi profectò laboris hæc erit enumerare. Hac arte emen-

dantur, permutantur, intenduntur, remittunturq́; simplicium vires. Calcanthum calidissimum est, & per se solum obest stomacho, sed oleum ab eo extractum ventriculum amissis viribus languentem, cum ingestos cibos coquere, & suo officio fungi nequeat, roborat, instaurat, appetentiam excitat, humorum putredinem tollit, corpus refrigerando. Elicitur è vino aqua, quæ ex innumeris, quæ præstat vitæ operibus, Vitæ aquam vocant. præstantissima est ad extrahendas rerum essentias, quibus omnibus ferè vitæ periculis occurritur, infirmitates pellendo, sanitatem confirmando, vt quasi cerui, serpentes, ac nouellæ phœnices senectam exuamus, & immortalitatem ferè consequamur, nec solum ad viuendum, sed etiam ad sanè, commodèq; viuendum conducunt, sine qua humana vita manca, & deficiens esset. Sed artis ea semper dignitas fuit, & excellentia, eademq́; authoritas, vt nobilissimi quique Principes, & Reges nomine, & ingenio celebres apud se nasci, apud se foueri, & honestum, & gloriosum existimarunt. Ex tot illustrium virorum numero hi nunc in mentem occurrunt. Scribit Albucasis, orientales Indiæ Reges, & præcipuè Ambracue huic scientiæ maximam operam nauasse, Thomas Phrygius, Britanniæ, ac Daniæ Reges plurimum se hac scientia delectasse. Itidem Robertus Neapolis, & Franciscus Galliæ Reges, Hercules, & Alphonsus Ferrariæ Duces, eam proprijs studijs maximè decorarunt. Nec postremo annumerandi sunt Cosmus, Franciscus, & Ferdinandus Magni Hetruriæ Duces, qui rudem adhuc artem, nec absolutam suis liberalibus auspicijs susceptam, nulli diligentiæ, studio, laboribus, & impensis parcendo, quicquid successiuis nanciscerentur ocij horis, ex grauibus dominij curis respirantes, his studijs curam impendendo, ad culmen perduxerunt; Vnde plurimum excellentiæ, & venustatis his artibus accessisse, & sibi gloriæ, & authoramenti, eis tàm præclarè hominum sanitati consuluisse, ob id semper grata in hominum memoria viuent egregium nomen

men tanto posterum beneficio comparati, quorum æmulatione ad non paruæ authoritatis principes fama demigrauit, vt ipsi omni conatu, & opere his studijs impensè delectentur, & veluti solertissimi abstrusarum rerum indagatores, noua quotidie inuestigentur, ars semper augetur, vt omne eis acceptum referendum sit, nec parum subsecuta ætas eis debet. Nec defuerunt viri ingenio, & doctrina præstantes, qui huic scientiæ magnum ornamentum addidere, Hermes, Geber Arabs, Gigil, totq; Philosophi, qui in turba numerantur, & apud nos, Hortolanus, Restius, Raymundus Lullius, Arnaldus de Villanoua, cæteriq;, quos ne tædio lectores afficiam, omittere decreui.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

De diſtillatione.

LIBER PRIMVS.

Primordia pandit diſtillationis, eiusq; cauſas, & inſtrumenta.

Vtrum diſtillatio ſit veterum, vel recentiorum inuentum. Cap. I.

VM à curioſis ingenijs ſedulo perquireretur, vtrum diſtillationis ars ſit veterum, vel recentiorum inuentum, quod rationi cõſonum videtur, in medium afferre decreui. Cum apud antiquiores Græcos nullam de his artibus mentionem factam vidiſſem, iudicaui penitus illis incognitam; nam Dioſcorides modum picem diſtillandi deſcribens, ita inquit. Excipitur, dum coquitur pix velleribus puris ſupra eius halitum expanſis, & cum illo permaduerint expreſſis in vas, hoc fit quandiu percoquitur. Alij quoq; hoc artificio

ex corrupta aqua puram elicijunt: supra magnam ollam componebant ligneos bacillos, cancellatim contextos, extendentes lanam optimè lotam, subiectis mox cadentibus prunis, vaporarios habitus suggerentes excipientes exprimebant. Grapaldus ex Eumanello excipiens Arabum inuentum tradit. Auicenna, qui sexcentis ab hinc annis vixit, de catarro loquens alembici, & distillationis meminit. Cum alimenti superfluitates in ventre non excernuntur in vapores abeunt, qui in cerebrum impetu facto, caput replent, hos suo rigore in humorem vertit, qui per nares defluit, veluti in alembico, & alueo subiecto, in pileum vaporibus ascendentibus per vasis nares ad inferiora fit defluxus. Idemq; rosaceæ aquæ meminit. Arabes, qui de Chirurgia scripsere, apud se natam, & educatam dixere. Rasis, & Albucasi eiusdem familiæ odoratam aquam ex rosis extrahere docent eo modo, quo Reges extrahere consueuere. Geber de hac re luculentissimè scripsit. Sed quid sentiam explicabo. Distillationis artem Alchimiæ germanam, eodemq; partu natam semper existimaui, cum quamplurimæ Alchymiæ operationes sine distillatione fieri nequeant, & dum artifices metallicam artem exquirerent, multa distillationum secreta repererunt. Hermes antiquissimus scriptor de philosophorum lapide loquens dicebat. Portauit ventus in ventre suo, & ut cuncti interpretes vnanimiter sentiunt, de distillatione locutum dicunt; nam res in halitus soluta, summa potens, indeq; relabens, videtur ventum in suo

ventre portare, doctissimiq; Arabes philosophi eum secuti, qui de lapide scripserunt, antiquissimi fuere. Sed nouissimè ad Græcos & Latinos manauit, apud quos multis temporibus intentata iacuit. Nicander de rosacea loquens aqua, alembicum, & destillatorium describit.

Quid sit distillatio. *Cap. II.*

Istillatio Græcis κατασταλαγμὸς dicitur, propriéq; significare videtur paulatim fluere, & quia alembicorum rostra paulatim & guttatim stillant, ideò distillare dixerunt. Virgilius,

distillat ab inguine virus.

Distillatoriū vas Grapaldus vocat, quo, supposito igne, simplicia in aquam versa distillando per epistomium transeunt. Geber in summa perfectionis, distillationem ait esse vaporum aqueorum in vase eleuationem. Sed hæc definitio mihi deficiens & inania videtur. Nam inter distillationis species, eam, quæ per filtrum fit, cōnumerat, quæ per vaporum eleuationem non fit, neque per vas, Præterea neq; caloris vim meminit, ex qua totum fit; neq; distillatio per descensum fit per vaporum eleuationem. Aliqui velut inopi vim ignis addiderunt; sed potius vi caloris dicere debuerunt; nam non solum vi ignis; sed fimi, calcis, solis, rerumq; aliarum calidarum eleuatio generatur vaporum. Langius ita

definit. Diſtillatio eſt humoris per calorem in vaporem reſoluti à frigore rurſum inſpiſſati eliquatio. Sed in diſtillatione humor non eliquatur? ſed reſoluitur in vaporem, nec ſemper frigore vapor inſpiſſatur, nam in valentium aquarum diſtillationibus vapores ſumma pilei petentes non frigori occurrunt, ſed calidiſſimo, & ferè igneo, ideò non ſemper ex frigore vapores in aquam coguntur. Fumanellus verò ait eſſe humoris extractionem (ſiuè ſecretionem) vi caloris guttatim per vas fluentem ad varia medicamenta paranda, Meſuem ſecutus, qui ſcribit, quod in ſimplicibus ſunt partes heterogeneæ concretæ, quæ chymiſtarum ope, à calore operante, ſegregantur, vt eiuſmodi diſtillationes, ſiuè ſublimationes neq; aqua, neq; oleum ſunt, ſed diuerſa ſubſtantia, antequam diſtillandam propoſuiſſes, vnde artem diſtillandi, & ſublimandi vocant, quaſi omnis diſtillatio per ſublimationem fieret; nam plerumq; fit per deſcenſum. Nobis autem hæc videtur decentior. Diſtillatio eſt humidarum partium vi caloris in vaporem reſolutio, quæ frigore, & conſtipatione occurſantibus in liquorem vertuntur. Vapor enim in pileo eleuatur, & ſi frigido occurret, niſi ibi multiplicetur, conſtipeturq; prius, in liquorem non vertitur, vt diximus de aquis valentibus, & cum ſæpiſſimè ex maxima conſtipatione rumpantur vaſa, tota domus vix egredientis fumi capax eſt, qui loco tam arcto cogebatur, vt in noſtris meteoris latius tractauimus, quando de pluuiarum ortu diſputauimus.

Quod

Quod à natura nobis ars distillandi sit indicata.
Cap. III.

IAm multipliciter distillationis ars à natura demonstrata est omnibus in rebus, vt valdè mirer, cur tàm nouissimè nobis innotuerit. Admonere nos poterant videntes in magno mundo, quod terræ superficies vi solis concalefacta, per latentes sui corporis meatus vapores quosdam, siue rapidos spiritus in auras solutos, expirabat, qui in æthera subuecti, frigidæ cœli regioni occursantes, rursus vna coeuntes, suo rigore reflui facti, quasi stillatitij iterum terram irrorabant. In hoc paruo mundo homine Hippocrates sudores describens libro de flatibus, distillationem demonstrans ait. Liquefit quicquid vis ignea attingit, hicq; inde spiritus, cum ad corporis meatus irruerint, fiunt sudores, siquidem spiritus compactus in aquam transmutatur, & per meatus penetrans, foras prorumpit. Eodem planè modo, quo in feruentibus aquis vapor eleuatus, si obstaculum habuerit in quod impingere oporteat, pinguescit, ac condensatur, guttæq; distillant ab his corporibus, quibus vapor ille fuerit impactus. Vidimus præterea superius ex Auicenna in catharro, quomodo vapores ex corpore à naturali calore ad cerebrum diffusi, sua frigiditate in aquam cogantur, & diffugia quærentes per narium canales corriuentur; & deflu-

defluxus facientes quasi per alembici rostrum exprimuntur. Videbant præterea cum homines calidas dapes in patinis cooperirent, ne refrigescant pauculo temporis curriculo, cum patinas discooperirent, in aquam versas, considerantes vaporem humidum à rei calore expulsum, operculum petijsse, quod sua frigiditate vaporem illum costringendo, in bullas cogebat. mox magis conspissando in guttellas delabentes fluere faciebat, vt subiectam fideliam stillatitia repleret aqua. Poterant maiores nostri his exemplis edocti, distillationis artem citius percalluisse.

De distillationum generibus, & de eo quod fit per ascensum per ignem. Cap. IIII.

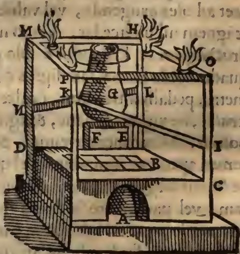
Ria sunt distillationum, quemadmodum motuum, discrimina, vnum sursum rectà tendens, alterum deorsum vergens, alterum in decliuè leuiter depressum, vel accubans, & hæc ex peculiari herbarum ingenij propensione, quædam enim subtilioris spiritus, & tenuioris compendio rectè sursum feruntur, aliæ terrestri materia constantes, & fæculenti infra trahuntur, aliæ medio modo se habentes, in accliue offerri desiderant; ideò organa distillationi seruientia comparanda simili modo erunt, vt quæ flatulenta, vaporosaq; distillantur, vasibus sursum versus erectis vtantur, quæ spirituum, & flatuum expertia, deorsum versus, &

quæ

quæ medio modo se habent accubantibus, vt herbarum genijs accommodentur. Vnum quodq; horum discrimen iterum in quatuor disterminatur pro numero elementorum, scilicet per ignem, per terram, per aerem, & aquam, ex quo colligitur duodecim esse distillationum discrimina. De singulis verba faciemus, & primo de eo, quod fit per ignem. Nos potissimum vtimur hoc distillationis genere, cum humores, vel spiritus penitius in terrenis partibus residentes, volumus vi magna vrgentis ignis ex aquas extorquere, scilicet ad olea exugenda, vel validas aquas, vt inter vas, & ignem nil intercedat. Venio nunc ad fornacis constructionem. Erigantur è solo parietes rotundi, vel quadrangula forma, lati digitis quatuor, bipedalis diametri, pedalis altitudinis, è calce, vel forti luto constructi, ne vitium faciant, & ignis iniuriam sufferre possint. Mox concamerentur, & supra cameram foramen aperiatur rotundum, vel quadrangulum, quod ex ferreis virgis craticulam recipiat cancellatim contextam, vel pauimento inducto frequentibus foraminibus peruio, quo ad subiectam partem cinerum descensus pateat. Infra fenestella aperiatur, ex qua decidui cineres eximantur. Supra cameram parietes surrigantur sesquipedalis altitudinis, statim supra craticulam fenestella pateat pedalis laxitatis, per quam carbones, & ligna inijciantur. Supra parietes duos ferreos bacillos à se inuicem distantes firmabis, vas quod distillanda contineat excepturos. Supra ferreas virgas pedalis alti-

altitudinis parietes erigantur concamerati, vt supra, os pateat, per quod vas intromittatur. Vt cum ignis subijcitur eluctantes flammæ à testudine repercussæ supra vas faciant repulsus, ac vi caloris ascendant vapores, qui in pileo cogantur, & ex pluribus mox descendentibus guttulis se se in cauitate colligentes per testum in receptaculum excludantur. In quatuor turris angulos quatuor spiramenta excauentur rotunda duorum digitorum latitudine, quibus fumi pateat egressus. Cuius hæc forma.

Fornax, H, M, G, D, inferius ostium A, ex quo cineres eximẽdi, B, Craticula, E, F, Fenestella, ex qua ligna inijciuntur G, Vas I, K, L, N, Bacilli ferrei vas fulcientes. Quatuor spiramenta, H, M, O, P.

Distillatio per ascensum per Terram. Cap. V.

Distillatione per terram vtimur, cum mitius quàm quod per ignem agendum est, cum tenuiores quas querimus partes & spiritus non tàm penitus terræ gremio delitescunt. Fornacis ratio ita

ita se habet. fornax sit primæ assimilis, sed cacumen sine testudine, rotundum, vt catinum recipiat hemicycli forma ex optima argilla, vel æreum, quod asperiorem ignē suscipere possit; suffultum ferrea virga, quæ pondus impositarum rerum sufferre valeat. Summa vasis orci fornacis adamussim coæquentur, claudanturq; luto, ne flamma aut fumus expiret foris vasis ociturus. Relictis in lateribus quatuor infumibulis ex more, per quæ fumus, & flamma eluctare possint. Cinis angusto cribro in cernēdus, sternaturq; supra hemicycli fundum, digitum altus, accommodeturque supra vas vitreum, affundaturq; affatim cinis vsque donec vitrea ampulla vsque ad collum obruatur. At si velis rem acrius exagitare, sabulum cribrato, & acerrimè limata ferri scobe, supra pileum tundito, vt intra se inferioris vasis collum suscipiat, & commissuras oblito luto, resiccari sinito, ne hiascens, per rimas spirituosum halitum eructet, nam tempus, & opus luseris, postremò accendatur ignis, vrgeatque industrius artifex, quousque destillandæ rei necessitas postulauerit. *Ecce fornacis fabrica*

Fornax. A, B, C, D,

Ferrea virga sustinens hemisphaerium, A, B, G,

B Ampulla

Ampulla H, Cinis I, Fenestella carbonum F, Fen. extrahendi cineris, Infumibula, A, B, K, L.

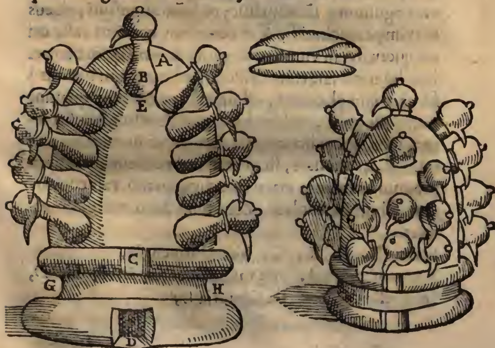
Distillatio per ascensum per aerem. Cap. VI.

Fornacum quæ calidum aerem reddunt, duo sunt genera, nam calor excitatus in aere, vel ab igne, vel ab aqua est; posteriori vtimur, cum remissius quam cum per ignitum aerem agendum sit. Exordiemur à primo. Ab initio fornacis basim formabimus quę duobus pedibus ab humo sustollitur ex tegulis, vel laterculis constructa, ne cito labascat, sed diutius perennet & ad ferendum fornacis, & vasis pondus, sufficiat. In ima parte pateat fenestella, ex qua subtrahatur cinis ex cõbustis lignis, vel carbonibus decidens, supra pauimentum ducatur, quod in medio ferream tegetem suscipiat, quæ ignem sustentet. Mox attollatur murus sesquipedem altus, & hæc erit basis. Supra basim testudo erigatur in oui formam, cuius latitudo, & altitudo imponendorum vasuum sit capax, latitudo quatuor pedum, altitudo sex, vt viginti, vel triginta distillatoria vasa capere possit, cuius murus perforetur, in quorũ cauis fictilia vasa, vel vitrea in vrinalis formã intromittãtur, & quasi in suis cubilibus locentur, supra, infra, alternatim collocentur, tanto intra se spatio distantia; vt vnum quodq; suum habeat vacuum infra, in quo receptacula statuantur, recepturum superioris vasis rostrum in quod decumbit, vt cum distillatæ aquæ fiat fluxio excipiatur, Vasuum cum fornacis muro ità luto obstruantur

com-

commissuræ,ne calor,vel fumus transmeet, sed intus ad vasa reluctetur supra basim quatuor aperiātur spiritalia foramina,quæ foras fumum transmittant, & igni dētur spiramenta:ne ignis vndiq; obstructus,suffocetur. Vasuū si vitrea fuerint,fundi lutea crusta loricentur,ne vi caloris dissileant,& frustrà labor suscipiatur, & sumptus pereant. Vasa simplicibus compleantur, ac pileo tegantur, & qua parte se comitantur, luto paleato muniantur. Iniijciantur supra crates carbones querni, vel roborei, quó diutius durent,& æquabilem ignem ministrent. fumus, & calor summa petentes aerem calefaciant, mox vasa ministri,qui assident,curent, ne ignis violentior quam par sit, vrgeatur. *Fornax ità fabricetur.*

Fornacis partes A, Vasa distillatoria B, Locus ignis C, Vnde eximitur cinis D, Fornacis testudo E, Basis fornacis G, H,

At quæ tenuissimo calore opus habent, eadem fornax cū aheno aquę pleno succedit vicaria eius muneri, quod supra cratem ferream constituatur; nam & si ignis iugiter, & luculenter infra vrgeatur, ex aqua blandi spiritus exhalantur, & vapores ex simplicibus tenues elicit, sine vstulationis labe, magnoque nobis erit emolumento in aquis eliciendis, quę ore absorbentur. At si in vase distillandum erit, hoc modo extruenda est fornax. Vas distillatorium materiam suo alueo continendam ęneo vase complectatur, & si ahenum promptum non fuerit, eius vice figulinum substituatur; os verò angustius, alueus maximę capacitatis, & os continens contenti vasis ori coęquetur, vt in vnum cohęreant, & vtriusq; ora tenaci luto linantur, ne calor diffletur, sed magnum hoc vas à fornace complectatur, vel supra pauimentum quatuor pilis suffultum, vel aliquibus substructionibus firmetur, mox ignis circum circa luculenter incendatur, vt incalescat, & ferueat; sic aer qui intus continetur, supra modum exardens, materiam cogat paruo vase conclusam sublimius euolare, & in subiectum vasculum effluere.

Fornax E, F, K, G, Vas continens B,
Vas contentum A, Pilę vas sustinentes, E, F, H, D,
Fenestella I, Fenestella cineraria L,

Distil-

Distillatio per ascensum per aquam. *Cap. VII.*

DIstillationem per aquam, nos per balneum dicimus, in cuius opere simili antedictę vtimur. In hoc inter eas disconuenit, quod in superiori fornace ęnea concha constituitur vacua, in hac supra ęnei vasis fundum, gramina, lana, vel similia consternuntur crassitudine trium digitorum, ne ampulla durioris fundi obiectu frangatur, ijsdemq; cooperitur vndiq; vsque ad ampullæ collum. Supra sarmenta, vel lignei bacilli concinnantur aliquo ponduscul o firmati, ne aquę super iniectu eleuentur vasa, sed pondere depressa immobiliter iaceant:

nam.

nam facilè ex eorum illesu dissilirent, in cuius marginibus spiritalia foramina intermittuntur, quibus ignis, & fumus transpirent. His omnibus ritè factis superfundatur aqua, & prunæ subijciantur. & si aqua bulliendo, & exhalando decrescit, infundatur alia, sed calefacta, nam si frigida supercalentes ampullas tetigerit, frigoris contactu dissilient, quemadmodum & si calentes frigido afflentur vento. Ampullis pileus imponatur ex ea parte, qua se eorum ora committuntur. Hæc distillatio à combustionis labe tuta est, nam quantumuis acrius vrgetur ignis aut prunæ acrius incendantur, nunquam fumi nidore infestabitur aqua.

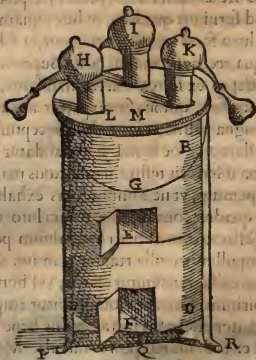
Fornax A, B,
Vas æneum C, aqua plenum.
Ampulla D,
Basis plumbea E, ex qua catenulis vas firmatur.
Fenestella carbonum F,
Cineraria G,

Alio apud nos vtuntur artifices distillatorio, quod quia nullo modo fumi, vel nidoris tędio nos afficit, in domesticis cubiculis asseruamus. ex ferreis bracteis turris efformetur quatuor pedum altitudinis, sesquipedali diametro, duo habeat ferrea intersepta cum suis fenestellis, vnam, in qua ignis agitetur, alteram, quæ caducos cineres accipiat. Infra tribus columnellis firmetur.

Supremo

Supremo ſuo ore æneum hæmicyclum recipiat, pedem altum, quod furni ori quadret; & hoc aquam continebit. Eximo alueo foras canalis porrigatur, vt ſi bulliendo exiccetur aqua, recens ſuperaddi poſſit. Supremum hemicycli os interſepto ex ferrea bractea claudatur, crebris foraminulis laceſſito, quibus fumo pateat aditus, & alia foramina magna palmaris latitudinis receptura fundos trium ampullarum. Hoc hemicyclo claudatur ſuo operculo in forma inferioris teſtudinato, cuius margines ità inter ſe recipiantur, vt ne fumum foras exhalent, & ſi non affabre quadret commiſſuræ tenaci luto conglutinentur. Teſtudo trium etiam foraminum per via ſit, ex quibus ampullarum colla tranſmittantur. Commiſſuræ, per quas colla traijciuntur, ſtupa, vel bombice ſtipentur, ne ſpiritum emittant. Compleantur ampullæ ſimplicibus, indantur pilei cum ſuis ampullis bene diſtrictis & pendeant ex roſtellis receptoria vaſcula. Mox incenſis carbonibus feneſtellæ ferreis ſuis oſtiolis recludantur, ne vllum in conclaue exhalare halitum poſſint. Vrgente igne aqua concaleſcit, calor vaſa penetrans intus ſimplicia concaleſcit, cogitq; vt in pileos excidant quærentes in frigido diffugia. refrigeratoria vis facit deciduum in roſtrum, & in concauum receptaculum. *Vt ſequens pictura demonſtrat*. Turris ex bracteis ferreis A, B, C, D, Feneſtella igniũ, E, Cinerum F, Hemicyclum inferius A, G, B, aqua plenum. Superius L, M, Tres ampullæ cum ſuis receptaculis. H, I, K, Interſeptũ N, O, intus cum ſuis foraminulis, Tres pilæ turrim ſuſtinentes. P, Q, R.

Diſtil-

Distillatio per descensum per ignem. Cap. VIII.

Ratio distillationis per descensum, vt ex Gebro habetur, fuit, vt ex vegetabilibus oleũ eliceretur, nam pinguia difficilius ascendunt propter pondus; infra verò facilè dilabuntur. Ad oleum exugendum è lignis magna vis ignium necesse est, cum penitius in suis sedibus hæreat, & ligna natura accensibilia inflammentur, & ne hæc eueniant incommoda, vt descendant olea, consti-

constitutum est. Distillationis per descensum quatuor sunt discrimina, quorum alterum ab altero differt, figura, & materia ab antedictis. Fornax hac ratione construitur. Fiat lateritia à pauimento sesquicubitum alta latitudine vasis excipiendi, in imo testudinetur. Testudo in medio perforetur, exceptura distillatorij collum. Supra in modum lacunæ subsideat pauimentum, quod in suo loculamento ventrosam cucurbitam capere possit, & parietes supra vas per semipedem surrigantur in suo complexu conuexum fundi vasis includat. Distillator cucurbitam fictilem suscipiat, vel sanati luto loricatam, vel æneam, vt quam diutissimè vim igneã ferre possit. Hac distillanda materia reple vsque ad duas tertias, atq; ex citharæ ferreis fidibus, vel aurichalceis glomerulum coarctatum in collum inijce vsque ad ventrem; nam vbi libertatem nancisсetur, se relaxabit, prohibebitq; ne imposita materia descendat. Obuerte vas, & per foramen collum submitte, ex quo se collum furno committitur, orificium luto circumline, & collum in receptorium traijciatur, & lutetur, ne quid cineris, vel carbonis in receptaculum decidere possit, quod infra accommodabitur. Fornax anteriori parte fenestrata esse debet, vt quicquid ex superiori distillet cucurbita, videatur in receptaculum fluere. Demum ignis circum quaq; excitatur semper paulatim augendo. Primo videbis aquam effluere in subiectum vas, cum nulla sit materia, quæ aliqua vacet humiditate; nam si subito ignem auxeris, suo excessu humiditas cum oleo absumitur. Vbi aqua fluere desierit, descen-

det oleum, tunc amoue receptaculum, & aliud impone, vt oleum recipiat; At oleo fluere incipiente, augeto ignē, vt vas incandeat, donec effluere desierit, mox supersede ignitioni, quousque vas refrixerit. Alij tribus ferreis bacillis quasi pilis supra ad circulum relegatis, & in ima parte deuaricatis, vt stabilius fermentur quasi scamnum, accomodant. Intra circulum ferream concham imponunt pertuso fundo; per quos vasis collum traijciatur, & ita supra ignem accendunt.

Fornacula D, E, F, G, Cucurbita, A, Conca ænea D, E, Fenestella inferior C, Receptaculum B.

Distillatio per descensum per terram. Cap. IX.

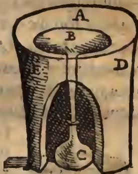

NVnc per terram distillationem per descensum trademus similem esse diximus distillandi rationem per ignem, & per terram, sed duplex ratio: nam sunt simplicia quæ minus distillationi repugnant, & quæ magis, nunc videamus vtra cuique conueniat, vel neutra.

Distillatio

Diſtillatio per deſcenſum per tertam mitius agitur, ideo illis adhibemus, quę diſtillationi vnius repugnant, quæ tenacius per ignem. Nunc prçſenti vtemur, cum remiſſius agendum ſit. fornacula eadem quæ ſuperius, diſcrimen inter eas erit, quod ſupra inuerſam ampullam cinerem, duos digitos, vel tres altam, anguſto cribro ſuccernimus; mox ſupra ſucctetam prunas, & ligna accendimus, quod vbi factum fuerit infra receptaculum oleum, & aqua defluet.

A, Vacuum cinere replendum,
B, Vas diſtillatorium.
D, E, Fornax.
C, Receptaculum.

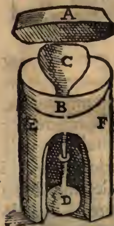

Diſtillatio per deſcenſum per aerem.
Cap. X.

PAulo lenior erit diſtillatio per aerem per deſcenſum quàm cum per cineres. Inuentio diſtillationis fuit, ne fumi nidore olea, vel aquæ inficerētur, at ſi vehementius aer incendatur, furit ignis, & combuſtionis labe olea, & aquæ polluentur. fornax erit prioribus aſſimilis. niſi quod ſupra pilam habebit orichalceam, vel fictilem bifedam. ſed ſi fictilis erit exterius lutea lorica obducta ſit, vel diutius igni reſiſtat. Inferior pars caua per medium foretur, per quod vaſis collum tranſmittatur.

Superior operculi pars in tuber rotundum emineat, vter que cuíque conueniat, vt optimè concludi poſſint. Intus ampulla accommodetur, quæ in ventre diſtillandam materiam habeat, collum per inferius foramen tranſmit tatur, ampullæ corpus per ſemipedem à lateribus vaſis diſtet. Mox operculum imponitur, & foris accenditur ignis, calor per operculi craſſitiem penetrans, aerem in vaſis cameram exiſtentem incendit, quæ ampullam in ſui medio commorantem incendit. Sic materiam in vaſculum inferius aquam, & oleum exudabit. vbi oleum fluxerit, forcipe operculum eximitur. At ſi res diſtillanda tenuis fuerit cõſiſtentiæ. veremurq́; nidoris tædium, vas extrinſecus leuius incaleſcat, nec ſupra diutius immorandus eſt ignis, ſed cum videris liquorem ad ſufficientiam exudatum, ignem amoue.

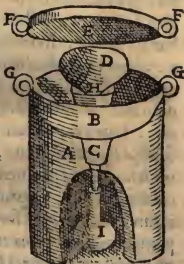

Fornacula E, F,
Pila orichalcea bifida A, B,
Vas diſtillatorium C,
Receptaculum D,

Diſtillatio per deſcenſum per aquam, Cap. XI.

Ed cum mitiſſimè cum rebus tenuiſſimæ eſſentiæ agẽdum ſit, vereturq́; maximè fumi nidor eiuſmodi diſtillatione vtemur. Ad opus tale vas olim excogitauimus. Surgat à terra forna-

fornacula trium pedum altitudinis, ſupra lacunoſum cauum excauetur, vt intra æneam pilam, vel ſimauis ouum recipiat per medium diuiſum. Infra foramen apertum habeat vti tuba ænea infigitur ad modum infundibuli, efformatum, quæ penetret vſque ad ſubiecti vaſis fundum, infra cum vaſe ferruminetur, ne aqua dilabi poſſit. Poſt ampulla materia repleatur, inuertaturq;, collum per tubam immittatur, affuſa mox aqua vſque ad tubę ora; Inudatur operculum anſatum, anſę cum ferreo filo ligentur, ne cum aquæ feruor intumuerit, operculum abijciat. Vaſis commiſſuræ tenui luto linendæ, nam niſi ſpiracula claudantur, rapidi aquæ ſpiritus tranſmeant. Infra vaſculum ſubijciatur, vt vaſis collum intra ſe recipiat, lutoq; obline, ne ſi aquæ gutta è tuba extillauerit, quæ in vaſis ſuper vas ventre feruet, intus penetret, & oleum, & aquam conturbet ſua mixtione. Mox ignis ſupra vas incenditur, qui vt aqua calefit, ſuis vaporibus calidis vaſis cameras replebit, ſpiritus infra vaſculum deturbabunt, qui frigoris aſperitate coacti, in aquam, & oleum abeunt. Fornax deſcenſoria A, Vas æneum cauum. Anſę GG, Ampulla vitrea. Tuba ęnea C, Operculum anſatum E, Anſę F F, Collum inuerſum ſtil-

lanti

lanti humori excipiendo ſubditum I, Vaſculum recipiens I.

Diſtillatio per inclinationem per ignem: *Cap. XII.*

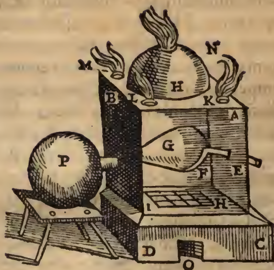

Diximus de diſtillationibus per aſcenſum, & deſcenſum; nunc de ijs quæ medio modo ſe habent, ſcilicet per inclinationem, ideſt per latera decliuia. In his varijs fornaculis, varijs vaſis, & diſtillandi modis vtemur, præſertim in rebus, quæ arduæ aſcenſionis, & deſcenſionis fuerint, quæ non niſi eiuſmodi modo petent, vt in aquis validis, & oleo vitrioli fornacula lateritia rotunda, vel quadrangula conſtituitur in duas cameras diſtincta, quarum ſuperior teſtudinata, vt flammæ per teſtudinem eluctantes ſuper ampullæ alueum reuerberentur. Inferior cancellos contineat ex ferreis bacillis, quæ feneſtrata erit. In medio ferrea virga parietibus formetur, quæ in ſui medio in ſemicirculi formam curuetur tantæ craſſitudinis, vt & vim ignis, & ampullæ graue onus ſufferre poſſent, hæc ſui cauo ampullæ alueum recipiet. Super craticulam ligna, & carbones inijciantur, & forcipe ferrea carbones, & ligna circa ampullam accumulentur, & vt in cineres conuerſa ſunt, per cancellos recidant inferius. Quatuor angulis quatuor relinquantur infumibula, per quæ fumus tranſpiret. Parato furno, capiatur ampulla vitrea ex optimo vitro facta pura, & ſine macula, quæ tenaci luto loricanda eſt, vt ignis ardorem,

rem,& excãdeſcentiam ferre poſſit. Collum è furno per foramen extramittatur,poſt claudendum eſt,ne vllus ilac aeri detur exitus. Mox exterius vaſculum accõmodetur,in cuius os ampullæ collum inſeratur, & coumiſſuræ luto moniantur, ne ardentes ſpiritus euomant. Vaſculum ſemper madidis lineis, & ſpongia refrigeretur, ne ſi ſimplicia diſtillanda halituoſa fuerint,fortè validis halitibus difflentur,in partes diſſiliant,& oleum,& opera pereant. Dum ardent carbones, ſi cratis cancelli nimium anguſti fuerint,ne cineres cumulentur,& aditum aeri excludant,ferreo vncinato bacillo decutias, ne ignis ſuffocetur. Curandum, vt ſine intermiſſione ignis ardeat,miniſtris alternatim poſitis,vt qui diurnum munus perfecerint,noctu quieſcant, & alij nocturnum exequantur. Sic aliquibus diebus ardentibus prunis oleum, & aqua extillabit. At cum receptaculum albis fumis repleri cernes, ſignum eſt perfectionis operis, ignem amplius non vrgeto. Vbi ignis cum cinere reſedit vas amoue,& oleum & aquam colliges.

Fornax A, B, C, D.
Ferrum fulciens vas cauum E, F.
Ampulla, G,
Teſtudo S,
Crates ferrea H, I,
Quatuor infumibula K, L, M, N,
Feneſtra carbonum H, I,
Feneſtra cinerum O,
Receptaculum P,

Diſtil-

Distillatio per inclinationem per terram. Cap. XIII.

HAc distillatione vtemur, cum simplicia vix perplexo calore in bullas, tumēt, vt vasis al ueū suis excrescentijs cōpleant, & per vasis collum in receptaculum euomantur vt fere resinæ omnes sunt. Surgat à pauimento quadrangula, vel rotunda turris. Supra planum pedem altum sit, sit interseptum, in quo ferrea crates in summo testudinetur, sed testudo inuersa, vt superius pauimentum in cauum subsideat. Cauitas illa lato foramine aperta sit, in quo assideat vasis venter, luto munitus collum in rectum extensum. Vas testudo, seu leutum

tum

tum uocatur quod distillandarum rerum compleatur. Supra spargatur cinis angusto cribro excretus, digitum altus. Supra incendantur prunæ,& aqua, & oleo, fluere incipientibus, augeto supra ignem, nam excrescentes bullas calor reprimet,in liquorem soluet, & oleum fluere faciet. Tunc infra leuis ignis accendendus, vt citius sine excrescentiæ timore fluat, ne vstionis labe oleum polluatur.

Turris rotunda A, B,
Vas leutum dictum C,
Fenestra ignis D,
Cinerum E,
Ignis supra vas accensus F, G,

Distillatio per inclinationem per aerem. Cap. 14.

DIstillatio hæc per inclinationem per aerem haud multo dissimilis est ab eis, quas supra diximus,solum differt ab vtraq;, quod oportet modum excogitare, quomodo vasa inclinata per aerem distillare commodè possint,quod nos adinuenimus. Fiat vas æneum, vel testaceum:sed optimæ terræ, rotundum, vel ouatum, per medium diuisum: sed diuisuræ vicissim coeant,vt altera alteram in suo sinu recipiat,vt vix spiritum transmittant. Inferius hemisphe rium in summo foramina habeat,per quæ colla ampul-

 larum

larum traijciatur, quorum alueos ferrei circuli fulciant, qui à lateribus vasis suspendantur, vt in medio vasis pendeant. Repleantur distillandarum rerum vitreæ ampullæ; mox in medio circulorum firmentur. Repleatur inferius hemicyclium aqua post operculetur, & ligentur ferreis filis ansæ, ne vis spiritus recludat illud. Conglutinentur commissuræ. Vas supra furnum superius descriptum imponatur, & accendantur deorsum prunæ, vt ferueat aqua, quæ calidis vaporibus, aerem accendet, & aer vitreos alueos, & sic aqua, & oleum distillet in subiecta recipientia vascula.

Recta vascula distillantia.
Hemicyclium inferius C,
Operculum D,
Turris A, B, E, F,
Ansæ G, H, I, K,
Fenestellæ L, M,

Distillatio per inclinationem per aquam. Cap. XV.

Vando mitissime cum distillandis rebus agendum est, hoc distillationis vtemur modo. Vbi ad quatuor pedum altitudinis assurrexerunt parietes, quemadmodum sæpe nouimus, excauetur

uetur in superiori testudine alueus, qui æneum hemispherium in suo sinu recipiat, rotundum, vt superius designauimus, sed hoc discrimen inter ea, quod duo foramina à latere inferius habet, cum suis canaliculis; per quos ampullarum colla transmittantur. Ampullæ supra ferreas bracteas ligantur, ne aquis eleuentur, moueanturq;, mox inferius vas aqua repleatur, vt ampullarum aluei mergantur sub ea. Canaliculi stupa, & lino stipentur, ne aquam, & spiritus euomant. Subiectis prunis feruet ahænum, & bulliens aqua simplicia in vapores soluit, qui à frigore in aquam concreti excipiuntur à suppositis vasculis. Hoc vase vsi sumus in distillatione florum Rosmarini, Gelsemini, Violarum, & eiusmodi farinæ florum.

De distillatione per Solis calorem.
Cap. XVI.

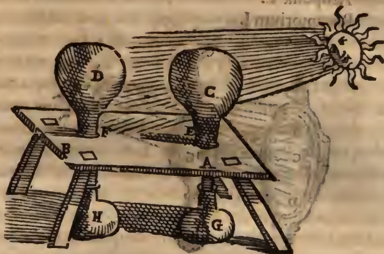

Xpleuimus distillationes per ignis calorem, nunc pro solis, fimi, vini, fecum, calcis eius vicaria, & similium. Solis, non solum per se solum, sed per reflexionem. Vtuntur ijs non solum in ignis carentia, sed ad maiorem vim medicaminum. Vidimus nanque ex igne simplicium aquam extractam aduentitias aliquas & mordacitatem recepisse, quod non euenit ex sole, vt in oculorum medicaminibus experti sumus. Vtemur quoque in odoribus, qui quàm maximè

aduſtionem formidant, tàm tenuis ſunt eſſentiæ. Paretur ſcamnum trium pedum altitudinis, ſemipedes craſſitudinis, tantæq́; longitudinis, quantæ vaſorum imponendorum voto reſpondeat. Pars illa ſcamni, quæ ſoli obuertitur, tabulis claudatur, ne ſol in receptoria vaſa illabens, & calefaciens, ea cogat aquam iterum in vaporem abire; & redire, vnde egreſſi fuerint. Vbi ſol Geminos emenſus fuerit (nam ſolo æſtiuo tempore hoc diſtillationis modo vti poterimus) ſcamnum ſub dio ſoli opponito. Mane herbis bene lotis, & exiccatis repleto vaſa, ori vaporum aurichalceę fides citharæ glomerulum virga intromittantur, quod vbi illatum fuerit, relaxabitur, prohibebitq́; exitum ſimplicibus. Colla mox ſubmittantur uaſorum, ut tranſeant per foramina ſcamni. Infra ſunt vaſcula ampullarum colla receptura, mox claudantur ſpiramenta. Sol enim cœli medium ſcandens adeò ampullæ alueos intentiſſimus æſtus excalefaciet, vt herbæ in liquorem, & poſt in puluerem ſoluet, ipſe guttatim in inferiora vaſcula diffluet.

Scamnum A, B.
Vaſa C, D.
Foramina E, F.
Subiectæ ampullæ G, H.
Tabula obiecta ſoli I, K.
Relucens Sol L.

Sed

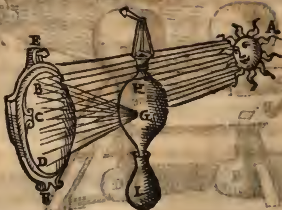

Sed frigidis regionibus ubi Sol obliquè non tàm incaleſcit, alio modo utendum erit, ſcilicet per reflexionem ſpeculorum. Speculum enim concauum ophæreale, uel melius parabolicum ſoli obuertunt, quod reflexos radios ampullæ conuertit, ſtabit enim diſtillanda ampulla in medio ſolis, & ſpeculi; radij enim in ampullæ alueum reuerberantes, non ſolum calorem: ſed ignem excitabit, ut latius in noſtra naturali Magìa, & exemplum.

Sol A.
Radij A, B, C, D.
Speculum E, F.
Radij reflexi B, G, C, G, D, G, M, G.

Ampul-

Ampulla L.
Receptorium I.

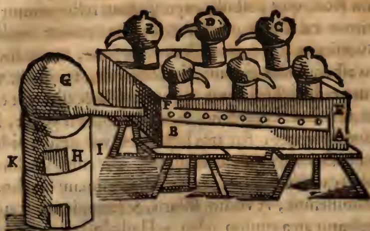
De distillationibus per alios calores.
Cap. XVII.

SVnt, & aliæ caloris species, ut uinacea, oliuarum feces, quæ post olei expressionem relinquuntur, fimus equinus, siue bubulus, & calx uiua, quæ etiam putrefactiones dici possunt. Sunt, & quædam distillationum species, quæ mediæ sunt inter putrefactionem, & distillationem, & erit quando concha, quæ equinum fimum continebit, & foraminulis peruia supra balneum accommodata est, quæ à furno feruentis aquæ concalefacta duplicem calorem exhibet, & est distillatio calida, & humida, & est medium quiddam

inter

inter putrefactionem, & balneum. Vinacea, & oliuarum feces, quæ post olei expressionem relinquuntur, est primus caliditatis gradus, & in rebus vtimur mollissimis, vtimur quæ paruo calore putrefiunt. Secundus gradus est equinum fimum, seu bubalum, tertius & vltimus gradus est calx viua, aqua perfusa, & est calor calidus, & siccus. Qui fimo, & aqua calida vti velint, hac vtantur fornace. fiat arca lignea sex, vel decem pedum lata quatuor altitudine sesquipede, per cuius medium æneus canalis excurrat, crassitudine humani brachij, foraminulentus, vt vndiq; fissuris, & foraminulis scateat. Repleatur arca equino fimo, vel bubalo, quod intra se vitreas ampullas contineat, vndiq; stipatus cum suis pileis, & receptaculis ex rebus distillandis. Canalis foras egrediatur, cuius os æreo vase figatur aquæ pleno cum suo operculo benè obstructo. Vas hac fornace adaptetur, qua igne excalescente per aquam in vase transit per canalem; & equinum fimum calefacit per sua foraminula, cogitq; repleri hoc, ac suarum calore simplicia, vt in vase distillentur.

A, B, Arca lignea fimi plena.
D, E, C, vasa distillatoria.
E; F, Canalis foraminulentus discurrens per medium.
G, Vas æneum, ex quo discurrit canalis.
I, K, Fornacula.
H, Fenestella ignis.

Vtrum ſimplicium qualitates in diſtillatione extrahantur. Cap. XVIII.

On multum diſtillatores, & inuidi quidam Medici phiſicarum artium contemptores, & craſſæ inſcitiæ inter ſe conueniunt, & inter ancipites ſententias diſtracti ambigunt; vtrum ex diſtillatione ſimplicia præpollentes, uel inefficaces qualitates nanciſcantur. & hæ in proprias, & congeneres, uel in contrarias abeant. Res maximę conſiderationis, & mirę vtilitatis. Manardus in ſuis epiſtolis ait ex diſtillatione nil neque ſaporē neque odorem conſeruari: ſed plerunq; in varias, & contrarias tranſire. Abſinthium inquit amarore præditum, multoq; odore donatum per plumbeum alembi-

alembicum distillatum aquam donat, quæ neque amarorem resipit, neque absinthium redolet. Ocymum fragrantissimi odoris distillatum non solum nil odoris nactum, sed ingratius redditur, quæ omnia sibi fidem faciunt, quod aqua non eisdem viribus donata profluat, quibus planta pollebat. Cardanus contrarium ausus est decernere, & fortasse rectius, nam non solum itidem qualitatis: sed longè maiores adsciſci, calefaciendo, humectando, arefaciendo, & similia. Exemplum esse vinum distillatum, quod ardentem aquam efficit, quæ longè validiores vires possidet, & quanto magis distilletur, eò calidius, acutius, & penetrantius fieri. Aqua rosacea ex flore extrahitur, eximij coloris, odoris, & virium. Vrceus aquæ plantaginis manantem vndequaque sanguinem sistit, & lactuca ijsdem viribus prædita, & si natura algentior easdem vires non possidet. Melissa quæ triduo in vino maducerit, memoriam ab obliuione vindicat, vnde his experimentis motus, in contrariam abit sententiam. Distillatio tenuiorem semper, & calidiorem aquam effecit. Aristoteles in problematibus ait, quod sol suas exercens vires in aquas, leuissimas simul, & dulcissimas partes trahit, quod ab Hippocrate desumpsit, libro de aere, aquis, & locis. quod aquæ pluuiales, leuissimę, tenuissimæ, & dulcissimæ sunt, quia sol, cit de aquis quod tenuissimum, & leuissimum est, & ob id mare salsum, quia remanet quod graue, crassum, & salsum est, cum sol educere non possit. Quod si sol blandè ca-

lefaciens hæc agit, quid ſperandum de igne ęſtuante in alembicis? & quod leuę, & tenue calidum eſt, quia ad ignis naturam accedit, ſed dum hæc meditaremur ex varijs opinionum fluctibus, & animi anguſtia, ita hæc iudicamus. Sciendum primo, quod vnumquodq; viuens, tribus viuit ſubſtantijs, alimentaria primo, qua vnaquæq; alitur planta, & quotidie à terra haurit, & à cœlo, eaq; deficiente deficit vita. Clarius id contemplatur in herbis quæ non ſumma terræ cute viuunt, & leone terram ſubeunte, ſol ſupra modum incaleſcit, & penitius exaret, radices quotidie deficientes humore exareſcunt. Si quis virentes plantarum ramos igni demandarit, ęgrius ardent, propterea quod multo ſcatent humore, alimentum quod à terra ſibi hauſerunt, & ſi ab vno extremo accendantur, ex altero humorem exudãt, qui ab igne fugatur. Si quis vaporario uirentes plantas iniecerit, illicò in humorem ſoluuntur guttatim fluentem, ex ſiccis tardius, parciusq;, & fortaſſe nihil, quia alimentario carent humore cum uita. Secundus humor ſubſtantialis dicitur, in quo plantarum ſubſtantia reſidet, & hic non in ſuperficie, ſed interius abſcon ditur, & in diſtillationibus poſt alimentarium defluit, & difficilius exugitur: nam cum partem in materia, partem in humore reſideat, eandem diſtillationem viciſſim tertio, & quarto faciundo; ſupra fæces infundendo, digeſtione, & putrefactione poſtremo elicitur, vt ſuis locis demonſtrabimus. Fernelius in albo oleo hunc humorem latere dixit, & verum ſubſtantialem in ru-

beo,

beo, ſed ego inter album, & rubrum oleum paruam, vel nullam differentiam iudico, & tanti viri pace, in hoc mihi defeciſſe videtur. Tertius eſt vitalis humor, in quo tota ſubſtantia, virtus, & proprietas reſidet, & oleum erit. odor, ſapor, & virtus in ſupremo excellentiæ gradu reperitur. propria ſedes ſpiritus, & caloris, & in qua tota eſſentia fouetur, & extracto illo, non niſi ſimplicium cadauer remanet, vt corpus vita penitus viduatum. His etiam prælibatis quæſtionem determinare valde arduum erit, cum variæ, & multifariæ ſint plantarum vires, naturæ, & proprietates: nam alia in aquis, alia in oleis, alia in ipſo denique ſale, & aliæ in cæcis corporum receſſibus abſconduntur, vt vniuerſo hoc opere videbimus. Quod alij dicunt in aquis vires non remanere, exemplum adducentes de abſinthij aqua quod dulcis, nec in ea aliquid amaritudinis reſideat, hoc euenit ex plumbo. Quid enim aliud ceruſſa eſt quam ſupra late oris fictile labellum plumbea lamella expanſa? infuſoq; intus quàm acerrimo aceto, cuius halitus ad ſumma delatus, ſoluit plumbum in ceruſſam, indè deraſo, ceu ſitu impoſito, colligitur, & ſapore dulcis eſt. Cum igitur in plumbeo alembico acres Abſinthij vapores pilei ſumma petunt, ſoluunt plumbum in ceruſſam, quæ defluens, decidit per canales in receptaculum, videturq; in craſſamento cum transfunditur. Vnde vix mirum videri debet ſi amaritudinem non reſipit, & ſtomacho potius negocium faceſſit, quam demeretur, & ſuam amaritudinem fallit? & ſi

tertius vis fieri in rosaceam, vel florum araneeorum aquam vitrioli olei guttam instillabis,& illico cernes turbari eius lympiditatem,& cerussam in vino subsidere. At si remoto alembico plumbeo,vitreis vasis in aquæ vaporibus distilletur, suum retinere colorem, saporem, odorem,& vires non inficiabitur, & magis hoc conspicuum erit in suo oleo,in supremum enim gradum, in eo odor, sapor,& calor conspicabitur. Vnde generalibus præceptis hæc coarctari nequeunt, ità omnium proprietates in diuersum abeunt, ob id nos in proprijs capitibus singulorum qualitates recensebimus, ne quos reprehendimus, imitemur, cum eos falsos uideri mus, vna regula cunctorum naturam comprehendentes. Id tamen inficiari non potest, iterata distillatione recipi tenuitatem caliditatemq́;, & humiditatem, frigiditatemq́; minui. Auena frigidæ est qualitatis: sed stillatitia eius aqua caput tentat,inebriatq́;, & apud Tartaros referunt hoc distillatum inebriare.

De varijs vasuum generibus. Cap. XIX.

QVot rerum distillandarum, tot vasuum sunt genera,immò ex varia excogitantium ingenia, vt suo quisq; ex voto varia fingat, & effingat, vt propè infinita reperta sint, oblonga, breuia, in se recurrentia, curua resta,anfractuosa,& spiralia. Sed profectò maximo ingenio, & arte à solertioribus herbarum virtutum

vestiga-

vestigatoribus aliqua excogitata sunt tàm optima, vt sine ijs manca, & difficilis aliquibus existimari possit; nam distillationes ad destillandorum simplicium ingenia, qualitates, & naturas attemperarunt, & instituerunt, & hæc ex animalium formis, & naturis mutuati sunt. Quippè animalia, quæ tenuissimi spiritus sunt, halitum per longam arteriam in sublime euehunt; ideò plantæ tenuissimi halitus, quia facilè ad superna eleuantur, ob id vasa longioris colli adhibentur, vt longiori itinere sublimentur, octo pedalis colli longitudine, quod litera A, insignitum prostrat, quo in distillanda aqua vitæ sæpissimè vtemur, nam per longissimum iter spiritus ascendendo humiditatibus, & recrementis exoneratur, vt laborando tenuitatem maximam acquirat (vulgus macarozzo vocat) nos Struthiocamelinũ, Camelo pardale, vel gruale vas nuncupauimus.

Contra si quæ sunt simplicia terrestris siccitatis, crassarumq; partium, minimè

minimè vaporosa, flatulentaq; ad eorum distillationem organa ampla, eademq; humilia requiruntur. Animal est testudo satis terrestre siccum rigido tegmine intectum ex terrestri, qua constat parte, amplo corpore, semper prona, inclinatoq; capite incedit, domifera, tardigrada, vndè simplicia terrestria, vt sales, vitrioli, & alia mineralia, quæ non ascendunt, his testudinibus vtimur, vulgus leuto vocat, quia in testudinis animalis modum efformata sunt vel musici instrumenti testudo, vel leuto vocati.

Hęc vasa testa veluti accubantia, vt etiam testudo animal incedit, in fornaculis accommodatur, vt vi ignis prolectus liquor, in subiectam illico ampullam fluat.

Sunt quoque, & ſimplicia humidarum partium,craſſarumq; ſed parum halituoſa, vt animal. Vrſum imitentur, craſſum, terreſtre, viſcoſum, ſtolidum, informe, formatum, vt totum corpus, & caput appareant ſine collo, corpore amplo,carnoſo,breui. Vas ad eius ſimilitudinem efformant, vulgus vrſale, vel vrinale vocat, in quo ſimplicia minimè ſpirituoſa, vel difficilis aſcenſus, vt viſcoſitatem, craſſitiemq́; eorum exuant, & breui, & amplo tractu defe[illegible]

Sed ſi ſimplici[illegible]rituoſę eſſentiæ craſſamentis, & terreni[illegible]merſæ, vt tenuiores, & puriores euadant[illegible], & impuris exonerentur, & in fęcibus r[illegible]lut medicis vſibus ineptæ, oportet mul[illegible]us, in ſe ipſas reſoluantur, & reducantur[illegible]otu circumgiratæ nobiliorem vim, & n[illegible]n ſortiantur. Vas excogitatum eſt, qu[illegible]vocant, quod ad auis Pelicani figuram a[illegible]ratū eſt, in quo ſimplicium par-

tes

tes magis tenues per collum eductæ,& per roſtrum in apertum pectus infixum quaſi in ventum ſuper fęces regerantur, iterumq́; per collum ſublatæ indefatigabili motu aquoſitatē,craſſitiem recipiētem paulatim exhauriant,& ſimplicia aſſidua rotatione non ſolum depurentur: ſed etiam altius virtutes exaltentur. Vas E, litera inſignitur.

Alij verò alio modo effingunt. Duo vaſa capiunt, quod alter alter innectatur et quod vnū recipit alteri reddit,vtrūq; alterius altero aluo roſtro infigitur, quemadmodum gemini fratres mutuo ſe amplectuntur, vnde honeſta nomenclatura hæc vaſa gemellos vocant, vt crebra circumlatione ſe extenuent, & ab omni ſorde, & fęce expurgata, nobiliores vires conſequantur. Sunt quædam quoque ſimplicia, quæ per longum, & anfractuoſum iter deferri coguntur vt naturam ſublimiorem acquirant, nam dum per hos anfractus Serpentes altius euehuntur, continuò humidiores,grauioresq́; partes relinquant, & infra detineantur, contra puriores ſublimius gradiantur, &

quia

quia in orbes reuolutos ſerpentinos gratius imitatur, ſerpentinum vocant. Nos quoque in aquæ vitæ extractione ſæpiſſimè hoc vſi ſumus, vt tenuiorem naturam, puriorem, penetrantioremq́; ſortiantur in ſublime per flexuoſas ambages anguſtiores, & productiores à toto phlegmate exonerentur. Vas F, litera adumbratur.

Vtimur quoq; in aqua vitæ educenda vaſe quodam, quod octo, vel decem pileis conſtat quorum alterius vertex alterius al-

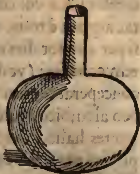
ueo mutuo inferitur, & dum ignis vim maximè vrgente superne viuum euehitur, variæ notę vitæ aquam perficit, non quo altius extollitur, eò tenuior, quæ tardigrada, & humidior, crassior ac phlegmate redundans, eò ignobilior, quod quia hydræ colla, & capita videntur imitari, herculeam hydram vocamus septem capitum, sed alij æneo, vel aurichalceo, alij vitreo vtuntur. Vas G, litera notatur.

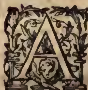
Vtimur quoq; recuruo vase, scilicet collo: sed amplo alueo in ijs simplicibus, quæ minimè ascendere possunt, quod quia Ciconiæ collum imitatur, Ciconias, vel stortas vulgus vocat; eoq; in distillandis validis aquis vtimur. Et quia torquet collum nos retortas vocamus, vt quæ sublimari contumaces, peruicacesq; sunt vi ignis vrgentis, per retortæ collum libentius illabantur.

Neq; in vasum nomenclatione à plantarum, fructuum similitudine abstinuimus, nam simplicia distillando, quæ validi halitus, & vrgentis spiritus in salamoniacum,

moniacum, & salinitrum in aquis validis, amplo ventroso, & capaci vase indigemus, & quia in cucurbitæ similitudinem efformatur, cucurbitam vocamus: nam si angusto vase vim illam spirituum coercere conabimur, in maximum abeunt crepitum; & vasa in mille fragmenta dissiliunt; oportet igitur amplo vase, quo laxius vehementes illi spiritus vagari possint; vt ab occursante frigore flatulenti illi halitus in liquorem solui possint.

De distillatitiorum materia. Cap. XX.

ANtiquitus dum adhuc rudis, & imperfecta esset distillandi ars, plumbeis, vel æneis vasis vtebantur in extrahendis rerum essentijs, quod tantæ erant humanis corporibus perniciei, vt in varios mirum in modum noxios morbos inciderent. Galenus in libro medicamentorum secundum loca, horrore habendam aquam monet, quæ per plumbeos canales deriuetur, nam limum, & crassamentum quoddam retinent, vt qui eiusmodi aquam copiosius hauserint, dysenteria corripiantur. Præterea fumi, & vstilagines insigni fastidio non vacant: sed sorbentibus aquam non modo molestum, sed mirum in modum noxiæ: nam stoma-

cho, pectori, iecinori, omnibusq; visceribus negocium facessit; & si cui clarius experiri cordi fuerit, animaduertat aquam è rosis, vel aurantij mali floribus exuctam, si per aliquot dies consederit, inueniet in fundo sedentem cerussam (vt diximus) quæ ex plumbeo alembico conceperat. Non tamen inficiandum, quod qui plumbeo alembico vtuntur, plus aquæ eliciant, quippe surrigentes halitus sua frigiditate in guttas cogit, & indè copiosius per nares exudat. Nec dissimiliter de ęneis, vel ferreis vasis nam ex acrium simplicium distillationibus ęruginem, vel ferruginem contrahunt, quæ aquis immixta tantum haurientibus eam periculi affert, quantum ipsa ęrugo, & ferrugo, cerrussa illa nocentior est: sed his meliora sunt figulina vasa, intus vitro sublita. & qui iniurias ignium formidant, poterunt, & paleato luto loricare sic diutius quoque ignibus perennat. Sed omnium optima sunt vitrea, nam purissimum vitrum est, nullam ascitiam qualitatem recipit, & vires, quibus donantur adamussim retinent: Sed si talium metallorum vasis vtendum sit in oleis extrahendis, vbi insita vis residet saltem chymicis vsibus, vel medicamentis extra corpus liniendis, non autem potu absorbeantur.

De varijs ignium gradibus. Cap. XXI.

COnsultum est inter distillatores ignis remissionem intensionemve in gradus distinguere, vt cuique suus conueniens caliditatis gradus constituatur; sunt enim simplicia aliqua humidissima, & leuia,

leuia, aliqua coctioni repugnantia, vt vehementiorem ignem flagitent. Mox simplicium natura non violentanda est ignium excrescentia, philosophorum est cunctorum sentẽtia naturam non vehementissimè vrgendam. nec violentari patitur. corrumpitur enim nimio coactu. Primi gradus ignis est balnei, cum aqua adeò calida est, vt in eam manus sine lęsione immitti possit; ex hoc igne flores, & fructus, & eiusmodi similia mollia pituitosæ substãtiæ, seù phlegmaticæ tenues, & euaporabiles, quæ leui quaq; caliditate flatum generant. Secundus gradus, quando aqua calidissima est; non tamen bullit, nec potest manu tangi, & est ignis simplicium crassioris substantiæ, quæ ex materiæ grossitie non tàm facilè vaporantur. Tertius gradus, quando aqua bullit; Quartus verò quando inter ignem, & vas nihil intercedit, quo in validis aquis vtimur. Sunt qui gradus etiam in tres partes diuidant, vt Secunda pars primi gradus est aquæ tepiditas, & sic de singulis.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Distillationum,

LIBER SECVNDVS.

De odoratis aquis eliciendis.

PROHEMIVM.

Iam quid fuerit distillatio, eius varietates, & causas recensuimus, iam tempus opportunum erit operationes inire, & à distillationibus odoratarũ aquarum exordiri,& à Rosacea incipiemus,vt ceteris notior,vulgariorq;, eiusq; exemplo ad difficiliora, & secretiora progrediemur.

De aqua rosacea odorata elicienda. Cap. I.

Ostrum initium à rosa erit, quæ hortorum est decus,& orbis delitiæ, vt rectè Lycophron Poeta Lyricus,& Achilles Tatius in Leucippes,& Clitophôtis amoribus,dicunt. Quod si Deus Principem, vel Regem inter flores constituere voluisset, ipsam proculdubio constituisset. Græcè admirandam illam pulchritudinem,

tudinem, odorisq; suauitatem à Venere donatam dicũt, quod Dea Adonidis amore capta, in sui profusi cruoris memoriam, in rubeam rosam conuertisset. Recte ab ea auspicabimur, tum quod prima florum fuerit, ex qua extillatitia aqua extracta sit; si Auicennæ, & Arabibus credimus, tum facilitate, & suauissimo, quem eructat, odore, quodq; preclarissimis medicamentis admiscetur, quibus humanæ vitæ succurritur, alijq; flores eius exemplo distillari cępti sint.

De aqua rosacea distillanda reponenda.

AD odorem rosæ, & iucunditatem cœlum conferre videtur, & cœli temperies, nam quibusdam locis minus odorata prouenit, præterea siccis, quàm humidis odoratior contenta ruderibus, odore præstat, quibus pars ima scabra. Serenis diebus lecta, odoratior. Decerpitur etiam intumescente alabastro fastigiato, cõuolutis foliorum panniculis, paulatim rubescens dehiscit, priusquam explicetur in folia, & se pandat, reiectis luteis apicibus in medio calicis insidentibus veluti capillamentis. Sole supra horizontem euecto cum suę pollentis efficaciæ viribus. Rosæ illæ capiantur, quæ quia candido rubore renident, nos incarnatas dicimus, ex his enim præstantior elicitur aqua, nam quæ sanguinea purpura pumicant, & flammea, vel quæ in virginis genis visitur, salubrius ad medicum vsum veniunt caninæ rosæ vocatæ. Recipiuntur vel quæ nullo rore madefactæ

defactæ extabuerint, vel madeſcant,quæ oſcitantes folijs dehiſcent. Hæ vitreo vrinali reponuntur, ac iniecto pileo obturantur, & muniuntur vaſculorum iuncturæ, nec ex his rapidus ſpir itus euadens,in tenues auras abeat. roſtro additur recep taculum in balneo mergitur,mox vrgeto ignem,donec aqua eliciatur. Obruuntur etiam cineribus: ſed maxima opus eſt vigilantia, ne flores comburantur, & aqua fumidum virus, & nidorem redoleat, nam ſi tantillum vſtæ rei fumum reſipiet, reijcienda potius, quàm inter odoratas connumeranda. E ſiccis roſis etiam exugitur aqua,nam exic catione eius odor non exoleſcit. humido loco reponantur, non vt muceſcant, aut ſitum contrahant, vel ſemidiei ſpatio in aqua medeſcant, ſic vitreis organis iniectæ ſuauem etiam aquam effundunt. Tandem omni paratu odoratus latex, ex eis elicitur. nam odor non ſolum in folijs: ſed omnibus partibus reſidet,vt in folijs aurantij, mirti, ſpicæ, aliorumq;.

Roſacea aqua venalis.

SEd qui roſaceam aquam venalem exponunt, aliter parant,ſtudentq; lucro potius,& quantitati, quàm odoris fragrantiæ, vt ementes fallant. Aſſumunt centum libras fontanæ aquæ, & in æneum vas illam conijciunt, roſarum decem, non reiectis alabaſtris, vel in medio ſtantibus luteis apicibus, nec proiectis viridibus folijs,illis barbulis vaſculum ambientibus:ſed integras,

vt

vt decerpuntur, & subiecto igne, triginta aquæ libras excipiunt, mox ignem subducunt, deinde aperto alueo distillata iã rosarum folia exprimunt in vas æneũ, mox proijciunt, & alias tricenas aquæ libras addunt, ac denas rosarum, & ignem augent, eundem modum reiterantes, vt ex triginta rosarum libris, centum odoratæ aquæ eliciant venalis. Alij recrementa illa, ex quibus pharmacopolæ ex decocto rosarum cremor elicitur, proiecta, in aqua maceranda per diei quadrantem imponunt, demum distillant, & ex eis etiam odoratam eliciunt aquam venalem. Fertur supra aquam pinguedo quædam innatans, quæ penna excipitur, rosę fragans oleum, vt dicemus. Tot modis rosacea aqua adulteratur.

Rosarum aqua, cuius pars vna multas fontanæ aquæ odoratas reddat.

QVod si maiorem rosarum fragrantiam efflagitas, vt cæteras antecellat, cuius coehlear vnum in amphoram fontanæ aquæ iniectum, fragrantem reddat, ita parato. Distillentur rosæ, vt prius diximus; mox distillatam aquam super alias recentes rosas irrorato in vitrei vasis alueo eiusdem quantitatis, & denuo distillabis, ac ita tertio efficies, & sic tam largum odoris effluuium emittit, vt sæpius odorata caput offendat, cuius pars vna supra decem fontanæ aquæ odoratissimas reddit, & ita parata, fricato diligenter vase ad odoramenta paranda reponitur. Hęc aqua corroborat,

defactæ extabuerint, vel madeſcant,quæ oſcitantes folijs dehiſcent. Hæ vitreo vrinali reponuntur, ac iniecto pileo obturantur, & muniuntur vaſculorum iuncturæ, nec ex his rapidus ſpir itus euadens,in tenues auras abeat. roſtro additur recep taculum in balneo mergitur,mox vrgeto ignem,donec aqua eliciatur. Obruuntur etiam cineribus: ſed maxima opus eſt vigilantia, ne flores comburantur, & aqua fumidum virus, & nidorem redoleat, nam ſi tantillum vſtæ rei fumum reſipiet, reijcienda potius, quàm inter odoratas con numeranda. E ſiccis roſis etiam exugitur aqua,nam exic catione eius odor non exoleſcit. humido loco reponantur, non vt muceſcant, aut ſitum contrahant, vel ſemidiei ſpatio in aqua medeſcant, ſic vitreis organis iniectæ ſuauem etiam aquam effundunt. Tandem omni paratu odoratus latex, ex eis elicitur. nam odor non ſolum in folijs: ſed omnibus partibus reſidet,vt in folijs aurantij, mirti, ſpicæ, aliorumq́;.

Roſacea aqua venalis.

SEd qui roſaceam aquam venalem exponunt, aliter parant,ſtudentq́; lucro potius,& quantitati, quàm odoris fragrantiæ, vt ementes fallant. Aſſumunt centum libras fontanæ aquæ, & in æneum vas illam conijciunt, roſarum decem, non reiectis alabaſtris, vel in medio ſtantibus luteis apicibus, nec proiectis viridibus folijs,illis barbulis vaſculum ambientibus:ſed integras,

vt

vt decerpuntur, ac subiecto igne, triginta aquæ libras excipiunt, mox ignem subducunt, deinde aperto alueo distillata iā rosarum folia exprimunt in vas æneū, mox proijciunt, & alias tricenas aquæ libras addunt, ac denas rosarum, & ignem augent, eundem modum reiterantes, vt ex triginta rosarum libris, centum odoratæ aquæ eliciant venalis. Alij recrementa illa, ex quibus pharmacopolæ ex decocto rosarum cremor elicitur, proiecta, in aqua macerãnda per diei quadrantem imponunt, demum distillant, & ex eis etiam odoratam eliciunt aquam venalem. Fertur supra aquam pinguedo quædam innatans, quæ pennā excipitur, rosę fragans oleum, vt dicemus. Tot modis rosacea aqua adulteratur.

Rosarum aqua, cuius pars vna multas fontanæ aquæ odoratas reddat.

QVod si maiorem rosarum fragrantiam efflagitas, vt cæteras antecellat, cuius cochlear vnum in amphoram fontanæ aquæ iniectum, fragrantem reddat, ita parato. Distillentur rosæ, vt prius diximus; mox distillatam aquam super alias recentes rosas irrorato in vitrei vasis alueo eiusdem quantitatis, & denuo distillabis, ac ita tertio efficies, & sic tam largum odoris effluuium emittit, vt sæpius odorata caput offendat, cuius pars vna supra decem fontanæ aquæ odoratissimas reddit, & ita parata, fricato diligenter vase ad odoramenta paranda reponitur. Hęc aqua corro-

borat, capitis doloris mulcet: nam est corpus, quia eius subtilis caliditas igne dissociata abijt.

Aqua ex Arantiorum floribus odorata.

Cap. II.

POst odoratissimam rosarum aquam præstantissima sequitur ex Arantiorum floribus, nec odoris præstantia primæ quicquam honoris cedit. Hic Neapoli maxima elicitur florum aquæ quantitas per omnes mundi partes deferenda in qua semper veris temperies arridet, & cuncta nostra viridaria his scatent.

Aqua ex Arantiorum floribus reponenda.

COlliguntur non qui ex suis arboribus delapsi in terram iacent flores, nam hi euanidi sunt odoris, sed manibus decerpti. Non roridi, sed aliquibus horis in vmbra passi, sed neque per diem odorem remittunt; ità tenaciter odor suis partibus inhęret. Compleantur vitrea vasa, & in aquę balneo reponantur, vel cineribus, indantur rostrati pilei, obstructis optimè iuncturis, ne tenuissimus odor elabatur. Tunc subiecto igne roridus vapor in summo pilei subreptus, ac frigori occursans ipsum irrorat, mox liquor refluus factus, in subiectum vas labitur: exceptus aliquibus diebus optimè clausus insolatur, ne quid tetri odoris fumi resipiat,

piat, quem vi ignis receperat, demum ad vsum reponitur. Distillatur etiam aqua ex citriorum, limonum, ac omnium acruminum generum floribus eximij etiã odoris: Sed in ea quæ ad sorbitionẽ paratur, recipiuntur tantum folia, reiectis calicibus, & fructuum rudimentis in medio floris stantibus, ne amarorem ex his resipiat, ac vitreis organis distillentur.

Aqua ex Arantiorum floribus venalis.

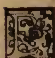
AQua mirum in modum venalis est, tùm condiendis magnatum cibis, tum ad odoramenta paranda, maximè ab vnguentarijs expetitur, & ad medicos vsus apprimè vtilis. Flores sine delectu in alueum æneum conijciuntur cum maxima aquę quantitate, vt in rosis diximus. Distillant etiam florum recrementa, quę ab vnguentarijs reijciuntur, qui in condiendis pellibus ad chyrothecas, & thoraces, vtuntur, & eliciendo odorato oleo. Substratas enim pelles, ac nuda amigdala triduo floribus cumulant, bis in die recentes permutando, mox tusis amygdalis, & organo expressis, odoratum oleum eliciunt. Hos igitur neglectos per diem aqua madentes, post distillantes fragrantem aquam eliciunt. In Gallia Cisalpina, alijsq; frigidis locis ex frigida cœli intemperie, plantę ad flores non perueniunt: sed vix vitam ducũt, ob id ex plantarum citriorum summitatibus, & teneris foliolis aquam eliciunt, sed non primæ comparandam; Aquam per ci-

cineren exuctam per aliquos dies insolant, donec exuat, si quã ex ignis violentia vstulationis labem conceperit.

Arantiorum aqua eximiæ fragrantiæ.

QVod si aquam fragrantioris odoris fieri voles; quemadmodum de rosis diximus ità de arantijs floribus faciendum iubemus; scilicet vt prius aqua distillata super recentiores flores irroretur, & quò pluries irroraueris super alios decerptos flores, & denuò distillaueris, eò valētiorem odoris effluuium, & operandi violentiam nancisceris, cuius exigua pars supra multam proiecta eiusmodi ferè odoris reddet. Aqua hæc ad medicamenta apprimè vtilis. Ad pestilentes febres vtilissimè propinatur, præcipuè quæ ex anthematibus veniunt, quia putredini maximè aduersatur. Selibra pota per sudorem à corde contagiosos humores expellit. Venenorum vim eludere, & retundere solet. Ore subinde colluto halitus suauitatem comendat. Odor ad animi deliquia præualet. Distillata Limonum aqua mulierum facies expolit, vitiligines, & maculas emendat, varos delet, & acoros interimit. Cor roborat, eiusq; palpitationi salutare remedium est.

Odorata aqua ex Myrti floribus. Cap. III.

X myrti quoq; floribus distillata aqua, suauitate, & odore præstat, hortorum delitiæ, & ornamentum, maximè myropolis expetita. Myrsinum pulcherrimam puellam in hanc plantam muta-

tam fingunt Græcorum fabulæ, quod sui odoris præstantia, ac insignium virtutum cumulo virginibus præstaret. Vt iam dictis ante floribus tertio gradu respondet, ideò & tertium ei locum ascripsimus, & suis etiam tepestribus partibus intestinus odor insidet, vt ex ea aqua, & oleum insigne eliciatur, vt dicemus, quód non alijs omnibus euenit.

Aqua odorata ex Myrti floribus reponenda.

AQuam hæc est faciundi ratio, decerpuntur flores è nostrate Myrto syluestri, cuius folia dilutius virent, & aliquanto maiora sunt, nam vniuersus hic Neapolitanus tractus montes, & littora sponte eam fundunt, vt hæc odore celebrior. Vitreo vase inijciuntur, vas aquæ balneo, vel cineribus mergitur, cui pileus, & receptaculum iungitur, obturatis, picatisq; iuncturis, tunc è pileo illapsus latex odoratissimus erit.

Aqua ex Myrto venalis.

QVi vero myropolis distillant, æneo vase magnam fontanæ aquæ partem inijciunt, ac cauliculos teneros ramorum cum floribus decerptos, nam, & frondes æmulum odorem proferunt, vti Romæ, & Cisalpina in Gallia fieri vidimus, vbi plantæ ob frigoris violentiam malè hospitantur, vt vix ad florem perueniant.

Aqua myrti miræ fragrantiæ.

SI vt superius de floribus diximus extracta aqua su per flores iterum atque iterum proieceris, & distillando eundem laborem susceperis, aqua miram acquiret odoris suauitatem Aqua constringentis est facultatis. Pota halitus oris commendat. Ad oris item vlcera valet, & etiam super generosa obsonia inspergitur.

Odorata florum, Lauendulæ aqua. *Cap. IIII.*

EX odorata stirpe illa, quam herbariorum vulgus lauendulam vocat, nardi specie, vt verius pseudonardus dici deberet, quod odore nardum æmulatur. aqua distillata madendis linteis gratiore, & suauiore odore commendat tanta odoris fragrantia, vt omnes flores odoris iucunditate prouocet, qua de re vestibus etiam inseritur, & in manuales fasciculos digeritur, balneis & hominum lauacris expetitur, elotaq; omnia, si permisceatur, odorata reddit, ob id vitiosa quadam vocabuli corruptione lauandulam vocant. Insolata seruatur etiam ad varios odorum vsus. Constat terreis spirituosisq; partibus, ob id flores, frondes, ac tota deniq; stirps aquam, & oleum odoratum reddunt; Decerpantur flores veris exitu Iunio, & Iulio mensibus, purpurei frequentibus spicis sparsi, ex locis apricis & petrosis,

petrosis, nam grauius redolent, vitreis organis inditi, ac balneo, vel cineribus distillandi imponuntur; & aqua ex eis emanans ad omnes vsus odoratissima. Frondes etiam distillantur; & eumdem fere odorem spirant. Si recentes flores habere non poterimus, siccos aqua biduo macerabimus fontana; vel rosacea mox subiectis ignibus fragrans elicitur aqua. Si olei quod nobis ex Gallia euehitur aliquot stillę in fontanam irrorentur aquã, commixta, & commota ex oleo aqua, suauissimum odorem concipiet. Vel si siccos flores aquæ madendos impones, ac soli bene operculato in vase exposueris, eamdem odoris commendationem repræsentabit. Stillatitius odoratus latex fronte, & temporibus illitus catalepsi, & leuiori hemiplexia, comitiali morbo, & sincope laborantibus succurrit.

Aqua odorata ex odorato Trifolio. *Cap. V.*

Doratum Trifolium sui odoris commendatione distillatorijs Neapolitanis officinis frequentius venit, quod Tribulum vocant vrbanæ Loti speciem. Referunt flores, & frondes eumdem odorem, & etiam resiccata plenius redolet. In tempestatibus odor intenditur, vt locum in quo herba sata residet, suo odore repleat. Lætioribus locis oritur, videturq; ad odorem, & hominum volupe nata herba. Syluestris odoris est infirmioris. Sed miror apud incolas, & peregrinos hu-

ius

ius herbæ odorem in prętio non haberi, nisi in causa fuerit, non omnibus in locis odoris iucunditate feri: sed eius odorem pro locorum varietate intendi, & remitti. Hic maximus apud vnguentarios vsus, aqua per se sola. & cum alijs floribus commixta, eximiam odoris redolentiam representat. Decerpuntur floridi apices cum teneris frondibus veris initio, distillanturq; balneo, vel cineribus.

Odorata aqua ex Iasemini. *Cap. VI.*

NAscuntur apud nos Iasemini, vel Gelsomini flores odorati, & prętiosi tanta copia, vt nulla sint viridaria, nullæ mulieres, quæ in fictilibus vasculis non alant ob sui speciositatem, & suaueolentiam, & ornamentum, videnturq; florum omnium odorem superare, vt principatum facilem sibi vendicent. Et mane in viridarijs deambulantes propè floridas plantas experiuntur ex eis gratum odorem halare, & ita animum exhilarare, vt homines huius suauitate capti, & odoris iucunditate illecti, ab eis discedere non patiantur, magnetina odoris virtute. Flores enim manipulatim componuntur, vt semper in manibus habeamus quousq; odoris gratiam exuant. Duo apud nos genera nascuntur, satiuum quod tota Aestate floret, & Autumno iucundissimi, & validissimi odoris, & syluestre quod remissius halat. Vitreis organis ex his difficillime

mè odorata aqua extrahitur, nam tenuiſſima odoris vis in ſumma florum cute reſidet, vt leuiſſimo quoq; igne abeat in auras, & odoris gratiam exuat, quod hoc argumento probatur. Si diutius in Sole manſerint inoleſcit ſuaueolentia, & inodori remanent flores, ijdemq; ſicci, nil prorſus odoris ſpirantes in totum reijciuntur, & ſi digitis flores compreſſeris inolidis terreſtribus partibus cum ſuperficiarijs olentibus ſe permiſcentibus ſuauitas illa madore intrinſeco retuſa, ignauo fętore contaminatur, cum minor pars olida à maiori inolida ſuppeditetur, & mira odoris ſuauitas illa non pertinax cum inolidis partibus compenſatur. ob id mea tempeſtate hominem non cognoui qui ſtillarijs organis ex his ſuaueolentem aquam exugeret, nec vnquàm venalem expoſitã vidi. Nitemur igitur, & ſi odor in tenuibus, & ſuperficiarijs partibus inſideat, maxima ſedulitate, & induſtria extrahere, vt & ſi odor citiſſimè è floribus expiret, in aquis potiſſimum, & oleis apud nos commorare cogamus.

Odorata aqua ex Iaſeminis.

QVia pars illa ſuperficiaria flatulenta eſt, & vaporoſa, ne cum fœtidis immiſceatur, ob id organa ampla, eademq; humilia requirit, ne debiles illi flatus, & vapores ſubnixi in aſcendendo laborẽt, & inclinato etiam vaſe. Replentur igitur ex ſatiuis Iaſminis vitrea vaſa recentibus, & non reſiccatis, nam potius ingrati, quàm grati odoris aqua eliceretur, &

H aquæ

aquæ balneo collocentur inditis pileis, & optimè commesſuris emplaſtratis, & picatis, leui igne breui temporis interuallo coquantur, vt tenuiſſimum illum aerem expirent. Nec nimis flos incaleſcat, quia ſi ex totius cōpoſito manaret vapor, ingrati eſſet odoris, ſic vix exortus vapor in receptaculum exoneretur. Ac vbi paululum extillauerint, ſubducto igne amoueatur vas, & exceptam aquam ſuper alios recentes flores irrorabis, & camdem operam impendes; ſic ſecundo gratioris odoris fluet aqua. Vndè ter, & quater effeceris, & magnum acquiret aqua odoris effluuium. & ſi odore fragrat maximis etiam ad animi recreationem pollet viribus.

Aqua odorata ex Moſchatulis roſis. Cap. VII.

IN eodem diſtillationis genere difficillimæ ſunt roſæ albæ ab inſigni moſchi odore, moſchatulæ dictæ: habēt enim & ipſe in ſumma ſuperficie tenuioris odores aurā inſperſam: ob id digitis cōfricatę, nec moſchum olent, nec eximia illa odoris ſuauitate delectant. Vnde ſedulam operam nauare oportet, vt diſtillatione eius odor eliciatur. Decerpantur igitur non quæ à Sole exuctæ ſero pallidum colorem contraxerint; nec folia in terram delapſa; nam his nullus odor: ſed quæ adhuc in folliculis conuolutæ, & conglobatæ iam iam in folia explicantur, non proiectis luteis illis apicibus in medio florum ſtantibus. Hæ in vitreum vrinale

nale collocentur, latum & contractum, sic leui aquæ balneo ne laboret ascendendo vapor. Excepta aqua denuo super recentes irrorabis, vt diximus, & distillabis, vt placidiorem magis paulo teneat odoris auram. Syluestres etiam quæ passim in dumetis luxuriant, & si minoris odoris, non tamen dispari odore indonatæ, nam si videntur syluestrem habitum induisse, non itá tamen odore viduatæ sunt, vt ne odoris commendatione distillari nequeant.

Aqua odorata ex purpureis Violis. Cap. VIII.

T veris prænuntia, & prima inter vernos flores emicat viola, ita præcipuè odoris commendationis, & vtilitatis existit, vt videatur naturam ad hominum vtilitatem creasse. Nam si eam spectes, maximè saturata illa sua virente purpura oculos recreat; & si per locum ambulabis, vbi ille consitæ sint, non parum olfactus miro illo suo odoris oblectamento capietur. In eadem specie florum sunt qui superficiarium illum vapidum odoris spiritum possident; vt nisi citò discerpas, odoris effluuium expiret. Vndè prius decerpantur, oportet, quam solis vim experianrur, nam illico exolescit odor, & siccæ nil penitus redolent, nec roribus madidæ, quia obtunditur. Decerpantur igitur tempore quo Solis calor virtutem non resoluerit. eligantur nigriores, nam quæ saturatiore purpura nitent,

præſtantioris odoris fragrãtia magis olfactui blandiun tur, non albæ vel delutioris coloris; nam euanidi odoris ſunt, nec ortæ humidis, vel vmbroſis locis. Diſtillantur eo. more quo de alijs diximus, & recentibus aquis diſtillatis ſuperiniectis denuo diſtillentur. Si enim in fontanam aquam inſperſeris, ac per diei quadrantem immorari patieris, aquæ ſuũ odorem conciliabunt, & ſi id ter, quater repetes, maiorem violarum odoris gratiam ſine diſtillatione nanciſcentur.

Ex Caryophyllis floribus odorata aqua. *Cap. IX.*

On in vltimis ponendus eſt ſpecioſus, & odoratus Caryophyllorum flos, quippè cum omnibus de pulchritudine viribus, & odoris prçſtantia certet. Hi figulinis in vaſculis à mulieribus fouentur, his hortorum areæ decorantur, & faſciculi olfactorij in hominum manibus verſantur ad odoris gratiam, & animi vires recreandas. Aqua non minus difficulter quàm ex ſuperioribus elicitur. Seligantur non albi, nec qui in candidis folijs cruoris notulis inficiuntùr, non qui languido rutilant cocco, non ſylueſtres, nam non vt ſuperiores odorem tribuunt: ſed qui ſaturato cruore renident, & qui ex multiplicibus foliolis flores conflatos gerunt. Proijciantur calathi, & quæ in medio ſtamina ſe oſtendunt, reiectis etiam forfice vnguibus ita enim vocamus partes illas albas, quæ petiolo, & calatho inſerun-

inſeruntur. Frondes in vitream ampullam conijciuntur atque in aquam tepidè bullientem collocantur, vt tenuiſſimus vapor in ſummis frondibus inſidens ſurrigatur ad pilei teſtudinem, & extillet. Si pulueris aliquid Indorum cariophyllorum in pilei canali circumdabitur, mirum in modum aquæ odorem augebit. Vires eius validiſſimæ ad animi deliquia: nam qui animi deliquio conſternuntur, ſi olfactui appropinquetur, maximè reficiuntur. Ad peſtis contagia præſtantiſſimè ſum expertus, & ad febres contagioſas, & melancholicas cordis paſſiones.

De odorata Liliorum aqua. Cap. X.

Eſtatis decus, & honor eſt Lilium ſuo incontaminati candoris nitore, ac venuſtate, ac blando ſuauis odoris effluuio ab omnibus concupitum, vt flos florum dici poſſit; ob id Iunonis roſam, & Veneris volupe vocatum: ſed ab eo odoratam elicere aquā vix poteſt arte nanciſci. nam vix Sole illuſtrati ſuum expirant odorem: nam tenuiſſima floris ſubſtantia, in qua odor ille reſidet, illico efflatur, vt ne veſtigium quidem odoris conſeruet. Eligantur igitur ſolæ frondes vix è caliculo dehiſcentes, reijciantur ſtamina, mox vitrea in ampulla optimè ſtipatis iuncturis, aquæ balneo reponantur, ac ſubdito molliuſculo igne tantiſper coquantur, vt vix flores videantur contabuiſſe maxima

ſedulita-

ſedulitate, ne voto fruſtreris, & ſic odorata elicitur aqua. Stillatitia eius aqua parturientibus maximā præſtat opem, ac pellendis ſecundis. Maculas è mulierum viſu abſtergit, rugas delet, candiditatem carni conciliat.

De odorata Narciſſi aqua. Cap. XI.

Oſt Lilium Narciſſum dicemus cognatione odoris, qui plerunq; in Lilium degenerat. Sunt, & Narciſſi odore ipſo ſuauiſſimi, cuius plura ſunt genera, illum nos diſtillabimus qui croceis intus foliolis, foris albis cingentibus, vt Ouidius canit ſuauiſſimi, & violenti odoris, ferè ſoporiferi adeoq; vberi odoris, vt ſæpius odorati caput tentent, dicunturq; à ναρκῶ quaſi torpeo, quod caput grauet torpedine. Si modo quem ſuperius diximus, diſtillabitur, odoratam fundet aquam, immò illius violentiæ magnam partem exuunt, vt tutius odorari poſſit, & violentiæ loco ſuauitatem recipiant. Eandem operam impendendo ex cæruleo Hyacintho odorata effluet aqua.

Aqua odorata ex Azadarach floribus. Cap. XII.

Rborem illam, quam alij Loton, Arabes Azadarach dicunt, in Italia arbor Paradiſi vocari cœpta. nomenq; inde poſitū, quod flores pergrato odoris effluuio nares oblectēt veluti Paradiſi, cuius fructu Hiſpani ad numerandas

das preces vtuntur. Arbor conspicuæ venustatis, & odoris est. Flores hi per aquæ balneum opera, & sedulitate vt superius diximus, distillati fragrantem aquam effundunt, quia flos tenuis vt Iaseminis, ideo parem illis operam exposcunt.

Aqua odorata ex herbis. *Cap. XIII.*

X herbis etiam odorata elicitur aqua, quarum hoc capite aliquas commemorabimus,& per se solę odoratæ sunt,& cum alijs commixtæ, & odorem, & salutem nobis conferunt. & primo de Ocimo dicamus, Græci Basilicon vocant,quasi regium, quod regio eius odore,regio nomine dignum sit. Ex hoc extracta aqua suauiter redolet: sed odoratior ex genere illo, quod minimis constat folijs, & odore celebrius; Neapolitanum vulgus Basilicum gentilem vocat. Aliud est genus ab insigni exoticorum odore Caryophyllorũ, Caryophyllatum vocant. odoratissimam aquam effundit. Aliud est quoq; quod ab odore mali citrij, vt nulla inter frondes,& citrium intersit differentia,Citratum vocamus, quorum aquæ olfactu cordi, & capiti prosunt, & animi męrorem ex atra bile ortam emendat, & hilarem,& lętum reddit, & in animi deliquio salutare est. Caryophyllatum ad cordis affectus, illudq; roborandum, cæteris aptius animiq; deliquijs præstat. Est altera Ocimi species, quam Acinon vocant,Neapo-

litani

litani Ardichella à maxima cum vrticæ floribus ſimilitudine in aquæ balneo odoratam manat aquam. Meliſſa ab inſigni Citri odore Citraginem vocat, cuius diſtillata aqua cor roborat, & animi mœrores ex atra bile ortos expellit. Ad cardiacos effectus, vt citrium etiam prodeſt quod ſi nares conſulas non niſi citrium olet. Ex radicibus caryophyllatæ herbæ odoratis aqua exugitur, quæ eoſdem cum caryophyllis exotericis effectus retinet.

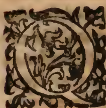
Aqua odorata ex pluribus commixtis. *Cap. XIIII.*

Iximus de ſimplicibus, nunc de compoſitis. Sæpiſſimè in diſtillationibus ſolemus, flores, & frondes commiſcere, tùm ad odoratiorem aquam parandam, tùm ad medicos vſus, tùm ad mulieres decorandas. Aquam roſaceam, vel aliorum florum moſchatam conficies, ſi locatis in ampulla floribus moſchi granum in pilei canali, vel roſtri extremitate accōmodaueris, et extillans aqua, & per moſchum illabens, moſchi odorem recipiet, & ſic maximam moſchatæ aquæ quantitatem parabis; id tamen moneo animaduertendum in compoſitionibus, vt non ex omnibus ęquale pondus adijcias: nam quæ valentioris ſunt odoris, infirmiores obtundunt, & inolfactu ſuppeditantur, vt diſcerni nequeant: ſed potentioris odoris minor, languidioris maior pars opponatur, vt conſonans ex his conſurgat odoris

odoris harmonia. Exemplum damus, Rosarum partes duæ, Aurantiorum florum vna, Lauendulæ dimidia, Trifolij odorati pars quarta, Myrti vna & dimidia, indantur in vitreo vase, in cuius pilei nare Moschum collocetur, vt indè delabens aqua moschi odorem recipiat, & odoratissima manabit aqua; Vel capiantur Rosarum, Arantiorum, Myrti, Trifolij odorati quantitates iam dictæ, & alternatim in ampullæ alueo collocentur, quibus adde Sambuci flores, Rosas moschatas, Lilia, summitates ramorum Citrij, ac vitrea in ampulla locentur: Interea in ollula vitro intus illita; Stirax, Belzoinum, Caryophylli, & Lignum aloes bulliant parumper; indè aqua supra flores spargatur in alueo operculato, & picato, & in rostri osculo granum Moschi accommodabis, Zibeti, & Ambaræ; ac leuibus prunis per aquæ balneum stillantem aquam excipies. Vel recipiantur Basilici frondes, Mentæ, Ma- ri, Iridis radicum, Saluiæ, Melissæ, Lauendulæ, & Rorismarini, & his adijciantur Caryophylli, Cinnamomi, Nucis myristicæ pauca quantitas, ac Citrij cortices. Hęc omnia in aquis odoratis supradictis triduo macerabis, indè per aquæ balneum extillabis.

Quomodo flores in distillatione suos colores, seu vires conseruent. Cap. XV.

Via colores in plerisq; sunt essentiæ simplicium, vt in auro, floribus, & alijs, ob id maxima sedulitate attendendum, vt colores cum aquis extrahātur, vt suo loco declarabimus posterius: qui non minus oculos oblectant, quàm ad medicos vsus præstāt, nam in distillatione flores non solum vires: sed colores conseruant, & fortasse locupletius, & vt à rosis incipiamus: Excipiuntur rosarum florum frondes, & præcipuè quæ saturato cruore micant, caninæ vulgò dictæ, vitreo paruo vasculo accommodantur patuli oris, hoc vas intra aliud vas laxioris aluei inditur, quod substratas habeat rosas cuiuscunq; coloris fuerint, pileus, & receptaculum imponuntur, & picantur, & substrato igne vapor ex rosis subreptus in vasculum illabens, colorem ex rosis elicit, & cum succo admiscentur, & peracta distillatione, sumatur vas ex magni vasis alueo, & in fundo rosaceo, vel sanguineo colore tinctam reperies, & ex pilei nare clarissimam distillabit aquam, vt vtramq; habeas, & cruentam, & claram; cruenta tàm vehementis erit odoris, vt sæpius odorata caput tentet. Potest, & alio modo colorari. Vase rosis repleto extinctæ frondes in pilei canali accommodabis, & mox clauso vase, ignem subijcias: nam vapor pilei testudinem tangens frigi-

frigido vitro occurrens, vertitur in aquam per pilei latera in canalem defluens per narem, coloratam aquam extillabit, secum habens odorem, colorem, & vires. Id etiam experiemur in purpureis violis, cuius si frondes in pilei canali circumpones, & alios flores, in alueo ex pileo illabens calida aqua per canalem decurrens coloratur, & in receptaculum purpurea manabit aqua.

Quod hæc maioris sit virtutis, quàm simpliciter extillatæ, experti sumus aquam rosarum cruentam madefactis lineis frustulis, ac tempori circumpositis, capitis dolorum illico amouere, quod non euenit ex clara distillata.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Distillationum,

LIBER TERTIVS.

In quo de oleorum distillatione tractatur.

PROOEMIVM.

Diximus superiori libro ex floribus, & herbis odoratis de aquarum distillationibus, nunc ad oleorum extractiones properabimus, res digna admodum, & industria, labore, paratuq; magno perficitur. In oleis, vt diximus eximiæ rerum virtutes, & mirabiles latent operandi vires, & si alijs vasis extrahi posse non negamus; nos tamen peculiariter hoc vno vtemur, quo vstrinę dubium, & operantis socordiam non timemus: Sed fornacem, & vas constituamus.

Descriptio vasis, & fornacis ad oleorum extractionem. Cap. I.

Tsi multifariam multisq; modis olea ex herbis, & floribus extrahi possunt; hoc tamen modo contenti erimus; nam eo quot quot vidimus, & experti sumus, nullum commodius, & opportunius reperimus. Fiat ahenum ad oui similitudinem capacius, cuius latitudo duorum pedum, profunditas verò trium, In summitate collum angustum bene, & latum semipedale, pileo grandiori recipiendo accommodatum, vt ipsius latera extremo orarum suarum ambitu includat, pileus longo rostro aquam distillatam in receptaculum longo rostro diffundat. Vasis mox turris forma pileo circumponitur ex stamnea, vel ferrea bractea, vt veluti vessica aquam interfusam recipiat, quo perpetuum insit frigus, & pilei testudinem superet. In imo canalem cum suo epistomio possideat, qua calefacta ad libitum exinaniri possit. Fornacula hoc modo paratur. A solo bicubitalis surgat rotunda, vel quadrangula forma, è calce, & lateribus, pede supra planum erecta, pauimentum sternatur in cuius medio fenestretur. Fenestra ferrea tegete cooperiatur, qua laxius cinis egeratur. In summo rotunda erit tantæ laxitatis, vt ahenum vas in se recipiat. Infra vas transuer-

ſo ferro fulciatur tantę ſoliditatis, vt ignis ardorem, & vaſis pondus ſubſtentet. Feneſtella è regione ferreæ tegetis aperiatur, per quam ligna, & carbones inijciantur, eximia feneſtella cineres è crate cadentes exerantur. Vaſis hic erit vſus. Repletur tertia pars florum, mox aqua fontana lympida infunditur, vt flores, & herbas per ſemipedem excreſcat; inditur pileus circumlitis orificijs, & imponitur fornaci, ac ſuppoſitis flagrantibus prunis incaleſcat, nam quamuis flagrantibus prunis ſuppoſitis ſtillatitia aqua vſtrinæ labe non maculabitur, vbi pilei aqua nimium incaleſcit, effuſa extrinſecus aqua calida, frigida ſuper infunditur, vt pileus frigeſcat ſemper, nam ex pilei rigore copioſior elicitur aqua.

Ahenum A,
Pileus B,
Turris ſtamnea C,
Roſtrum pilei D,
Canalis Turris E,
Epiſtomium F.

Tur-

Turris G.

Prope pileum catinus aqua frigida plenus maneat, vt effusa in alium catinum calida, recens frigida super inijciatur.

Quomodo oleum ab aqua separetur.
Cap. II.

Via hic vase oleum simul cum aqua exugitur, non parua nos tangit difficultas, vt separatorium quo aquam ab oleo segregemus, paremus; nos multa describimus, vt suo quisq; libito melius seligat. Aliqui infundibulum vitreum habent, intus aquam, & oleum effundunt, oleum supernatat, aqua fundum occupat, indice digito inferius os occupante, vbi quieuerint, amoto inferius digito, aquam effluere sinunt, vbi tota effluxerit aqua, & oleum propè digitum descenderit, relaxando digitus parumper osculum, aquam guttatim effluere sinũt, vbi aqua effluere desierit, relaxato digito, oleum in ampullam effluere permittunt.

Alij hoc modo segregant per Siphonẽ paruum intortum tantę altitudinis, vt intra vas positus, altera pars foris descendat, Siphonis crus

vnum

vnum imum vasis petit in quo residet aqua, mox flatu aquam ad se trahunt, illico aqua effluet, vbi aqua effluxerit, ad oleum deuentum est, vt oleum in Siphonis cruore extrinseco erit, tunc digito osculum comprimūt, vt oleum quiescat, mox à vase amoto super aliam ampullam, oleum effluere sinunt.

Alij vasculum parant, quod prope collum canalem angustum habeat, mox intus aquam, & oleum ingerunt, quousq; ad canalis os perueniat oleum, nam semper aqua fundum, oleum summa petit, oleum è regione canalis peruentum inclinato parumper vase, per canalem effluet.

At nos hoc vase contenti erimus, quod ex tot, satis optimum experti sumus. Receptaculum surgentis alucei parant, quod in ventre canaliculum habeat satis angustum hoc vaporarij rostro subijcimus, & vbi distillare desierit, & oleum & aqua in eius alueo promiscuè fuerit, imposito osculo vasis indice, obuertimus vas, vt oleum supra innatet, & aqua in imo supra canalem resideat, tunc amoto digito, aquam per canalē effluere sinamus paulatim, quo ad tota effluxerit, vbi oleum canali appropinquabit, rostello indicem apponimus, vt per angustissimum osculū aqua guttatim

guttatim effluat, vbi verò ſolum oleum in roſtello erit ſuppoſita alia ampulla, amoto digitò, oleum effluere ſinamus.

Odoratum oleum ex floribus Aurantij diſtillare.
Cap. III.

HOc modo qui ſequitur, parari conſueuit. Capiantur Aurantij florum quadraginta circiter libræ, ac memorato iam vaſe indantur, quibus ſuperfundantur quindecim aquæ fontanæ, & ſubiecto igne, vrgeto quantum vales cum memorata pilei infrigidatione, ſic quatuor, aut quinq; horis tota diſtillabitur aqua. Supra aliquæ olei guttæ ſupernatabunt rubei coloris. Maxima diligentia, & arte ſeparandæ ſunt, fragrantiſſimi odoris, nec aqua à ſuo odore degenerabit, quam venalem exponunt. Prolectum oleum erit paucæ quantitatis, vt vix ex ſexcentis libris, vna olei vncia excipiatur. Sunt etiam qui vitreo vrinali in aquæ balneo ex ſolis floribus oleum cum aqua eliciunt, aurei coloris, mirabilisq; odoris: ſed quàm minimæ quantitatis. Si aquam quæ prius ex alijs floribus manauit, ſuper alios flores irroraueris, mox diſtillabis ex aqua prætioſiori odoris, & olei maioris quãtitatis erit. Ex tot, & infinitis plenè vtilitatibus vidi melancoliæ febribus contagioſis, ſtomacho, & matricis doloribus præſtantiſſimum eſſe pharmacum.

Odoratum album ex Citriorum floribus, & corticibus.
Cap. IIII.

Odem modo è floribus Citrij educitur oleum, & ex quadraginta florum libris, vix dragma elicietur. Differt ab eo, quod sit colore candidius, & odore infirmius.

Oleum odoratum ex corticibus Citrij.

Citrij cortices inciduntur vſque ad album medullæ, induntur vitreo vrinali cum fontana aqua ad ignium cinerem, ex ducentis fructibus vncia elicitur præcioſi olei, quod cum aqua promiſcuè effluit, ſegregaturq́; ab aqua. Plus ex acerbis quam ex nimium maturis excurrit. Si cum foraminulenta radicula, corticis ramenta fiant, parcius oleum colligitur, quia maior ſpirituum pars euaneſcit in auras, & odor difflatur. Sed ſi taleolis dimidiati ferè digiti diſſectis, ac fruſtillatim conciſis vteris minor iactura ſpirituum fiet. Si prius aqua cortices macerentur, eademq́; aqua diſtillaueris; plus reddet olei. Ex paruis limonibus, quos vulgò Calabreſche vocamus numero quinquaginta, vix duas drachmas elicies aurei coloris; in vitreo vrinali cum aqua collocantur cum ignis violentia, quia combuſtionis labem non extimeſcimus. Vires eius. Si oleum cum vino hauſeris, viperarum, Scorpionumq́; medeberis

ris veneno linendo vulnera: cum lino. Perunctę nares contra febres pestilentes, & pestem se muniunt. Gulam, pulsus manuum, pedumq; linendo contra melancholiam valet, roborat stomachum, & confert digestioni. oleum extractum ex primis fructuum rudimentis Aurantij ad lapides in vessica frangendos efficax. Ex sex fructuum libris vnciam olei clari, & odorati extraximus.

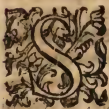
Odoratum oleum ex Rosarum floribus. Cap. V.

Mnium difficillimæ extractionis est Rosarum oleum, atq; in minima quantitate: sed suauissimi odoris, vt reserato vase, in quo oleum conditur, in Rosarij medio florentis commorare videaris. In supra memorato vase decem librę aquæ infundantur, atq; florum quadraginta, ac ingentis vi ignis maxima aquæ quantitas educitur cum oleo, quod delabitur in receptaculum; difficillimèq; quoq; colligitur. Stillatitia aqua in longissimi, & angusti colli phialam indi tur, vsque donec infundendo, vt ad summum os perueniat. Insolari finito plusculis diebus: nam oleum solis calore ab aquis separatur, & plus aeris nactum, leuiusq; factum, sursum euolat, & in oleum abit; nam bulla statim in fundo orta altum petit, cuius rei ego spectator mirabundus super natans oleum pluma derasi; & collegi. Nos id casu animaduertimus, quod nunquàm

puta ramus ex rosis oleum colligi, cum non pinguis essent substantiæ. Ex hoc experimento edocti alios modos in alijs tentauimus, voto successit, & amicis indicauimus. Ex Rosarum decoctionibus ramenta, quæ à pharmacopolis reijciuntur denuò cum aquis distillata, & aquam odoratam, & supra aquam pingue quoddam odoratum in album oleum reduximus.

Oleum odoratum ex Myrti floribus. *Cap. VI.*

SI triginta florum libræ Myrti in vaporario reponantur cum sexaginta libris aquæ fontanæ vrgente vi ignis in pilei rostro, labuntur in receptaculum trigintaquinque odoratæ aquæ libræ; atque per summa aquæ oleum supernatabit: sed paruæ quantitatis odoratissimum. Et si super extractam aquã tantumdem florum admiseris, & aqua fragrantior, & mira olei quantitas recipietur. Ex teneris ramorum summitatibus Myrti aquam extraximus etiam odoratam, & oleum: sed oleum nigri coloris prolicitur.

Oleum florum Caryophyllorum odoratum. *Cap. VII.*

NOn paruæ erit diligentiæ si paucitas odorati spiritus qui in sublimitate frondium subsistunt, fouenturq; ab impura sui mole vindicabis. Ex tribus libris frondium Caryophyllorum cum pauca aqua

aqua vrgente vi ignis; cum aqua oleū eduximus rubicundum odoratissimum, simile illi quod extrahitur ab exteris Caryophyllis. Exit cum aqua lactea, argumentum quod sub ea oleum lateat; erit olei quantitas paucissima, vt vix duas oculi lachrymas æquet.

Oleum odoratum ex Iasemini floribus. Cap. VIII.

SI aquam, quam à vase vitreo testudine dicto vaporario ex domestico Iasimino prolexeris in vas angusti, longissimiq; colli indideris, mox ad insolādum apposueris, quemadmodum in Rosis diximus, ascendent paulatim bullæ quæ in summo suæ aquæ in oleum abeunt. Supernatans colligitur purissima penna, recondiēdum vitreo vasculo bene operculato. Vel si mauis, erit quædam vnctuositas preciosi, & fragrantissimi sui floris.

Oleum odoratum ex floribus Lauendulæ. Cap. IX.

HErba, & Flores fouentur in vino prius, vel aqua aliquantisper, mox distillantur. Sic quoquomodo distillaueris, prolapsum oleum, & aqua odoratissima erit, quippè odor in sua tota substantia mergitur. Aeneo in vase quod supra memorauimus merguntur flores Lauendulæ in magna aquæ fontanę quantitate, & subiectis candentibus prunis, foras oleum, & aquam extillabit violentissimi

lentissimi odoris. Extrahitur etiam è frondibus, & simul ex floribus, & frondibus olei color in nigro rufescens, è spica fragrantior excipitur, vt illud quod ex Gallia prouenit, vbi florum ingens copia.

Oleum odoratum ex Rorismarini floribus.

Cap. X.

VT ex floribus, ità ex frondibus etiam Rorismarini præstantissimum elicitur oleũ. In mense igitur Maio; quando planta plus satis eo tempore floribus, & frondibus veluti quodam viscoso humore, & lentore scatet; carpuntur flores, & summitatis ramulorum florentium, qui æneo vase repositi; effusa vbertim aqua; subijciantur ardentissimæ prunæ, videbitur illicò è rostro lapsum in receptaculum oleũ coloris aurei, & ex solis frondibus viridis obscuri. Oleum quod suprà innatat, colligitur ex siccis frondibus minus olei: sed plus coloris. Contrarium ex viridibus. Prҽter innumerabiles Rorismarini virtutes, quibus scatent Medicorum libri, validissimum experti sumus ad stomachum confirmandum, ad omnes neruorum infirmitates tensos liniendo. Roborat caput, epilepticos iuuat in vino haustum. Ad fugandos descensus, ad vocem deperditam ex frigida causa.

Oleum

Oleum odoratum ex Absinthij floribus. Cap. XI.

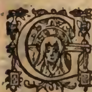
EX Absinthij floribus oleum exugitur validissimum contra quam cæteri cærulei coloris. Colliguntur igitur floridæ comæ Absinthij in ramulorum cuspidibus virentes, quæ in æneo vase cum aquis merguntur, suppositisq; ignibus manat copiosa aqua cum oleo cæruleo validissimo, odorato, & amaro. Ex herba sicca oleum non exit adeò viscosum: sed minori copia. Est & aliud genus syluestris vbiq; fruticans in ruderibus Puteolanis, & maritimis, vulgatius, amarius, & odoratius, floribus racematim congestis. Ex hoc cõmendatius oleum aromaticum non coloris tàm cærulei, & maiori florum copia. Si obscurum oleum denuò cum aqua distilletur, clarius euadit, & hoc denuò distillatum transparentius profectò: sed suum retinet colorem: nam semper ad cęruleum tendit. Vires innumeræ: Sed nos his tantum contenti erimus. Mirificè stomachum roborat foris illinendo. Si puerorum alui eo linantur vermes interficiẽdo, ex imo eijcit. Conducit corporis fluxui. tollit obstructiones, obstat venenis.

Odoratum oleum ex Maro. *Cap. XII.*

Ruticat apud nos herbula quædam vulgaris notitiæ, quam Sampsuchum Marum, vel Amaracum vocant, puto nostratem Maioranam esse, vegeti, & fragrantissimi odoris, cuius spicatæ summitates, & floridæ carpuntur, & vasis iam dictis induntur, nec insolenti more exploditur aqua, & oleum coloris aurei, & si nares consulantur, cæteris odoratius. Præstantissimi est vsus ad cerebrum, quasi à Deo ad hûc solum vsum creatum, roborat memoriam; capitisq; doloribus prodest. oleum aqua immixtum, & agitatum, naso absumptum ad stillicidia iuuat; stomachum restaurat.

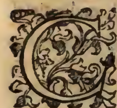
Odoratum oleum Menthæ, & Calaminthæ. *Cap. XIII.*

Rato mensas odore percurrit Mentha in acetarijs, & dapibus nostris, ob id ad medicamenta eius oleum accersitur, vnde maximo spirituum oblectamento è Menta exugitur oleum. Colliguntur è cauliculorum fastigijs tenues spicati purpurei flores in siccis locis enati, nam pinguibus, & riguis hebescit odor. Compositi in supraenarrato vase, eodemq; modo distillati, è viridi herba, oleum viride nigrans exugitur, sine flore,

vel ſemine parum, aut ferè nihil excipies. Ex trecentis frondium libris ferè vncia labitur. Eodem modo ex calamentho (quaſi pulchra Mentha) oleum elicitur coloris auri vegetius, & præſtantioribus viribus, vt natura eſt feris herbis, cum Mentha ſatiua ſit. Olei munus eſt illitum lac coire non poſſe, roborat ſtomachum; contra ſerpentum venena valet, fronti illitum, ſi capitis dolorem non tollit; ferè mulcet.

Odoratum oleum è Pulegio. Cap. XIIII.

Olliguntur verticellati floridiq; vertices Pulegij tempore ſuo, tempore, quo floribus, & ſeminibus ditiſſimi. Poſſunt etiam in ſolſtitijs diſtillari, quia eo tempore etiam florent: nam à parente etiam reuulſum, & penſile, & in carnarijs ipſis brumali tempore refloret. Flores & ramuli æneo vaſe induntur, ac ſolito more oleum exugitur lutei coloris ex ſiueſcentibus. Oleum aqua remixtum, ac naribus hauſtum prodeſt cerebri diſtillationibus, roborat ſtomachū. Vuluæ doloribus prodeſt, ac prouocat menſtrua; Serpentum venena hebetat; gargarizatum prodeſt ſchirantię, valet ad tentos neruos, & fętidos, oris halitus emendat, reuocat eos qui animo deficiunt.

L · Odo-

Odoratum Origani oleum. Cap XV.

Acumina prẹteuium cauliculorum origani colliguntur cum suis spicatis thyrsulis semine,& floribus confertis, simul etiam cum frondibus, nam immortali viret coma. Eliguntur è locis soli conditione lætis: nam ibi lætius fruticant: hæc vase æneo induntur, & vrgenti igne supposito, elicitur oleum aurei coloris iucundi: sed violenti odoris; Serpentum venenis vino potum aduersatur, linitum febrili malignitati obstat.

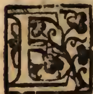
Odoratum oleum è Saluia. Cap. XVI.

Via idem modus,eademq; operatio,ideò repetita doctrina non eget. Colliguntur fasciculi floridi purpurei Saluię ex locis asperis, & siccis, cum suis seminibus, reijciuntur folia scabra, squalida, retorrida semper, & exucca; nam si spicæ floridæ, seminosæq; non fuerint,vix pusillum,vel nullum dabunt oleum; si plusculum quæris cum madidis linteis alternatim positis, & depositis à grassantis vi caloris ignis defendantur. Cuius vis ad muliebres locos ad stomachum roborandum, & contra animalium venena.

Odora-

Odoratum oleum Chamameli. Cap. XVII.

X Chamæmelo, quæ in macro solo nascitur, colliguntur flores in summis cauliculis aurei bullati, suaueolentes, quando florere incipit, nam à summo contra cæterorum morem florem auspicatur. Ex centum florum libris non nisi olei binę drachmæ manant viridi coloris. Bibitur contra Serpentum ictus & calculos. Linitum febricitantes sanat, si mox operimentis integatur, vt sudor euocetur.

Odoratum oleum Artemisiæ. Cap. XVIII.

Chamęmeli floribus non variat, nisi odoris disparilitate; ob id ramuli decerpuntur, qui fustigentur auri colore bullis, ex trecentis libris vix vna excipitur olei vncia. Ex viridi plus olei: sed minus colorati, è sicca minus olei plus coloris nempè aurei. Muliebribus malis medetur; ob id parthenia prius vocata, partus enectus extrahit, menses & secundas cit, calculos deturbat.

Oleum Rutæ odoratum. Cap. XIX.

X locis apricis, & siccaneis decerpuntur ex rutaceis fructibus flores lutei cum suis capitulatis siliquis, grauissimi odoris, & saporis æstate hiantibus. Syluestris longè acrior. Induntur vasi, &

feruidis fornaculæ ignibus impoſito cum aqua, oleum, & aqua iugi confluuio, irrequietoq; ſtillat, grauem vibrans odorem. Ex quinquaginta libris vix duæ drachmæ eliciuntur coloris viridis. Auribus in ſurditate infunditur. Contra morſus venenoſorum animalium efficax; viſus aciem exacuit.

Fœniculi odoratum oleum. *Cap. XX.*

EX locis apricis, & modicè ſaxoſis vulgaris Fœniculi. Si quis primas ramulorum germinationis legerit cum ſuis ſpicis, & ſubluteis floribus, indideritq; iam ſæpius memorato vaſi ad ignem, oleum eliciet odoratiſſimum, & viride. Cuius vſus ventris tormina mitigat ex flatu orta; ad excitandam oculorum aciem paratur. Contra Serpentum ictus bibitur. Stomachum ſedat. Sed ſi rotunda muſcharia in orbem radiatim circinata ſuo ſemine onerata in aquis biduo madeſcant, indè vi ignis oleum exugitur, & coloris aurei iucundiſſimi odoris. Ex tribus libris ferè vncia exugitur: ſed intra annum amareſcit. Ex ſylueſtri verò odoratius, & medicatius elicitur: ſed à domeſtico dulcedine deſciſcit; nam guſtu eſt acriore. Sed à Germano amico edoctum experimentum non reticebo ad extrahendum à fœniculo gummi quoddam ad valetudinem tuendam nequaquam ſpernendo. Fœniculi caules in ſummo vigore, ac medio pullulatu exiſtentis in

taleolas palmares, diſſecti in vitreum tubum, vel argillaceum vitro ſublitum palmaris latitudinis, & ſeſquiduorum longitudinis immittuntur, donec tota cauitas expleatur; cuius fundus ſemirotundus, & foraminulentus hic in fundibulis inſeratur, vt fundū complexu ſuo æqualiter infundat, & ſuperna parte optimè obturata infundibili roſtrum per ferream patellam traijciatur, cuius imum os in receptorium vitreum, immittitur ſupra patellam ignis vndequaq; excitatur: ſed à tubo palmari longitudine diſtet. Tubo igitur incaleſcente ex Fęniculi ſegmentis guttulæ quædam exudant, & ignem vrgentem fugientes per humidum foraminulentum in infundibulum, & ex eo in receptorium collectæ gummi præſtant qualitate fęniculi æmula.

Ex Aniſis odoratum oleum. Cap. XXI.

Colliguntur muſcarij Aniſorum ſemina, & prius aquis macerata in vaſe ducto proijcitur aqua & oleum ſuauiſſimi odoris, & ſaporis ex tribus Aniſorum libris exugitur vncia vna olei, hieme gelaſcit: ſed minimo calore liqueſcit. Si vis nē id contingat; diſtilletur denuo cum aqua vitę. Oleum erit coloris albidi. In annum amareſcit. Eligitur ſemen recens & vegetum. Commanducatum oris halitum ſuauiorem facit. Præcipuum ad ructus, ideò inflationibus ſtomachi, & inteſtinorum torminibus medetur. Stomachum roborat. Contra animalium

lium aculeatos ictus bibitur. Epilepsiam & vertigines discutit.

Corianni oleum. Cap. XXII.

EX multo Corianni semine pauca eligitur olei quantitas, vt ex tribus libris vix vna drachma extorqueatur coloris aurei, & difficillimè distillatur, Valet capitis doloribus.

Ex Lauro oleum. Cap. XXIII.

LEguntur Lauri fructus Ianuario mense, vase, & more solito distillatur, ex sex baccarum libris vncia exugitur vna nigri coloris: sed vehementissimi odoris, & saporis. Exugitur quoq; oleum vrinali vitreo cum cineribus, Valet ad dolores artriticos, & ad tentos neruos. Serpentum venenis resistit.

Ex Cupressi fructu oleum. Cap. XXIIII.

EX Cupresso mare (nam fœmina sterilis est) non galbuli qui nascuntur: sed in his intus dedit primi genia per quam minima Natura. Nam his dehiscentibus semen decidit prætenue, & exile, neq; facile colliguntur, præterquàm à peritis, nam difflantur, & euolant. Ex se-

sexaginta libris exugitur olei vncia viridis coloris, & odorati. fructus colliguntur Februario Mense. Vis maximæ constringentiæ.

Odoratum oleum ex radicibus Angelicæ.
Cap. XXV.

EX duabus libris radicis Angelicæ in vase vitreo retorto ad cineres cum aqua, aut vrinali vitreo prodit dragma vna olei.

Quomodo olea præstantiora, & validiora fiant.
Cap. XXVI.

Leum præstantius, & validius eueniet, si post distillatum, aquam cum oleo exuctā super alia recentiora semina effundatur, & mox distilletur, & aqua etiam, & oleū distillata super alia semina superfundatur, & tertio aqua, & oleum denuò distillatum super alia semina diffundatur, & postremum validius, & præstantius erit. Exempli gratia. Capiantur sex librę Anisorum cum sua aqua, vt diximus, & distillentur. Mox oleum, & aqua super alios seminum sex libras, denuò affundantur, & simul distillentur, & tertiò idem fiat. Postremum oleum exuctum miræ erit potentię, & operationis.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Diſtillationum,

LIBER QVARTVS.

De diſtillatione oleorum exoticarum plantarum.

PROOEMIVM.

Diximus de olei florum, herbarum, ſeminumq; noſtratium, reliquum eſt de oleis extrahendis exoticarum plantarum; ſcilicet Cinnamomi, Piperis, & aliorum, quæ ex diſsitis Indiæ locis meridiei; & orientis nobis aduehuntur.

De

De oleo Cinnamomeo odorato. Cap. I.

Ncipiemus à decantato illo oleo Cinnamomeo, quod inter exoticas plãtas principem ſibi vindicat locum: nam vehementiſſimo odore totas ædes, in quibus repoſitum eſt, replet, & ſi odore, mirificisq; dotibus, cum plerisq; conueniat, id ſibi tamen vendicat ſingulare, quod etiam in delicijs principum habeatur, & in eſculentorum condimentis. Ex maxima Cinnamomi quantitate, primum quod animaduertendum eſt, ſeligantur cortices illi qui guſtu vim acrem mordacemq; ſibi aſciſcunt, nam qui inſipidi, & guſtu fatui, aut nullum, aut ineptum oleum exudabunt. Cortices groſsè contundi debent, ac biduo prius in aqua macerari, mox æneo vaſi indi cum decenti aquæ quantitate, ſubiecto quantum vis igne aqua cum vapore è corticum venis expreſſo in oleum verſus per canalem in receptaculum regurgitabit, & vapores ſimul in receptaculum ingreſſi, in oleum & aquam ſoluuntur. olei color aureus rufeſcens. Spiritus ille à molis ſuæ contagio exutus, in oleum abit pręſtantiſſimi, tenacisq; odoris, vt diſtillando cęnacula grato odore repleat. Nec in hac arte nobilius exugitur. Ex Cinnamomi libra egregiam operam nauando, ſæpius drachmam extraximus; Poſſumus etiam vitreo vrinali cum decenti aquæ quantitate

per arenam elicere oleum. In distillatione lactea aqua irrorat primo; quam bibendo os, & fauces incendit, argumentum in ea esse olei quantitatem: nam oleum in aquam agitatum, cum vederi oleum desijt, lactescit aqua, vnde soli exposita, abit lac in exiles olei guttas, & videbitur oleum sub aquis fluitare. Et quia Cinnamomi spiritus calidi sunt, & tenues, illico in altipetos vapores vertuntur, & primum in oleum abeunt, & tunc imum aqua petit, & si alia sint immersibilia, Olei maximus ad omnia vsus. Quæ nouimus dicamus. Stomachum, & caput roborat, ac viuificum calorem auget. Memoriæ, cordi, & animo prodest. Labantes euanidosq; vitales spiritus toto in corpore restaurat, eumq; vegetiorem reddit. Contra venena, & virulentos ictus demulcitricem, & domitricem vim habet.

Oleum exoticorum Caryophyllorum. Cap. II.

Vocamus Caryophyllos flores, qui nobis ex India aduehuntur, ex atro rufescentes, capitati exertim in aduersus quatuor denticulis se se stellatim decursantibus, odorati, gustu acres, subamari, quorum maximus apud nos vsus, non ad obsonia modo: sed ad multa quoque medicamenta. Caryophylli non exacti us tundantur: sed plenius indantur vase æneo cum aqua, ac violento igne exugitur oleum coloris rubri: sed leuis aurei coloris. Ex florum libra vnciam olei exuges

ges; Sed si integri in vase reponantur, post olei exustionem surgentes humiditate inueniuntur, si ita sacharo condiantur, miri saporis eueniunt, ac stomachum mirum in modum iuuant. Si ex siccari sinas, denuò reuendi possunt, nec fraus detegitur, nisi gustu experimentum sumatur, nam languentis saporis sunt stomachum, caput, & cor roborant. Delet febrium contagia. Dentium doloribus instillando guttam, tollit illico dolorem ex causa frigida. Prodest memoriæ, & mulierum locis haustum in vino stomachi nauseam sedat. Tollit sincopem, & capitis doloribus ex frigido ortis. Si commissuræ linantur, medetur.

Oleum nucis Myristicæ. *Cap. III.*

Oschocaryon Græcis, nobis ea imitatione nux moschata dicitur, & myripsica quasi vnguentaria nux: nam iucundissimum spirant odorem, vt cum Cinnamomo de odoris suauitate certet. Eligantur recentes, & ea recens est quæ nullam senserit cariem, ponderosa, præpinguis, vt si pungantur aculeo, confestim è vulnusculo illo, oleagineus manet humor, damnatur leuis exucta nigricans. In olei extractione nulla ab alijs disparilitate variat, nisi ignem plus, vel minus adhibendo: contunduntur minus curiose. inde aquis macerandas sinito per noctem, & diem soli vedendas, mox igni traduntur, cuius vis maxima, ex sex libris vix

vncia vna liquidi olei elicitur,reliquũ in vasis collo sublimatum, in vnguinis formam reperies. Quod si aquæ remisces, ac denuò distillabis, aliquam olei quantitatem etiam elicies. At si sub dio aquis pluuijs, & sereno cœlo reliqueris per mensem, vel duos, & mox distillabis, ex singulis libris singulam vnciam exuges. Vsus ad ceruicis linitiones, contra capitis descensus, & juncturarum dolores.

Oleum Cardamomi. Cap. IIII.

Rana sunt quędam apud seplasias, quæ vulgo grana paradisi dicuntur. Græci Cardamomum vocant, quod amomo non sit dissimile. Eligatur graue terenti pertinax, farctum,odore nares feriens, gustu acri,subamaro, mordax; quod gustatu linguam adeò vellicet, vt os totum igneo feruore deflagrare videatur, tanta ei est comburendi licentia, si tale non fuerit, intelligito exoletum. Induntur grana vrinali vitreo cum aqua ad cineres ex tribus libris vix drachmam olei proleximus. oleum stomachum imbecille roborat,fert eis auxilium,quos deliquerit animus. Culinis etiam per condimenta creber inualuit; nam gratam palato acrimoniam exhibet. Auxiliatur comitialibus. Distentos spiritu, discutit.

Oleum

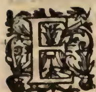
Oleum Piperis. Cap. V.

Dferuntur ad nos ex India à piperiferis arboribus grana rotunda, vulgo, Pepe dicta. Eligitur non omnino nigrum, & corrugatum: nam grana quæ legitimam maturitatem senserint, ex solibus torrefacta, rugis deturpantur, reijciuntur pertusa, & quæ cariem senserint: sed densa, & farcta. Sentit enim Piper carbunculationem, cœli iniuriam, (vt aliqui tradunt) sic vt grana cassa, & inania exhibeat. Nec linguam vellicant. Sunt qui Iuniperi granis adulterent. Alij granis Virgæ sanguinariæ, cum nacta fuerint à sole retorridam rugosamq; maturitatẽ, postquàm cum siliquastris feruidis aquis ebullierint, quæ apud nos sæpè sæpius Piperis vicem præstãt: nam tàm ęmula facie Piper imitantur, & rugas, vt nisi gustus consulatur, nullo insigni discerniculo noten-tur. Sed præstans signum electionis, vt linguam, & palatum consulas, nam ea vehementer vellicant, calefaciunt, & exurunt, cum sapore quodam amariusculo. Si integrum ponatur in vase æneo cum aqua, & maxima vi ignis vrgente, oleum exugitur, vt ex tribus libris vix sesquidrachma eliciatur. Sed Piper adeò integrum, & incorruptum remanet, vt pharmacopolas fallat, vt denuo pro integris vendantur. Si contundantur, & macerentur pluscul is diebus, plus olei dabit. Serpentum ictibus maximè auxiliatur. Tormina ventris discutit, appetentiam inuitat, ac cibi auiditatem molitur.

Oleum

Oleum ex nuce Indica. Cap. VI.

X India nobis adfertur nux Græcis caryon Indicum dicta, prægrandis globus, circinatæ rotunditatis, multis inuolucris intesta, nucleo intus molli, candido, carnoso. Medullæ libra in supramemorato vase imposita; vt ignis spiritus emissi in humorem soluuntur, ex sesquiuncia elicitur. Vase vitreo obtorto, ac probe superlutato, vel in cupellam arenariam imposito cum sua aqua leui igne distillata. Oleum est aurei coloris rufescentis.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI Diſtillationum, LIBER QVINTVS.

De reſinis diſtillandis.

PROOEMIVM.

Sunt, & ſudoriferæ plantæ, quæ ſudoris vice ex ſe vel ſauciatæ gummi,& reſinas fundant,quę viſcoſæ tenacitatis,& conſiſtentiæ ſunt, vt cũ ignis feruorem experiãtur, in ampulloſas excreſcentias tumeant, & per collum diſtillatorij in inferiorem ampullam integræ defluãt. Nos vt ab ignauis partibus tenues ſegregentur, & in oleum abeant,vt ad medicamenta, vel odoramenta vberiores virtutes adipiſcantur,nouo vaſe, nouo modo,ac nouo, & induſtrio artifice opus eſſe exiſtimauimus, vt accuratiorem curam, & diligentiam, quàm in alijs efflagitatur, impendat. Vt rem igitur exordiamur.

Forna-

Fornacula, & vas quibus Resinarum oleum eliciamus.
Cap. I.

Abeto vas vitreum non laxioris vteri: sed mediæ capacitatis, recto collo, quo sine ascensu, & labore vapor rectè fluat. hoc vas quia instar instrumenti musici leutum, vel testudinem efformatum est, testudinem vocamus, vel si mauis, obtorto vitreo vase vti poteris. hoc luto obducatur, quod ex tomento, equino fimo, & liquida argilla per mixtum sit, à ferreo bacillo optimè subacto vix cultri crassitudinem æquet. Post igni vel eius vice, soli credendum, vt exiccetur, mox denuo luto loricetur, sicceturq; vsq; donec pollicis crassitudinem transuersum æquet, ne cum igne senserit, in rimas fatiscat. Collum inferioris ampullę os traijciatur, ne qua parte inter se committantur linoxylino oui albugine, triticea farina, & viua calce illinantur, occludanturq;, ne tenues vapores expirent. Demum resina repleatur, vt duas alui partes occupet. Fornax superioribus assimilis, nisi quod summa tantum testudo foramine aperta sit, capacis vteri vasis intromittendi in quo adamussim sedeat, vt vasis imum cum fornacis planitie coęquetur. Imposito vase, superponantur candentes prunæ, vt vbi calefieri cęperit, & prius aquæ post olei effluuium cęperit, acriori igne vrgetur,

getur, & infra languidior ignis subditur, nam vbi resina in ampullas extumuerit ad summum se erigens, & per vasis collum effluere tentans superiori calore repercussa, & reuerberata deprimitur, & commeabit retro, & sedabitur bullientis resinæ vapor, & hoc artificio per collum vasis defluens, inferior ampulla distillantes olei guttas recipiet absq; super excrescentis timore, & combustione.

Mastiches oleum quomodo extrahatur. Cap. II.

AEstiuis temporibus Lentiscus Mastichen sudat, quæ solis officio durata, gummi modo coit, peculiariq; vocabulo Mastiche vocatur. Hallucinantur autem qui ex ea oleum elici posse putãt, eo modo quo aliæ resinæ solitę sint: sed mõdo quē superius diximus. Obducatur vitreum vas, quod vernaculo vocabulo leutum vocamus, luto, mox in illud Mastiche inijciatur, vt duas aluei tertias repleat, ac supra fornacis testudinem collocetur. Supra cinis sternatur, vt coęquetur planities. Vasis rostro vitreæ ampulla subijciatur ingentis vteri, quæ stillantes guttas recipiat. Supra incendantur prunæ, paulisper donec exhalãtes partes per vasis collum in inferiorem ampullam stillare incipiant, tunc vrgeto ignem, vt Mastices intumescentes bullæ vasis supremam partem attingentes, ex calore regurgitentur; castigentur, coganturq; infra guttæ in sudorem solutæ per canalem defluentes in

oleum abire: Nec inane opus efficiet, qui ſpongia aqua frigida madefacta, ſæpius receptaculum detergat ſuperius, vt ſuo rigore in oleum abire cogat. Cum ſubiecta ampulla rubeſcit, & aqua olei ſpeciem repræſentabit, ignem infra accendes ſine reſinæ tumefactiones vbi oleum nigrum colorem contraxiſſe vides, tunc ambue ignem, ne vſtrinam oleat, nam rei combuſtionis argumentum eſt, ac frigefacta fornace, ſubmouetur vas liquorem continens, & natantes guttæ argenteo cocleari, vel alio quouis modo recipiantur, aureo colore renidentes, odorataeq; foris ſtomacho linendæ ſtomacho roborando, confirmandoq;.

Oleum Carabis quomodo extrahatur. Cap. III.

As Leutum vocatum luto obducito eo modo, qualem ſupra expoſui, ac Carabe incurioſe contuſo replebis. Mox fornaci imponere conuenit, incendaturq; circularis ignis, qui per ſemipedem à vaſe diſtet, vt paulatim caleſieri condiſcat, paulatim approximando, dum ſupra vas ſupra modum incaleſcat, & in hac re ſumma opera, ſummaq; ponenda eſt cura, ne turgeſcens Carabe, in receptaculum labatur. Sic ſex horarũ ſpatio prodibit odoratum, & aurei coloris oleum. Sed inter diu per aliquot dies ſoli credendum: Sed à viris ſolertioribus alia diſtillandi ratio inuenta eſt minus operoſa, minus ſumptuoſa, & minus incuria aliqua

quia si erratum sit, damnosa. Indatur carabes vitreo vase obtorto benè foris luto munito, ac subiecto igne, totum foris emanabit: sed odoris fęditate non cariturum. Tunc si odoris tędium abolebis. In vitreum vrinale copiosa aqua affusa redistilletur, & coloris prodibit aurei, & minus tædiosum, & iterum obtorto vase repetitum, vstionis virus magis euanescit. Ex libra vna duæ vnciæ euenient, cuius vires ad epilepsiam proficuæ, nares ac pulsus linendo, & ad cicatrices corpori concolores corpori reddendas.

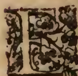
Oleum Belzoini. *Cap.* IIII.

EX Belzoino vocato præstantissimum etiam oleum elicitur, siue resina, siue succus sit, qui æstiuis diebus, scarificato trunco, è vulnere pinguis exudat, ac sole arefactus, gummi modo adolescit, inter omnes olfactu blandissimus. Contusus vasi inditur iam dicto, ac super incenso igne, sine virus redolentia, vegetissimi odoris oleum exibit cum sua aqua, & per se iucundissimum, & ad vnguentorum vsum alijs odoribus admiscendo. Possumus etiam æneo vase iam recensito cum aqua contusum immittere, ac ex more distillatum oleum dabit virosum redolens, & ex singulis libris singulæ veniunt vnciæ. Si vitreo retorto vase distillabis obducto luto cum ignis violentia, & nigrescentis coloris, nec sine vstillaginis nota deterius, præstantissimum

tissimum verò si quis aquis immersum denuo distillabit, & aurei coloris exibit, nec vstillaginem recipiet, vel contusum in vrinali cõiectum, & aquis demersum, in arena languida vi ignis ad vasis collum ascendens, translucidum excipitur, & cum aquis denuo ad balneum distilletur, & oleum manabit præstantissimum; Caput roborat, & ad frigidos valet neruorum dolores.

Styracis oleum odoratum. *Cap. V.*

EX Styrace arbore in odoriferis syluis frequentissima manat resinosa lachrima, flauentis, vel rubescentis coloris, gratissimi, & pertinacis coloris. Cuius duo genera ex eodem arbore sicca, & liquida. Dicemus de sicca. Styrax in offas digeretur immittendas in vas iàm superius dictum. Super inijciuntur prunæ, vt calefiat, & oleum manabit fragrantissimi odoris. Ex singulis libris singulæ vnciæ excipiuntur. Inijcitur etiam in vas æneum cum aqua, eodem modo etiam oleum exugitur ad vnguenta, sine nidorositatis fœditate dubio. Sunt qui obtorto vase eandem operam peragant: sed infra igne minus luculentũ ardere oportet, & minister eum magna arte moderetur, ne vstillaginem resipiat, & si nigrum fluet oleum, rursum in aqua distilletur, & aurei coloris, & iucundi odoris prodibit. Liquidum Styrax grauissimi, & violentissimi odoris, vt non sine molestia caput tentet; quia viscosæ lentitiæ tenax, &

cum

cum ignem ſenſerit, infra in bullas extumebit, per vaſis leuti collũ infundatur liquor, mox detergatur quàm diligentiſſimè fiſtula colli, ne defluentes per eam guttę vitium contrahant, eiusq; nidore deſœdentur, mox ignis ſuperaccendatur, non infra, quia illico extumeſcens per vaſis collum regrederetur, ne ab ignis violentia ſuperioris deprimeretur. Tunc ex eo oleum manabit odoratiſſimum alijs vnguentis admiſcendum.

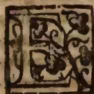
Oleum ex Balſamo occidentali. Cap. VI.

Affertur ad nos ex Hiſpanijs liquor quidam concretus albus exigui, ſed iucundiſſimi odoris, qui cum virtutes omnes Orientalis Balſami expleat, occidentale Balſamũ appellatur. Magni apud nos prętij. In fruſtra diuiſum, traiectumq; per fiſtulam vaſis in alueũ, ſupra ignis accendatur, ac more ſolito non intumeſcẽs, euaporabit, quod vbi cœperit vapores educere, & ex ſe humidum exonerare, ignis ne deficiat, neq; fluorem intercipiat, quod ſi vſtillaginis labe aliqua pollueretur, & nigri coloris, aqua perfuſum, & immerſum rediſtilletur, & ſuauius, & coloratius exibit, ex libra vna vncia exugitur olei. Mirę ſunt eius virtutes ad epilepſiam, ſi ſub lingua habeatur, vel lineatur palatus, & ad vulnera conglutinanda.

Oleum

Oleum odoratum Thuris. Cap. VII.

X Thuriferæ Arabiæ regione nobis Thus adfertur laxato enim sui arboris pregnāti cortice plaga, sub feruentissimis canis æstibus manat Thus, quo vtimur in suffectibus. Eligitur crassum, pingue, recēs, odoratum, vt vberrimum oleum reddat. Repletur Thure vas, contuso applicatoq; supra fornacis testudinem, vbi caua in medio pertusa est, ac superposito vehementi igne, infra languido substrato, expuit in receptaculū oleum, quod suauem eructat odorem: sed plus tibi feceris satis, si spongiam præ manibus habens, receptaculum forinsecus aqua refrigeres, ita enim oleosi spiritus, qui per receptaculi alueum se agglomerant, in se ipsos reciprocantes, eorum feruore refrigerato, castigatoq; in oleum sese cogunt, suaui odore fragrantes. Vel indito Thus in vas, & tribus libris Thuris adijcito aquæ singularem in obtorto vase luto loricato, accenso igne supra, & infra, & ea quæ ante diximus facito, sic olei vna, vel duæ vnciæ prodibunt cum aqua aurei coloris, quod odoratum halitum reddit.

Opo-

Opopanacis oleum. Cap. VIII.

DEfluit Opopanax ſuccus è laxato meſſibus caule ferulaceo, vel inciſa radice, dum recens erumpit caulis. Eligitur leuis, pinguis, friabilis, tener, odore graui. ob id ad medicamenta oleum expetitur, nam odoratum halitum non reddit. Contractum inditur in dictum ſæpius vas optimè luto munitum, ac fornaculæ committitur ad incaleſcendum. Sex horis ſupra leniter ignis ferueat, dum aquam euomat. Mox infra accenditur, & oleum ſcaturiet: ſegregatur ab aqua. Ex libra vna ſex drachmæ ſatis ſunt. Si denuo in vas impones, aqua affuſa, quæ non minus dodrante ſuper emineat, accendaturq; ignis infra, vſq; eo dum oleum, & aqua manabit, parem operā impendendo, & limpidius, & liquidius oleum tibi parabis.

Oleum Hammoniaci. Cap. IX.

IN Cyrenaica Africæ regione ſtillat lachrima in arenis, vndè Græcis nomen Hammoniacum, Reſinę modo, vel gummi è ferulaceo frutice. Eligendum pingue, & Reſinoſum, vt ex eo oleum medicamentis educamus. Dilingitur vas luto, mox vbi ſole occaluerit, refertur Reſina, & igni creditur coquendum,

dum, vt oleum expuat. Alij aceto solutum obtorto vase absorbendum curant, & eandem operam impendunt, & rubei coloris prodibit.

Oleum ex Terebinthina Resina. Cap. X.

Ptimam, tenuissimamq; Resinam in oriẽte Terebinthi fundunt, & quàm cæteris odoratiorem; quæ non nisi è vulneribus manat ex omnibus Resinis ei principatus datur. Eligitur alba, perlucida, colore vitri, odorata, & Terebinthi plus referens. Calefacta surgit in bullas, sufflaturq;, ob id solito vase, & more distillatur. Possumus, & retorto vase, arenis immersum: sed ignis plusquàm leuis fiat, vas & receptaculum ex more refrigerando. Sic flauescente oleum pro singulis libris vncias octo exuges: nam ferè totum in oleũ abit. In medendo contrahit vulnera: purgat, discutit, delingitur membrorum doloribus, & ad gracilitatem corporis emendandam; si ipsum in sole linatur non absq; mangonum vtilitate.

Oleum Picis. Cap. XI.

Ix ex pinu recipitur, cum æstate vulneratur, sudore deffluit ex Pinu inueterata anno proximo ab incisu. Antiquitus ante distillationis artem hoc modo exugebatur, auctore Dioscoride. Dum

Pix

Pix coquitur in æneis catinis, extensa supra prius arundinea tegete, ac lana supra tensa, è sublato vapore oleū elicitur. A tumente Pice, dum coquitur, attolluntur bullæ in orbis ambitu alijs rumpentibus, alijs subnascentibus, supra modum extuberant; ideò more solito distillatur. Optimæ notæ erit, quæ purior, leuior, odoratior, nitidior. Exugitur etiam retorto vase vitreo leui igne ab initio, mox subiectis flagrantibus igni carbonibus, maximam olei quantitatem excipies: nam ex libra octo vnciæ colliguntur.

Oleum ex Cera. Cap. XII.

Ligitur Cera colore fulua, subpinguis, odorata, pura, & mollis referens mellis halitum, quæ in prærido lentescat, subigi facilis, mittatq; fila cum trahitur Mastichis modo, & recens non inueterata. Fiant pastilli Cerei, traijciantur per collum vasis in alueum, ne collum maculent, accendatur ignis supra collum, vt superius admonuimus, & leui igne in initio, in fine aucto, & oleum exuges flauum. Ex libra octo vnciæ prodibunt. Si gelascit frigidis diebus reiteretur distillatio, aqua oleum tegente, vt liquidius proueniat, & quanto pluries, tanto liquidius. Est & alia conficiendi ratio. In fictili olla liquescat, adijciaturq; sarmentorū cinis, tribus Ceræ partibus duas cineris adiecisse satis erit. Inditur retorto vitreo vase, & superpo

nitur igni in principio leui, mox cum halitus prosperas se vides ad vasis collum, madefacto frigida aqua linteo, cooperies. Sic extenuatum, excoctumq;, superioris frigoris beneficio, per canalem in vas deuoluitur. Si nigrum, & turbidum redistillandum. Sunt non paucæ olei dotes, quas cognoscere volentibus ad medicorum libros, eos delego, vbi de Cera agitur. Oleum millecuplatam suæ Ceræ vim refert. Sed præclaram habet virtutem ad cicatrices concolores corpori reddendas. Mulcendis neruorum doloribus, qui eis male torquentur.

Oleum Caphuræ. *Cap. XIII.*

Ncia Caphuræ molita in aqua forti dissoluatur, & supra aquam manabit oleum excellentissimum. Colligitur penna. Valet contra cancros, & vlcera malefica ad plagas reddendum, vel admiscetur cum oleo vulgari, taliterq; vnitur, vt non vulgare oleum: sed caphuræ oleū videatur. Vel Caphura minutatim concidatur, concisam in forti aqua, & ex halinitro, & chalcantho distillata, & clarificata in ampullam immittitur, & tripodi imposita, calido loco per diei medietatem statuo. Hoc modo liquata Caphura, vbi clara, & lympida supernatat, eandemq; ab aqua forti separatam per retortam distillo, ex qua distillabit oleum omnium pulcherrimū, & iucundissimum. Partium est omnium tenuium, & natura spiritali præditum.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Diſtillationum.

LIBER SEXTVS.

De oleo ex lignis extrahendo.

PROOEMIVM.

Dum adhuc diſtillandi ars rudis eſſet, ex lignis oleum exugentes illud in ollis, alijsq; vaſis comburebant, quę quia nidoroſi halitus vſtrinam expuebant, vel potius artis rudimenta, nec poterant ſua ariditate ore abſorberi, & putore: extrinſecus corpori linendo ſuas vires experiebantur. At nunc multiplicatis inuentoribus, ars ad ſummum peruenit, vt ſine nidoris offenſa, & ore abſorberi, & corpori adliniri poſsint: Sed ne quid defeciſſe videamur, maiorum adſcita explicare non tędebit, dum ex oleoſis lignis oleum extrudere conati ſunt.

Vasa, & modi distillandi oleum ex lignis.
Cap. I.

Xtruatur Fornacula ex coctis lateribus in rotundam, vel quadrangulā formam, trium pedum altitudinis, duorum latitudinis, in cuius superiori tholo planities in conchæ modum efformetur, vt velut lacus subsideat, in cuius medio foramen relaxetur, per quod infra vasis collum traijci possit, vt circum quaq; igni torreri possit. Vas vitreum luto æquabiliter crustatum, vel argillaceum, vel æneum tenuiū lignorum resegminibus repleatur, ex quibus oleum extūgere quęris. Ori inditur operculum tenuibus foraminibus peruium, ex quibus distillandum oleum fluitet, nec superioris vasis ramenta decidant. Demum vasis collum ampullæ inferioris ori intromittitur, vt operculum interiectum sit, ora circumligabis, ne spiritum expirent; è cuius regione fornaculæ lata fenestra pateat, vt cum oleum in inferiorem ampullam descenderit, introspici possit. Postremo ab omni latere leui primum igne, mox acriori vrgeto, sic lignum in oleum liquefit, defluetq; in subiectam ampullam cum sua aqua. Cum prius liquor aquæ modo fluit, & desijt, sequetur oleum. Vel duas accipies ollas, alteram super alteram statues, superioris fundus angustis forami

nulis

nulis peruius, inferior os latum habeat, vt æquè forami nulentum superioris fundum complectatur, commissuræ super linantur luto duos digitos crasso, vt cum olei defluxus ex superiori fiat, inferior sine flatuum expiratione recipiat. Mox ollam lignorum ramentis oppleto; & imposito operculo commissuræ muniätur luto, ne spiritum eructent. Mox fouea in solo fodiatur tantæ capacitatis, vt inferiorem ollam, & superioris partem excipiat, terra circumundiq; cóplanata, & pacta; tunc carbones in strues congeruntur, & circumponuntur, & incandescant. Sed si quo vis modo fumus è commissuris erumpit, perit oleum, & lignorum ramenta in cinerem vertuntur. Vnde si fumus ex parte aliqua se substulerit, aggesta protinus argilla obstruatur. Cum carbones ardere desierint, & strues decumbet subsidetq;, argumentum est exacti operis, eruta è terra inferior substrata olla, oleum & aquam excipiet, non sine fumido odore ex materiæ vstione. & hoc modo ex Guaiaco, Cupresso, Agalloco, & similium olea parabant. Nunc autem artificiosius hoc modo parabimus.

Oleum ex Guaiaco quomodo exugatur. Cap. II.

Lignum ex noua Hispania aduectum patrio nomine Guaiacum dictum, vnicum, & præcipuum est ad tenuissimæ luis venereæ grassantis remedium, lignum tantæ duriciei, vt aciem ferri respuat, vt vix ferri, aut scobinæ limationi cedat, interna pars medulla-

cea ex atro rufescente. Hoc vlcera depascentia sanat; scabies feras, & cutem, cum tumet, in orbis ambitum callo squamatim compactili. Aliquando morbi furor in artus seuit, & ossa, vt nullo, nisi huic ligno cedat medicamento. Lignum igitur tenuissimè dissecatur, vt totum in minutissima abeat ramenta, eademq; diu noctuq; macerant in aqua vase diligenter obturato ne vaporem, aut vim suam expiret per hebdomadam. Deinde vitreo obtorto vase capacitatis duplæ, bene foris argilla loricato, igniq; lento imposito, ex libra vnciam exudabit. Possumus quoque obtorto vase, & benè luto crustato, sine aqua ignis violentia oleum extrahere: Sed obscurum, & fumi nidore male olentem: Sed si cum aqua iterum redistilletur, & virus quod oleum læsit abolebit, & lympidum, & odoratum eueniet. At si idem iterum atq; iterum exequeris, & lympidius, & fragrantius prodibit. Oleum hoc internodiorum duritiem osseam, & maturitati rebellem illitu emollit. Vlcera, quæ per cutem pertinacius serpunt, mitigat, extuberantes tumores exæquat, qui in ossium occalluerunt, erumpentes vndiq; pustulas cohibet: Oleum citius, & violentius operabitur, quàm sui ius, & cremor ebibitus.

Oleum

Oleum ex Iuniperi ligno. Cap. III.

Vaiaco ligno naturæ dotibus & viribus vicina est Iuniperus, huic quoque fęda gallici morbi lues cedit sui odoris iucunditate, suauitateq; contra sęuientis pestis contagia pręualet; ex suo ligno odoratū oleum sudat ad multa quoque pręcipua medicamenta: Lignum ascia dedolatur, vsq; eo dum abeat in scobem, quę aliquandiu aqua macerata, vt remollescat, humoremq; liberaliter combibat aliquot diebus, inditur obtorto vase, & incensis prunis manabit foras oleum cum aqua, separatur eo more, & ex quinq; libris vna exugitur olei vncia nigrescētis coloris, grauisq; odoris; quod si lympidius quęris denuò stillabis.

Ex Agalloco siue ligno Aloes oleum: Cap. IIII.

X Arabia, India, & Orientalibus oris ad nos Agallocum lignum deuehitur. Alij dicunt ex meridie, & fragrantius quidem esse. Eligatur recens, verum, non mentitum ex aspalatho; nam vtrumq: iucundum spirat odorē: sed Agallochum eximium, aspalathus verò per quàm exiguum, & angustum. Id in tenuia ramenta scinditur, traditurq; copiosę aquę ad computrescendum. Scribunt enim odoratius futurū; si com-

ſi computruerit, nam marcore ſibi ſuauiorem odorem adſciſcit, ob id incolæ in fruſta diſſectum, ſub terram condunt, & multo aggere obruunt, vt iucundiorem ſpirent odorem. Inditur cum aqua obtorto vaſe, & ſuaue igne oleum extrudit. Singularem in ſuffitibus gratiam habet, abluto ore illud ſuauitate commendat, quibus fętet, & ad multa myropolarum opera.

Oleum ex Aſpalato. *Cap. V.*

Iuſdem ferè ſpeciei Aſpalathus. Aduehitur ex Syria, & Rhodo, & Cypro eligitur primi meriti ponderoſus, qui denſo cortice rubet, in purpuram vergens, ſuaui odore, tactu ſpiſſum, ponderoſum, quod cęterorum more aquis demerſum non protinus in ſublime fertur: ſed lapidis modo pręceps ſedit, nec vnquàm emergere conſueuit. Vnguentarijs ad ſpiſſandum oleum, & ſuffitibus odoris ſuauitate expetitur. Exugitur oleum, vt ex aloe, & ad idem valet, & ſi languidius.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI Distillationum,

LIBER SEPTIMVS.

De aquis validis extrahendis.

PROOEMIVM.

Venimus tandem ad aquas validas, quarum magnus vsus apud auri fabros, & chymistas in separando aurum ab argento, vt sine ijs nil possit operari, in quibus maxima renident Naturæ secreta, quod antipathia quadam, & sympathia alia metalla corrodunt, & aliqua non corrodunt. Quæ aurum corrodunt, argentum respuunt, & quæ argentum, aurum intactum relinquunt. Sic, & de reliquis fornaculas, & vasa diximus superioribus libris, ne quod alibi diximus inutiliter repetamus.

Aqua corrodens aurum. Cap. I.

Implicia quæ in aquam soluta aurũ corrodunt, sunt attramentum sutorium, siue vitriolum, halinitrum, Sal ammoniacũ, cõmune stibium, siue antimonium, & argentum sublimatum, ex horum aliquibus, vel ex cunctis componitur aqua, quæ aurum soluit. Ex his varij varias compositiones, & tandem omnes aurum dissoluunt. Prima describitur. Duæ vitrioli libræ, totidemq; salis ammoniaci resoluuntur in puluerem, mox repletur vas vitreum retortum: sed prius terquater luto linitum, lutum ex floccis panno abrasis, equino stercore, & pilis sæpius remixtis, & ferreo bacillo verberatis. Ampulla tota replenda non est: sed tertia pars, vel dimidia. Supra ferrum firmetur in fornace. Collum cum receptaculo coniugatur, & rimæ stipentur linteolis ex farina oui albumine linitis, & vbi optimè resiccatæ fuerint, subijciantur ardẽtes prunę; & cum simpliciũ spiritus exhalare cęperint, & vasis cacumen rubescit, danda opera est, ne vna gutta citius, quàm altera cadat, quàm quinq; horologij minuta transierint, & si citius ceciderint, periculum imminet, ne vitrum rumpatur. Cum spiritus in receptaculum regurgitauerint, & rubescit alueus, linteis aqua madefactis, vicissim tegatur, & cum calefacti fuerint, amouean-

amoueantur,& frigidiores alteri apponantur, ne feruentes violentissimi halitus vas disrumpant: sed à frigore repercussi in aquam cogantur: Sed cum vas,& receptaculum albis spiritibus replentur, vis ignis vrgeatur; nō enim amplius imminet periculum,ne rumpātur. Cum stillæ cessauerint,finito resedat ignis,& cinis,& ampulla à fornace amoueatur. Vel accipe libram,vehementis aquæ,quæ argentum comederit,cui adijcias ammoniaci salis vncias tres,finito,eas corrodat, mox in vase vitreo affusa, vi ignis distilletur, & aurum corrodet. Vel accipe halinitri libram vnam, alteram antimonij, & in vas vitreum indita distilletur, & in butyri modū gelascit aqua, distilletur denuo,& liquescit aqua, quæ aurum corrodat. Vel æquas partes halinitri,& salis communis, vel salis vrinæ distillabis, ex his manat aqua, quæ aurum absorbeat. Vel halinitri, & salis ammoniaci æquas partes impones in vase vitreo retorto, luto munito,& quia vterq; valentissimi est spiritus in distillatione imminet vasis fractura. ob id artificum maxima opus est diligentia. Coniungitur ampulla cum suo receptaculo optimè ne spiret: mox fornaci indito, & cū incipit calefieri, vehementissimi spiritus oriuntur, vt vas rubescat totum. Tūc amouendum est ab igne, ac supra molle puluinar reponendum, vt quiescant spiritus, & in aquam abeant, post in fornacem redeant,& cum denuo ignei spiritus rubentes exoriuntur, vicissim eandem operam impendes, id vsq; donec simplicia in fluorem abeant.

Aquæ argentum corrodentes. Cap. II.

Quæ verò argentum corrodunt, sunt calcanthum, halinitrum, alumen, bolus armenus, auripigmentum,& cinnabaris; sed ea, qua communiter vtimur, fit ex halinitro,& alumine æquis partibus distillata mira vi corrodit argentum. Vel duplum aluminis. Salnitrum,& bolus armenicus etiam absumit: Sed si his aliqua commiscueris, quæ aurum corrodunt, argentum intactum relinquunt, Conijciuntur hæc in vas obtortum vitreum luto munitum; subijciturq; ampulla,quę stillantes guttas accipiat. Cum rubicundi spiritus violentissimi apparent, ne halitus expirent, ampulla subiecta,& vas obtortum ea parte,qua ora inter se committuntur, cerato linteo prorsus obducantur, & aqua frigida ampulla madefiat, vt superius admonuimus.

De aqua siue Vitrioli oleo. Cap. III.

Vocant chymistę vulgo Vitrioli spirituosam aquam,veluti valentem, oleum Vitrioli,quod verè oleum non est;sed medium quoddam inter aquam,& oleũ vt aquæ superiores. Et si tamen eiusmodi aquam distillandi variç sunt rationes, hęc tamẽ nimis

vsitata.

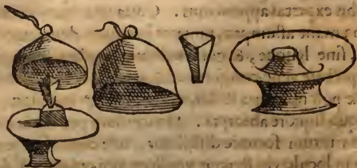
vsitata. Vitriolum in vase fictili aliquo desicca, vsque ad rubedinem, mox contritum colloca in vase vitreo retorto, leuto dicto, foris diligenter luto munito, dein de fornaci dictę, dictoq; modo in aquis valentibus subijce ignem primo lentum, donec albi fumi appareant. Tunc pone receptaculum ventrosi aluei, vt capax esse possit violentissimorum spirituum, & sic continuabis semper ignem augendo per diei spatium, & exibunt guttæ rubeę nigrescentes; cum verò albis fumis albescet receptaculum, iam consummatum est opus; amoue ignem, & sinito quiescere, donec ignis, & cinis subsideat; Vt à phlegmate separabis pone in ampulla vitrea ad cineres, vel balneum, & leui igne facito, vt in auras expiret, & receptaculū in vase aquæ frigidę pleno mergatur, vt ardentes Vitrioli spiritus reprimat, & in aquā vertantur, vel madidis linteis superius cooperiendo, vel spongia aqua frigida inhibita linendo. Vires innumerę, quas apud chymistarum libros reperies, nos à nobis expertas apponemus. Gutta vna quotidie vino albo mane assumpta, pingues homines demacrare facit, sine lęsione, & gutta exhibita, quibus ruptę sunt in pectore venę, conglutinat, & sanat. Secunda aqua, quæ post phlegma stillat, valet epilepsię cum vino, vel aliquo liquore absorpta. Si vitriolum per horam in vitrariorum fornace distilletur, inde contusum ponatur in loculo vbi steterat vitellum albi oui elixati duri, conuertitur in aquam: sed non tantum vehemens quæ est optima potui.

De

De Sulphuris oleo. Cap. IIII.

Iuerso satis modo Sulphuris oleum elicitur, quod quia valdè necessarium est medicis, & chymistis, diligentius conscribemus, ab eo diuerso quem diximus in Magia. fiat vas vitreum in modum patinæ, vel fideliæ, & centro patinæ surgat meta eiusdem vitri, supra quam catinus argillaceus constitui possit in modum crucibuli aurifabrorum. Hoc vas repletur Sulphure iam ignē passo, vti ad nos adfertur ex Leucogeis collibus Puteolanis. In medio ponatur elycnium xilinum, & incendatur, vbi ardere incipiet ponatur sub campana vitrea, & Sulphuris accensi flamma vasis vestigium nō attingat, ne frangat, & ita ex campanæ oris paulatim aqua valida stillabit, vel oleum, vt dicunt, vt omnes aquæ validę.

Si locus in quo eiusmodi vasa locentur erit humidus, maior

maior olei quantitas elicietur. Praeterea si conclaue in quo vasa constituta fuerint clausum erit, fumus intus constipatus maiorem olei quantitatem dabit. Diebus pluuijs maior quãtitas, & plus hieme quàm æstate.

Fit & alio modo rubicundum pro medicis, chymistis, & alijs. Viuum Sulphur in tenuissimum puluerem redigatur, atq; cum æquali olei Tartari parte commisceatur, mox in vitreum vas tribus horis coquatur, & in liquorem abibit, decoctum coletur per filtrum, & vitro inditur, & minimo calore siccescat, donec sanguinis imaginem acquirat. Digeritur, & massa tenuè teratur, puluis supra marmor humido loco sternatur, defluens humor vasculo recipiatur, iterum depuretur, & humiditas absumatur, vsq; donec in oleum abeat rubicundum.

Oleum, & aqua Tartari. Cap. V.

Fit oleum Tartari, & oleum salis Tartari. Inditur Tartarum in vase recuruo vitreo, luto munito, & fornaci ardenti per sex horas foras extillabit oleum Tartari cum sua aqua de facili ex aqua separatur, quia aqua innatat coloris nigri. Sed denuò distillatum crocei coloris erit, & comburitur vt oleum. At oleum ex Tartari sale paratur hac ratione: Comburitur in vitriariorum fornace Tartarum, mox humido loco super marmor extẽditur, quod labitur in oleum, vel potius aquam duorum, vel trium dierum interuallo. Si citius voles in oleum vertatur,

Vasa, & modi distillandi oleum ex lignis.
Cap. I.

Xtruatur Fornacula ex coctis lateribus in rotundam, vel quadrangulã formam, trium pedum altitudinis, duorum latitudinis, in cuius superiori tholo planities in conchæ modum efformetur, vt velut lacus subsideat, in cuius medio foramen relaxetur, per quod infra vasis collum traijci possit, vt circum quaq; igni torreri possit. Vas vitreum luto æquabiliter crustatum, vel argillaceum, vel ęneum tenuiũ lignorum resegminibus repleatur, ex quibus oleum exugere quęris. Ori inditur operculum tenuibus foraminibus peruium, ex quibus distillandum oleum fluitet, nec superioris vasis ramenta decidant. Demum vasis collum ampullæ inferioris ori intromittitur, vt operculum interiectum sit, ora circumligabis, ne spiritum expirent; è cuius regione fornaculæ lata fenestra pateat, vt cum oleum in inferiorem ampullam descenderit, introspici possit. Postremo ab omni latere leui primum igne, mox acriori vrgeto, sic lignum in oleum liquefit, defluetq; in subiectam ampullam cum sua aqua. Cum prius liquor aquæ modo fluit, & desijt, sequetur oleum. Vel duas accipies ollas, alteram super alteram statues, superioris fundus angustis forami

nulis

nulis peruius, inferior os latum habeat, vt æquè forami nulentum superioris fundum complectatur, commissuræ super linantur luto duos digitos crasso, vt cum olei defluxus ex superiori fiat, inferior sine flatuum expiratione recipiat. Mox ollam lignorum ramentis oppleto; & imposito operculo commissuræ muniatur luto, ne spiritum eructent. Mox fouea in solo fodiatur tantæ capacitatis, vt inferiorem ollam, & superioris partem excipiat, terra circumundiq; cõplanata, & pacta; tunc carbones in strues congeruntur, & circumponuntur, & incandescant. Sed si quo vis modo fumus è commissuris erumpit, perit oleum, & lignorum ramenta in cinerem vertuntur. Vnde si fumus ex parte aliqua se substulerit, aggesta protinus argilla obstruatur. Cum carbones ardere desierint, & strues decumbet subsidetq;, argumentum est exacti operis, eruta è terra inferior substrata olla, oleum & aquam excipiet, non sine fumido odore ex materiæ vstione. & hoc modo ex Guaiaco, Cupresso, Agalloco, & similium olea parabant. Nunc autem artificiosius hoc modo parabimus.

Oleum ex Guaiaco quomodo exugatur. Cap. II.

Lignum ex noua Hispania aduectum patrio nomine Guaiacum dictum, vnicum, & præcipuum est ad tenuissimæ luis venereæ grassantis remedium, lignum tantæ duriciei, vt aciem ferri respuat, vt vix ferri, aut scobinæ limationi cedat, interna pars medulla-

cea

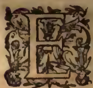
cea ex atro rufeſcente. Hoc vlcera depaſcentia ſanat; ſcabies feras, & cutem, cum tumet, in orbis ambitum callo ſquamatim compactili. Aliquando morbi furor in artus ſeuit, & oſſa, vt nullo, niſi huic ligno cedat medicamento. Lignum igitur tenuiſſimè diſſecatur, vt totum in minutiſſima abeat ramenta, eademq; diu noctuq; macerant in aqua vaſe diligenter obturato ne vaporem, aut vim ſuam expiret per hebdomadam. Deinde vitreo obtorto vaſe capacitatis duplæ, bene foris argilla loricato, igniq; lento impoſito, ex libra vnciam exudabit. Poſſumus quoque obtorto vaſe, & benè luto cruſtato, ſine aqua ignis violentia oleum extrahere: Sed obſcurum, & fumi nidore male olentem: Sed ſi cum aqua iterum rediſtilletur, & virus quod oleum læſit abolebit, & lympidum, & odoratum eueniet. At ſi idem iterum atq; iterum exequeris, & lympidius, & fragrantius prodibit. Oleum hoc internodiorum duritiem oſſeam, & maturitati rebellem illitu emollit. Vlcera, quæ per cutem pertinacius ſerpunt, mitigat, extuberantes tumores exæquat, qui in oſſium occalluerunt, erumpentes vndiq; puſtulas cohibet. Oleum citius, & violentius operabitur, quàm ſui ius, & cremor ebibitus.

Oleum ex Iuniperi ligno. Cap. III.

Vaiaco ligno naturæ dotibus & viribus vicina est Iuniperus, huic quoque fęda gallici morbi lues cedit sui odoris iucunditate, suauitateq; contra sęuientis pestis contagia pręualet; ex suo ligno odoratū oleum sudat ad multa quoque pręcipua medicamenta: Lignum ascia dedolatur, vsq; eo dum abeat in scobem, quę aliquandiu aqua macerata, vt remollescat, humoremq; liberaliter combibat aliquot diebus, inditur obtorto vase, & incensis prunis manabit foras oleum cum aqua, separatur eo more, & ex quinq; libris vna exugitur olei vncia nigrescētis coloris, grauisq; odoris; quod si lympidius quęris denuò stillabis.

Ex Agalloco siue ligno Aloes oleum: Cap. IIII.

X Arabia, India, & Orientalibus oris ad nos Agallocum lignum deuehitur. Alij dicunt ex meridie, & fragrantius quidem esse. Eligatur recens, verum, non mentitum ex aspalatho; nam vtrumq: iucundum spirat odorē: sed Agallochum eximium, aspalathus verò per quàm exiguum, & angustum. Id in tenuia ramenta scinditur, traditurq; copiosę aquę ad computrescendum. Scribunt enim odoratius futurū; si com-

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Distillationum,

LIBER SEPTIMVS.

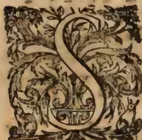
De aquis validis extrahendis.

PROOEMIVM.

Venimus tandem ad aquas validas, quarum magnus vſus apud auri fabros, & chymiſtas in ſeparando aurum ab argento, vt ſine ijs nil poſſit operari, in quibus maxima renident Naturæ ſecreta, quod antipathia quadam, & ſympathia alia metalla corrodunt, & aliqua non corrodunt. Quæ aurum corrodunt, argentum reſpuunt, & quæ argentum, aurum intactum relinquunt. Sic, & de reliquis fornaculas, & vaſa diximus ſuperioribus libris, ne quod alibi diximus inutiliter repetamus.

Aqua corrodens aurum. Cap. I.

Simplicia quæ in aquam soluta aurū corrodunt, sunt attramentum sutorium, siue vitriolum, halinitrum, Sal ammoniacū, cōmune stibium, siue antimonium, & argentum sublimatum, ex horum aliquibus, vel ex cunctis componitur aqua, quæ aurum soluit. Ex his varij varias compositiones, & tandem omnes aurum dissoluunt. Prima describitur. Duæ vitrioli libræ, totidemq; salis ammoniaci resoluuntur in puluerem, mox repletur vas vitreum retortum: sed priùs terquater luto liniatur. Lutum ex floceis panno abrasis, equino stercore, & pilis sæpius remixtis, & ferreo bacillo verberatis. Ampulla tota replenda non est: sed tertia pars, vel dimidia. Supra ferrum firmetur in fornace. Collum cum receptaculo coniugatur, & rimæ stipentur linteolis ex farina oui albumine linitis, & vbi optimè resiccatæ fuerint, subijciantur ardētes prunę, & cum simpliciū spiritus exhalare cęperint, & vasis cacumen rubescit, danda opera est, ne vna gutta citius, quàm altera cadat, quàm quinq; horologij minuta transierint, & si citius ceciderint, periculum imminet, ne vitrum rumpatur. Cum spiritus in receptaculum regurgitauerint, & rubescit alueus, linteis aqua madefactis, vicissim tegatur, & cum calefacti fuerint, amouean-

amoueantur, & frigidiores alteri apponantur, ne feruentes violentissimi halitus vas disrumpant: sed à frigore repercussi in aquam cogantur: Sed cum vas, & receptaculum albis spiritibus replentur, vis ignis vrgeatur; nõ enim amplius imminet periculum, ne rumpãtur. Cum stillæ cessauerint, finito resedat ignis, & cinis, & ampulla à fornace amoueatur. Vel accipe libram, vehementis aquæ, quæ argentum comederit, cui adijcias ammoniaci salis vncias tres, finito, eas corrodat, mox in vase vitreo affusa, vi ignis distilletur, & aurum corrodet. Vel accipe halinitri libram vnam, alteram antimonij, & in vas vitreum indita distilletur, & in butyri modũ gelascit aqua, distilletur denuo, & liquescit aqua, quæ aurum corrodat. Vel æquas partes halinitri, & salis communis, vel salis vrinæ distillabis, ex his manat aqua, quæ aurum absorbeat. Vel halinitri, & salis ammoniaci æquas partes impones in vase vitreo retorto, luto munito, & quia vterq; valentissimi est spiritus in distillatione imminet vasis fractura. ob id artificum maxima opus est diligentia. Coniungitur ampulla cum suo receptaculo optimè ne spiret: mox fornaci indito, & cũ incipit calefieri, vehementissimi spiritus oriuntur, vt vas rubescat totum. Tũc amouendum est ab igne, ac supra molle puluinar reponendum, vt quiescant spiritus, & in aquam abeant, post in fornacem redeant, & cum denuo igneo spiritus rubentes exoriuntur, vicissim eandem operam impendes, id vsq; donec simplicia in fluorem abeant.

Aquæ argentum corrodentes. Cap. II.

Væ verò argentum corrodunt, sunt calcanthum, halinitrum, alumen, bolus armenus, auripigmentum, & cinnabaris; sed ea qua communiter vtimur, fit ex halinitro, & alumine æquis partibus distillata mira vi corrodit argentum. Vel duplum aluminis. Salnitrum, & bolus armenicus etiam absumit: Sed si his aliqua commiscueris, quæ aurum corrodunt, argentum intactum relinquunt, Conijciuntur hæc in vas obtortum vitreum luto munitum; subijciturq; ampulla, quę stillantes guttas accipiat. Cum rubicundi spiritus violentissimi apparent, ne halitus expirent, ampulla subiecta, & vas obtortum ea parte, qua ora inter se committuntur, cerato linteo prorsus obducantur, & aqua frigida ampulla madefiat, vt superius admonuimus.

De aqua siue Vitrioli oleo. Cap. III.

Ocant chymistę vulgo Vitrioli spirituosam aquam, veluti valentem, oleum Vitrioli, quod verè oleum non est; sed medium quoddam inter aquam, & oleũ vt aquæ superiores. Et si tamen eiusmodi aquam distillandi varię sunt rationes, hęc tamẽ nimis vsitata.

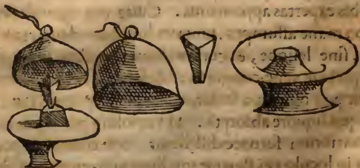
vsitata. Vitriolum in vase fictili aliquo desicca, vsque ad rubedinem, mox contritum colloca in vase vitreo retorto, leuto dicto, foris diligenter luto munito, dein de fornaci dictę, dictoq; modo in aquis valentibus subijce ignem primo lentum, donec albi fumi appareant. Tunc pone receptaculum ventrosi alueí, vt capax esse possit violentissimorum spirituum, & sic continuabis semper ignem augendo per diei spatium, & exibunt guttæ rubeę nigrescentes; cum verò albis fumis albescet receptaculum, iam consummatum est opus; amoue ignem, & finito quiescere, donec ignis, & cinis subsideat; Vt à phlegmate separabis pone in ampulla vitrea ad cineres, vel balneum, & leui igne facito, vt in auras expiret, & receptaculũ in vase aquæ frigidę pleno mergatur, vt ardentes Vitrioli spiritus reprimat, & in aquã vertantur, vel madidis linteis superius cooperiendo, vel spongia aqua frigida inhibita linendo. Vires innumerę, quas apud chymistarum libros reperies, nos à nobis expertas apponemus. Gutta vna quotidie vino albo mane assumpta, pingues homines demacrare facit, sine lęsione, & gutta exhibita, quibus ruptę sunt in pectore venę, conglutinat, & sanat. Secunda aqua, quæ post phlegma stillat, valet epilepsię cum vino, vel aliquo liquore absorpta. Si vitriolum per horam in vitrariorum fornace distilletur, inde contusum ponatur in loculo vbi steterat vitellum albi oui elixati duri, conuertitur in aquam: sed non tantum vehemens quæ est optima potui.

De

De Sulphuris oleo. Cap. IIII.

Iuerso satis modo Sulphuris oleum elicitur, quod quia valdè necessarium est medicis, & chymistis, diligentius conscribemus, ab eo diuerso quem diximus in Magia. fiat vas vitreum in modum patinæ, vel fideliæ, & centro patinæ surgat meta eiusdem vitri, supra quam catinus argillaceus constitui possit in modum crucibuli aurifabrorum. Hoc vas repletur Sulphure iam igne passo, vti ad nos adfertur ex Leucogeis collibus Puteolanis. In medio ponatur elycnium xilinum, & incendatur, vbi ardere incipiet ponatur sub campana vitrea, & Sulphuris accensi flamma vasis vestigium nō attingat, ne frangat, & ita ex campanæ oris paulatim aqua valida stillabit, vel oleum, vt dicunt, vt omnes aquæ validę.

Si locus in quo eiusmodi vasa locentur erit humidus, maior

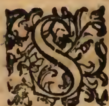
maior olei quantitas elicietur. Præterea si conclaue in quo vasa constituta fuerint clausum erit, fumus intus constipatus maiorem olei quantitatem dabit. Diebus pluuijs maior quãtitas, & plus hieme quàm æstate. Fit & alio modo rubicundum pro medicis, chymistis, & alijs. Viuum Sulphur in tenuissimum puluerem redigatur, atq; cum æquali olei Tartari parte commisceatur, mox in vitreum vas tribus horis coquatur, & in liquorem abibit, decoctum coletur per filtrum, & vitro inditur, & minimo calore siccescat, donec sanguinis imaginem acquirat. Digeritur, & massa tenuè teratur, puluis supra marmor humido loco sternatur, defluens humor vasculo recipiatur, iterum depuretur, & humiditas absumatur, vsq; donec in oleum abeat rubicundum.

Oleum, & aqua Tartari. Cap. V.

FIt oleum Tartari, & oleum salis Tartari. Inditur Tartarum in vase recuruo vitreo, luto munito, & fornaci ardenti per sex horas foras extillabit oleum Tartari cum sua aqua de facili ex aqua separatur, quia aqua innãtat coloris nigri. Sed denuò distillatum crocei coloris erit, & comburitur vt oleum. At oleum ex Tartari sale paratur hac ratione. Comburitur in vitriariorum fornace Tartarum, mox humido loco super marmor extẽditur, quod labitur in oleum, vel potius aquam duorum, vel trium dierum interuallo. Si citius voles in oleum vertatur,

tatur, Tartarum calcinatum,& contusum loca in vessi ca hædi,aut bouis secundum quantitatem dissoluendosum, atq; sub aquis merge fortiter alligatam,ne per os penetret aqua, & horæ spatio in aquam vertitur. vel si oui elixati duri loculo repones dimidiati vt steterat vitellum,citò dissoluetur in oleum.

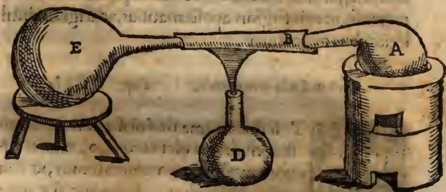
Oleum Argenti viui. *Cap. VI.*

Imile his oleum ex argento viuo paratur, quod potiùs valida aqua dici potest. Recipiuntur Vitrioli binæ libræ, altera Salisnitri, altera verò aluminis: Sed Vitriolum prius phlegmate purgetur, & rubificetur, alumen comburitur, & halinitrum desiccetur, Induntur vase vitreo recuruo benè luto munito, supponiturq; ori receptaculum maximè ventrosum, mox habeatur rotundus canalis vitreus in cuius medio alterum canalem habeat, accommodeturq; in modum infundibuli: mox ponatur vas retortum in fornacula, collum intromittatur in canalem iam dictum, cuius altera pars intromittatur in receptaculum. In fundibulo aptetur alia ampulla, quæ vicem subeat alterius receptaculi in magnum receptaculum libra argenti viui intromittatur. Iunctura omnium lineolis xilinis alligentur cum oui albumine, & triticea farina, ne expirent. Tandem subditur ignis retorto vasi, spiritus ex eo per collum vasis, & per canalem regurgitabunt in

receptaculum

receptaculum magnum, vbi ijdem ſpiritus ſimplicium argentum viuum tetigerint, vertunt in calcem, & receptaculum croceo colore adumbrant; tunc ſpongia frigida aqua madida ſpiritus reprimat, & ſi quid phlegmatis vitrioli ſpiritus redundent, in aquam labuntur, & in ampullam per infundibulum decurrent, ne in receptaculum perueniant. Vbi chalcanthum ſpiritus effundere deſierit, & argentum viuum non dum in oleum conuerſum fuerit, denuò retortum vas prædictis ſimplicibus repleatur, & igni committatur, vt ſpiritus denuo viuum argentum peruadentes in aquam validam vertant; quæ aliud viuum argentum intromiſſum in aquam conuertat, donec ſuppetant ei vires.

A, Retortum vas.
B, Canalis.
C, Infundibulum cauum.
D, Ampulla.
E. Recipiens.

Q Oleum

Oleum de Lateribus. *Cap. VII.*

Ecipiantur libræ duæ exiccatorum Laterum, & in frusta radiusculè contundantur, instar fabæ, & argillaceo catino igni contumaci candescant, vel pala ferrea, & optimè igniti extinguantur in oleo antiquo centum annorum, & quanto vetustius, tanto melius. Mox laterculorum frustula indantur per collum vasis retorti, & subijciantur ei prunæ, & manabit foras oleum cum spiritibus adeò validis, vt quamquam receptacula aquis mergātur infra, & supra frigida spōgia foueātur, sępissimè maximo cū bōbo in partes dissiliat. Vires tensis neruis frigidis apostematibus, ac frigidis distillationibus opportunæ.

Oleum Salis communis. *Cap. VIII.*

T si difficillima sit distillationum magistris eiusmodi olei extractio, tamen aliquos modos commemorabimus, vt vsui nobis esse possint. Induntur sex libræ salis communis in vase retorto luto munito, ac vt in aquis validis sex horis vis ignis vrgeatur, & foris aqua salita manabit, quæ inalbandis dentibus vtilis erit. Sed si aqua, quæ priùs exierit, supra eumdem salem contusum effundetur, & denuo, destilletur, idq;

idq; ter, quater viciſſim repetes, aqua validior profluet. Vel ſi Salnitrum diſtillaueris, & in diſtillata eiuſmodi aqua commune ſal proieceris, ab aqua corrodendo abſumitur, pone has aquas in retorto vaſe, & iterum diſtilla, & exibit foras ſalis aqua, & in vaſis fundo remanebit Salnitrum integrum.

Oleum Talci quomodo exugatur. *Cap. IX.*

N ferreo cocleari igneatur Talchum, & vbi optimè excanduerit, ſupra aſpergatur aqua, vel plantaginis, vel roſacea: & id ſepties iterabis donec in tenuiſſimum puluerem redigantur, vt ferè in auras euolet, puluerem in argillaceam ollam cōdito, & vitrariorum fornaci per hebdomadam immoretur donec in candidiſſimam calcē reuertantur, calcem diſtillato, & valido aceto immerges, & ſupra calidos cineres ebullire ſines, donec aquæ lympiditas conturbetur, mox amoue acetum, & in ampullam reſerua, & aliud acetum indito. eamdem operam impendendo, quouſq; tota Talci calx in acetum abſorbeatur, acetum mox igne facito in auras euolet, & in fundo ſal remanebit, ſuper marmore ſternatur in humidam cellam, nam ſal in humorem ſoluetur, & in ſubiectum vaſculum defluet, qui & facultatis vſu ad mangonizandam mulierum faciem prçſtās. In cuius opificio multi viri ingenio, & artificio præſtantes maximis labore, ſtudio, & impenſis laborarunt: ſed nil ſolidi reperiere.

Quomodo diuersæ qualitates aquæ simul commixtæ separentur. Cap. X.

Via sæpè casu accidit, vel necessitate, vt diuersæ qualitatis aquæ simul commixtæ inuicem separentur, & vna queq; cũ sua qualitate, quamquàm impossibile aliquibus videatur, fieri tamen posse sine vlla difficultate docebimus, considerando, quod nulla maior contrarietas in rebus naturalibus, quàm inter graue, & leue. Cum ego vitæ aquam multotiès distillassem pro potabili auro comparando, casu, accidit, vt ampulla vi spirituũ dissiliret, cecidit q; effusa aqua in aquæ balneum, & temporis, & impensarum, & laboris tæderet, cępi cogitare, quomodo separare potuissem, tandem vtramq; aquam in ampullam posui cum suo pileo, & receptaculo, conglutinatis commissuris, ne spiritus euolarent, leuiq; balnei calore cępit illico vitæ aqua, quia leuissima erat, in receptaculum delabi aquæ signum in pileo præ sua tenuitate non videbatur, cum postea vidissem in pileo aquæ guttas comparuisse, cognoui aquam ascendere, vnde amoto receptaculo, inueni aquam vitę integram cum suo pondere transisse cum sua tenuitate, vt erat prius, antequàm è suo vase dissiliret. & aqua reliqua etiam sine aquæ vitæ odore remansit, vt erat in balneo. Sępissimè quoq; mihi accidit in eadem vitæ aqua, & rosacea, & alijs, vt distillando frangeretur vas,

&

& aqua foras effluendo, se cum arena commisceret, & cineribus, positisq; arena, & cineribus in ampulla, leui ignis calore aqua in suum receptaculum delapsa est, vt prius in sua erat natura. Aqua valida postquàm argentum, vel aurum corrodisset, ei fontis aquam adiunxi, debilitando, proieciq; in eam æream tabellam, illico valida aqua aurum vel argentum exonerans, in tabellam se recepit in nebulæ formam extraxi laminam, argentũ, vel aurum corrasi, & in corpus redegi, mox ne validæ aquæ iacturam facerem, vtramq; in ampullam indidi, & leui igne ascendit aqua, demum vbi spirituum ascensu pileum rubescere vidi, amoui ignem, & aqua valida; vt in sua natura erat, in fundo remansit. Præterea cum aurum ab argento valida aqua separassem, dissilijt ampulla, & aqua in cineribus perijt, illicò cineres, & carbones fontana laui aqua, & in ampullam coniecta aqua, in tenues auras euolauit, reliquum in corpus redegi, & aurum, & argentum recuperaui.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Diſtillationum.

LIBER OCTAVVS.

Quo de extrahendis rerum virtutibus varia experimenta traduntur.

PROOEMIVM.

Ne ab aquarum diſtillationibus diſcedamus, eas edocebimus, quę rerum eſſentias extrahunt. Quilibet enim ſolers rerum naturalium, & celebris veſtigator è plantis, earumq; membris, nempè radicibus, folijs, floribus, ſeminibus, virtutes occultas, quintas eſſentias, colores, arcana, & magiſteria eliciens, quibuſdam menſtruis, ſcilicet medijs liquoribus vſus eſt, ad varias ſimplicium naturas varijs, & peculiaribus. Sed pro omnibus communiter aqua vitę; ſiquidem hæc ſola inſtar omnium ſingulari

lari quadam prædita est facultate tenuiores,& præstantiores partes segregare,elicere, & illis se inducere, humani generis in morbis auertendis, præcauendis ex corporibus ægritudinibus elisis, labefactatisq; instaurâdis, & quasi de nouo restituendis opem latura. Reliqua medicamenta longè euincere vidimus; neq; aliquid ei simile nouimus. Præterea intra humanum corpus assumpta,ac foris illita, nullis cędere diuturnis experimentis explorauimus, vt Raymundus Lullius integrum librum de ea re scripserit. Et vt veterum, ita recentiorum multorum diuexata sunt ingenia ad varia organa, & modos excogitandos, vt eam probe tenuiorem,& puriorem redderet, quorumque nobis præstantiora visa sunt, recensere non pigebit.

Aquæ vitæ extractio sine igne. Cap. I.

RVstici (vt à rudibus incipiamus) sua industria modum excogitarunt,vitæ aquam è vino sine ignis subsidio exugere, videntes enim mustū sine ignis caliditate, suæ naturæ spontaneo impulsu se se cōmouētē æstuantemq; ebullire,maximāq; spiritus quātitatē foras emittere,

tere, vasa orificio circumponentes, illam colligebant. Recens enim mustum è torculari ad vinaceam cellam transuectum, transmutatumq;, iàm iàm efferuere incipientē, sordiumq; immundum elluuiem supra effundētem emandare, supra vasis osculum cauum tubum, siuè ligneum, siue fictilem, quatuor, vel quinque pedum altitudinis accommodarunt, qui ori par esset, & supra pileum constituerunt, cuius rostro receptaculum supposuerunt, mox iuncturas fideliter agglutinarunt, ne quid vaporis, vel spiritus exhalaret, vnde ex vaporibus è vino se erigentibus humor in receptaculum deriuat, vt meritò musti spiritum vocemus, Greci ἀπυρέσακτος quasi sine ignis adminiculo extractum sit.

Dolium A,
Tubus ligneus C,
Pileus B,
Ampulla D.

Aqua vitæ cum igne exuctio. Cap. II.

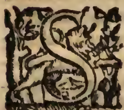

Qua vitę ex omni vino peruerso, putridoq; extrahi potest, & ad medicamenta, & ad eliciendas substantias idonea, solummodo ex aceto extrahi nō potest, nam vinum, vbi propriam formam amisit fit acetum, & acetum cadauer vini est. Accipe igitur vinum generosissimum, & vetustissimum, vel

græcum, vel lachrimam nobis dictam, quæ ex Vesuuij Monte nobis adfertur, & quãto generosius, & vetustius, eò spirituosius; hoc immittatur in cucurbitam, cuius duæ tertiæ partes repleantur, & pileo super imposito, & suo rostro receptaculum grandiusculum supponatur; nam quanto ventrosius, eò melius, vt maximæ vis spirituum nondum in aquam conuersorum capax sit, orificia optimè committantur, & firmissimè oblutentur; oportet, ne respirent, quàm possibile fuerit, ne laborem, & operam ludamus: nam & si in alijs rebus ne respirent, cauendum est; hic maximè necessarium; nam è vino excussi spiritus, in subtilissimos halitus resoluuntur, & nisi optimè luto coerceantur, in auras euolant. Hoc vbi factum fuerit, ampulla cineribus, vel aquę balneo committenda, igne primum lento, mox copiosiore subiecto, vt lentè in bullas tumens, temperatè distillet, vehementi bullitione vitata, ne efferuescens exundet: sed ne vel immoderatè fluat, vel nimia tarditate supprimatur, donec pars quarta appositi meri distillet, tunc supprime ignem, & in receptaculum amoue, & vini reliquum sepone in aliud vasculum: nam vbi subtilissimi spiritus surrexerint reliquum vini cadauer torpet. Distillatum denuò distillabis donec totius media pars profluat; idq; tertiò facies, vt vna ex quinq; partibus in vase remaneat, & si quinto distillabis subtilior, & perfectior erit. Sunt qui ad decimam distillationem progrediuntur: sed nos vsq; ad quartam contenti sumus. Humorem hunc egregium in vasculo clausum,

& luto optimè obstructum, ne euolet, excipe, & repone. Signum perfectæ distillationis erit, in cocleari argenteo pars aliqua distillati ponatur, & apposita accensa candela, si tota absumatur, & nulla penitus in fundo humiditas remanserit, vel madefactum in ea linteum, & accensum consumatur, vel iniecta in ea olei gutta, & subsideat signum erit absolutæ priuationis humiditatis.

Quomodo Aqua vitæ alijs modis ad laboris, impensarum compendium extrahatur.
Cap. III.

Ed quoniam ad eandem distillationem toties repetendam, vt superstes ille ex distillatione humor redistilletur, tẽpus, & impensæ teruntur, ab ingeniosis viris varij modi, & organa ad posteritatem transmissa sunt, vt parcius, & compendiosius distilletur. Alij per serpentinum alembicum executi sunt. Est enim serpentinum vas, vt ante retulimus, quos per anfractuosos, & flexuosos canales spiritus è vino per longum iter deducit, vt aqua omni phlegmate spoliata in subiectum vas deriuetur. Alij per triceps seu, quatriceps, & septiceps vas, vel per hidram distillant (vas paulò ante retulimus) vt variæ notæ aquã exhibeant, nam ex superiori tenuior aqua deriuat, ex inferiori phlegmate redundans, quas omnes seorsum seruant. Alij simile vas excogitarunt in formam metæ

in

in ſummo turbinatum, in imo craſſum. Hoc ſupra ampullam accommodant, ac probè ſuperlutatum in arenariam cupellam imponunt, ac lento igne vrgent, ex ſuperiori pileo tenuior, ex inferiori craſſior. Alij ſerpentino vaſe vtuntur, & quale ſit ſupra docuimus, vt ſalebroſo, & anfractuoſo itinere longo, & difficili attenuetur humor magis, & quod phlegmate graueſcit per aliud vas in medio canali exiſtens, relabitur. Alij oblongi colli vas camelinum, vel ſtruthiocamelinum vulgus materozzo vocat, nã ꝙ per eiuſmodi vas diſtillatur, eo quod per alia effluit egregiè præualet. Multi in prædicti vaſis faucibus ſpongiã, pergamenum, vel ſuberum accommodant, mox ſupra pileum erigunt, vt niſi per cartæ poros, per ſpongiam vel ſuberum nobiliſſimi, & longè tenuiores ſpiritus tranſmeent, & in horum poris intercipiatur phlegma. ſunt qui ſpongiam oleo madefaciunt, nam phlegmati viam intercludit, & ſic ſemel diſtillando præualet multiplici.

Quinta aquæ vitæ eſſentia quomodo fiat. *Cap. IIII.*

NE aliqui cõtra nos ſubſannent, quod quintæ eſſentię nomen mixto indiderim quaſi quintum elementum dicam, vel quod cęlum eſſe aſſeram, dicam quid per quintã eſſentiam intelligam. Quintam eſſentiam voco formam cuiuslibet rei à corpore remotam,

id est omni qualitate sensibili, & elementali orbata, relecta tantum subtilissima eius parte per distillationem, vt eius substantia sicut æther, sit (per similitudinem loquendo) cuius temperie admixtus sit calor. Cum enim quatuor elementa in omni mixto admixta sint cum suis manifestis qualitatibus, cum omnibus suis elementorum impuritatibus, & cum specifica virtus formæ adhæreat, ac subtilioribus partibus, quando ab elementorum fęculentia depurata sunt, videtur quodammodo à suis elemẽtis distare, vt quintum esse appareat, & verè spiritales vis indicatur ad longè, & sanè viuendum. Ex hoc aliqui cœlum vocarunt, quod quemadmodum cœlesti influxu in nos agit, ità ad perniciosorũ morborum profligationem efficacem illã vim quodã modo imitari videatur. Ex aqua igitur vitæ iam extracta efficitur quinta essentia aquæ vitæ. Hæc est illa aquæ vitæ essentia ad tàm præstantes, & egregias rerũ virtutes extrahendas receptissima. Post igitur sexies, vel septies distillatam, vt diximus, illam pone in Pelicano, vel Geminis, & vase benè lutato pones sub fimo equino, vel vinaceorum, vel aquæ balneo, ne deficiat ignis per mensem, & circulari facias. nam postremò videbis in fundo feces, & supra natantem quintam essentiam coloris cerulei, & lympidi. Tunc resera osculum, & si foras mirabilis fragrantię manabit, cui nulla res comparari poterit; scito te optimum finem assecutum, quod si odor vel color non respõdent, reclude vas, & iterum ad circulandum repone, donec signum assequaris.

quaris.

quaris. Demum extrahe à vase, & à fęcibus separa, & optimè clausam repone. Sunt qui primo vinum per mensem sub fimo macerandum ponũt, donec suo mar core contabescat, & mox distillant. Sed eiusmodi quintæ essentiæ tanta est vis, quod intra paucissimas horas rerum omnium ferè quintas essentias extrahit, plantarum, herbarum, radicum, seminum, vt quintam essentiam, cuiusq; essentiæ quintæ meritò dici possit. Nil aliter efficiendo, quàm simplicia in aquam illam imponendo, & ibi tribus, vel quatuor horis ad solem, vel aquæ balneum commorari sinas, nam in simplicium penetralibus se se intromittens ex molis sinu, rerum occultas proprietates proleptat, & surripit cum omnibus suis virtutibus multiplicatã, supra quam credi par est. Vnde meritò quinta essentia est quædam substantia è rebus extracta ab omnibus impuritatibus, & corruptionibus separata in se retinens vires calorẽ, sapores, & eorũ proprietates. ob id sua puritate, & tenuitate illico corpus penetrans, & peruagans, illud immutat, alterat, & admirandas inde cit operationes.

Alius modus quintam essentiam extrahendi de Fœniculo. Cap. V.

VLti sunt modi, & penè infinitæ virtutes ex simplicibus extrahendi, qui secundum rerum varietates variantur, & qualitatum extrahendarum, quorum quamplurima hic adducemus exempla,

vt ex se alias ex his inuenire condiscatur. Possumus ex radicibus, floribus, plantis, & animalibus vires extrahere, siue quintas essentias, eas tenuiter terendo, relinquendo sub fimo macerandas in cucurbita per 40. dies; post exemptas ad distillandum ter quater exhibeas, vt diximus de aqua vitæ, mox ad circulandum, & cum signa consequeris sui odoris, saporis, coloris, scito te quintam essentiam assecutum, suasq; virtutes multipliciter exaltatas, reperies, & efficaciter operãtes insolita, vt mira videantur, tàm mirificã opẽ conferunt. Exemplum de Fęniculo. Iunio mense accipito radicum herbarum, & florum Fęniculi libras decem, minutatim eas concide, totidemq; libras aceti vini generosi albi, repone in vitro ad macerandum vase benè clauso, vsq; ad finem Octobris, quo tempore perfectam maturitatem assequuntur semina, quorum quadruplum pondus benè contusum, & in puluerem reductum albo vino quadruplum mergatur, maceretürq; per diem, mox distillabis, & oleum, & phlegma promiscuè effluet: oleum per vas in arena mersum à phlegmate separabis, quod radicibus, herbis, & seminibus recentibus infundito per balneum ter distilla, & præstantissimum habebis antidotum ad venena, ad corroborandum vitales spiritus, ac naturales virtutes.

Quinta

Quinta essentia Sesilis Massiliensis, Angelicæ, & Zedoariæ. Cap. VI.

SI volumus aliter parare, parandi ratio talis erit. Radix Sesilis à sordibus mundata minutatim concidatur, & contusa diligenter exprimatur, succusq́; expreßus reponatur: residuas fęces calida aqua macerabis triduo, maceratæ denuo exprimantur, expressum succo primò additur, mox alia aqua affunditur, & post triduum expreßus humor priori additur, & sic consequenter affusio, & maceratio triduana, tandem exprimitur, vsque dum in recrementis, neque odoris, neque saporis aliquid reliquum fuerit, post segmenta illa macerentur, & expreßione repetita exhausta illi recenti inijciuntur, & hæc optimè obstructa per diem figulorum fornaci feruentissimo igni prostituta, in albicantes cineres conuertantur, quæ succo iam collecto adduntur. Sed quod de radice diximus, idem quoq; de herba dum floret, & postremò cum semen aperitur faciendum. Cuncti demum cineres, & succi in vas vnum componuntur, & per filtrum ter defęcantur, defęcatim in circulatorium induntur, & per decem dies calido cinere circulantur, & materia in illis spissitudinem, & colorem aureum contrahit, & humor ex balneo elicitur, & oleitas in fundo residens reponatur. Quinta essentia Angelicæ hoc modo extrahitur. Ex prima florum sobole antequàm ex suis radicibus prodeant diluculo ante solis ortum, dum adhuc ro-

sci-

ſcido humore madent, vaſculo vitreo, vel fictili vitreato excipiuntur, atque cęco pileo ſuper agglutinato, per triginta, vel quadraginta dies in balneo ſeruentur, ibi enim melligo quędam ſe pandit, quæ per roſtrum alembici diſtillat humorem perelegantem, & aureo colore, cuius duodecim guttæ tempore matutino exceptæ ore, valent contra paralyſim. Ex Zedoaria quinta eſſentia hoc modo extrahitur. Radices minutatim conciduntur, conciſis vinum rectificatumi, deſt aqua vitę donec trium digitorum altitudine ſuper eas extet, infundatur. Vaſculum hoc continens optimè obſtructum per dies naturales nouem in digeſtione relinquatur, tempore hoc elapſo materia contenta in cineribus, vel arena calida, vſq; dum nihil præterea humoris exudet: vitato tamen aduſtionis vitio diſtillet. Ex diſtillatione hac exemptum, quod eſt ex diſtillatione in vitro recenti per balneum traducatur, & tandem in fundo Zedoariæ eſſentia reſidebit. At quomodo ex carnibus, odoribus, Ambara, Moſcho, Zibeto, & alijs extrahatur, diximus libro de magia naturali.

De Elixiribus. *Cap. VII.*

Res ſunt Elixirum ſpecies. Prima metallica, vt auri, argenti, & cæterorum Mineraliũ, vt Sulphuris, Arſenici, Salis, Chalcanthi, & Halinitri. Secunda gemmarum, ſuccini, Margaritarum, Corallorum, Smaragdi, Amthiſti,

Amethisti, Christalli, & aliorum. Tertia plantarum, & earum partium, radicum, herbarum, florum, seminum, fructuum, & similium. Elixires ab essentijs, oleis, extractis, & tincturis diuersi sunt, nam tincturæ, quoniam sui compositi colorem amittunt, non olea quoniam pinguedinis expertia, sub aquis merguntur, nec essentię quoniam lympiditate, perspicuitate, & claritate destituuntur: sed tamen medium quoddam inter essentiã, & oleum, & quia etiam aliquid coloris accedit, sunt etiam media inter tincturam, & essentiam, & habitu liquorem potius, quàm aliquid repræsentant. Dicunturq; Elixires non à materia, & forma: sed à virtute, & efficacia, quorum vires sunt, vt spiritum vitæ essentialem, & ex prima elementorum temperie profluentem ingenita sibi qualitatis, efficacię potentia, penetrent, purgent, instaurent, & conseruent. Elixir non ex vno simplice: sed vt plurimum ex multis constat. Dicetur primo de Bibinella, & hoc modo qui sequitur, paratur. Radix conuenienti tempore fossa in aqua fortiore, è radice similiter tertia vice segregata, maceretur, atq; indè probè a curatione recondita, oneribusq; impositis degrauata, putrefieri sinatur, donec flores suum vigoris gradum attigerint, qui tunc temporis decerpti, aqua è simili specie floribus similiter macerandi: sed in peculiari vasculo deponitur. Post hęc semen vbi maturitatem assecutum fuerit, contusum aqua simili maceretur. Floribus triginta dierum spatio maceratis, singula coniunctim distillentur phlegma cum oleo eliciendo segrega-

tum per gemellos, per ſex dies ex vno in alterum diſtillentur, vel vſque dum ex partibus quinquaginta nouē digerendo conſumptis, ſexageſima ſolum remaneat, circuletur, reſiduum illud exceptum reponatur. Diciturq; Elixir quaſi vitæ conſeruatiuum.

Elixir ex multis ſimplicibus compoſitus.
Cap. VIII.

Lij ſunt Elixires ex rebus multis compoſiti, qui multiplicem virtutem habent. Vnū apponemus, quem ex multis, quos experti ſumus, egregię virtutis cognouimus, vires quas vidimus, deſcribimus, reliquas, quas reticemus ex βοτανογενεία accipies. Recipe florentis Saluiæ libram vnam, Origani, Hyſſopi, Satureię, radicum Bimbinellæ, Abſinthij, & radicum Valerianę ana vncias duas, Vuæ florētis, Roſarum rubearum, & albarum, radicum Biſtortæ, & Petroſelini ana vnciam cum dimidia. Roſmarini, Petroſelini, Cheræfolij, Lauendulæ, Mari, Maioranæ, baccarum Iuniperi ana duas vnciæ tertias cum dimidia. Fęniculorum, Leuiſtici, Mentæ, Fęniculi marini, Pulegij Camæmeli, radicum Mei, Meliſſæ, radicum Dauci, Angelicæ, Caryophyllatæ, & Liquiritiæ, Thimi, Calamenthi, Stecadis, Saxefragiæ, & Betonicæ ana drachmas tres, Mentæ gallicæ, radicum Tormentillæ, radicum Polipodij ana drachmā vnam cum dimidia. Radicum Scorzoneræ purgatæ

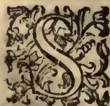
corti-

corticibus, & medullis viridium, non ſiccarum dimi diam libram. Colliguntur ſimplicia hæc ſereno tempore cum ſuis ſeminibus, ſaltem floribus, ſiccenturq́; in vmbra, nec aliquo modo aqua madefacta. Radices medulla præditæ primo purgentur ruſtico panno lineo, & interiori medulla lignoſa viridi humida, aſſiccetur ſole, ac præparata iuxta debitum pondus animaduertendo quod vncia ſit octo drachmarum. Et quoniam omnium pondus æquat tres libras cum dimidia, addatur eis vini quadruplum, & ſi eſſet Creticum præſtantius erit, ſaltem vinum Græcum Veſuuiarum dulce, & ſint libræ duodecim. Radices contundantur optimè, herbæ tenuiter conciſæ, & quia Scorzonera, oportet, viridis ſit, ob id non apponitur quadruplum vini, vt in cæteris; Hæc omnia vitrea in cucurbita locentur, impoſito pileo cæco, non roſtrato, optimè conglutinentur iuncturæ, ne reſpirent, vt Pelecani inſtar aſcendens vapor refluat in ſuum alueum, ac aquę balneo per dies quindecim aſcendens, & refluens vapor circuletur. Intereà aquę vitę optimè ex optimo vino Gręco in balneo aquæ libras quindecim paratas habeto cum floribus Roriſmarini diſtillatas, & ſint florum librę tres, & quindecim diebus macerentur modo prędicto, Ziziberis albi, corticum Citri, Nucum myriſticarum, Maris, Galangę, Calami aromatici, Acori ueri, Coriannorum præparatorum ana vnciam vnam. Caryophyllorum, & Cinnamomi duplum, Sandalorum Citrinorum ana drachmas tres, Cubebes, Carda-

momi minoris, Piperis longi, Zedoariæ, Baccarum lauri, Cumini, Carui, Dictamni albi, Rhapontici vsualis, Pomi granati ana drachmas duas, Granorum Paradisij, Croci Sulmonensis, Rhabarbari perfecti ana drachmã vnam, Seminum Anisi sexquiunciam, Mellis optimi libram dimidiam. Theriacę optimę, & Mitridatij drachmas tres, Rosarum rubearum siccarum, Cardui sancti, Fæniculi marini, & Scorzonerę ana drachmas tres. Deinde hęc duo composita simul admiscendo in cucurbita, aquę balneo distillabis, aquam calidam infundendo sępè balneo quantum in ebullitione absumitur, & vasorũ commissurę optimè lutentur, ne respirent cum lineis teniolis, oui albumine, & tenui frumenti polline conglutinatis, vt diximus. Cucurbitam supra tripodem breuium crurum accommodabis, intra ahænum vas cum bacillis optimè religatis, & firmatis, ne ex bullitione moueantur. Vbi verò distillare desierit, fęces optimè exprimantur prælo, exuctus liquor denuo distilletur in vase retorto in eodem balneo, & has duas aquas admisceto simul in vitreo vase benè solido, & hæc simplicia super impones. Sacchari optimi vnciam vnam, Rosacei vncias quatuor, in cannis semiunciam, Aromatici rosacei diamusci dulcis, Diamargariton, Diarhodon, Auri foliati sesquidrachmam, Rubini optimi semidrachmam, Margaritarũ contusarum drachmas quatuor, Moschi, Ambaræ, & Caphuræ semidrachmam. Hęc omnia in porphyretico marmore triturentur cum optimo saccharo candido. Mox referetur

ſeretur orificium vaſis ſubere, & pergameno, ne tantillum euacet, & ſoli apricari finito, & ſi ſol non feruet, imponatur aquę balneo tepido quadraginta dierum ſpatio ad macerandum, ſemper vas commouendo, vt fęces commiſceantur, earumq; virtutes aquis relinquantur. Poſtremò requieſcat, vt fęces ſubſideant in fundo, & vires in aquis peſſum eant. Tandem capiantur Moſchus, Ambar, & Caphura, cum Bibinella: Animaduertendo, ne ſeneſcentia ſimplicia intromittantur, corroſa, aut tarmis abſumpta: ſed in optimo eorum ſtatu. Id ſummopere conſiderandum, neq; prægnantibus, neque puerulis exhibendum ob ſuam robuſtitatem, & præcipuè ob Moſchum, nam induceret pueris epilepſiam, aliasq; eiuſmodi ſpecies, & mulieribus impediret conceptum. Sic cõtra ſi peſſũ naturæ inſeratur, exiccat muliebriũ locorum humiditatẽ, prouocat mẽſtrua, prodeſt ſtrangulationi matricis, & fauet conceptioni. Submouet aſcendentes capiti vapores mulierum ob menſtruorum retentionem. Multas præterea retinet vires quæ in Medicorum ſcholis continentur.

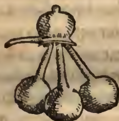
De Cliſſo. Cap. IX.

Tillatitium medicamentum, quod Cliſſum vocant, hoc modo ſe habet. Quãdo vnius generis plantæ diuerſæ partes in ſuis virtutibus exaltatæ, tandem collectæ in vſum commune eſſe coeũt hoc modo. Planta primo radicem hinc herbam, mox,

florem,

florem, demum semen fundit. cuilibet parti peculiaris virtus inest. Vnde, si omnium partium virtutes, subtilitates, olea, sales, & eiusmodi similia extrahuntur, & cum vnum quodq; eorum separatam habet efficaciam, & congressu, & societate mutua in vnum corpus recurrunt, id Clisus dicitur, cuius confectio tali modo perficitur. Radicibus, floribus, folijs, & seminibus maturitate absolutis, scilicet in suo tempore euulsis, collectis, decerptis, receptisq; ea distillando, putrefaciendo, subtiliando, & sal eligendo, & quibuscunq; alijs modis iam prius edoctis, maxima ingenij, & manuum dexteritate, virtutes, naturas, ingenium in Naturæ sinu delitescentibus, elicere, subducere, & extrahere. Et vbi hæc omnia separatim alia in olei, altera in liquoris, altera in salis formam iam elicuisti, simul omnia coniungantur, & in vnam spiritualem essentiam, eamq; posteà inseparabilem redige hoc modo.

Accipito tres cucurbitas æqualis amplitudinis, & in parte inferna, ne ignis iniuriam sentiant, luto probe munias, & virtutes iàm dictas liquoris vnã salis alterã, & olei alteram; mox colla simul vnias mutuo, & alligabis, vt in vnum orificium coalescant, omnia superlutando, & demum pileum capacẽ illorum collis indes, & in fornacem accommodabis. Hoc vnum diligenter asseruabis, quod si secus feceris, oleum, & operam perdes. scilicet, vt vnicuiq; ampullæ suum ignem ministrando,

liquori

liquori léuem, oleo ingentem, ſali vehementem, vt ſe ſimul æquent, & æqualiter fluant. Erit igitur humor in cucurbita ceù fœtus quando concipitur, & ex alio naſcenti velut materno ventre, qui ſe in cauitate pilei recolligens, per eiuſdem orificium pluribus guttulis profluens, vt ex vtero, à vaſculo, quaſi officioſa obſtetrice excipitur, & fouetur. Hic ergo erit Cliſſus, ſiuè triplicatæ virtutes, qui medico vſui remedia admodum ſalubria præſtat.

De Tincturis. Cap. X.

Xtrahuntur ex rebus Tincturæ ſiue colores, nam verè, vt in multis cognouimus, eſſentias, virtutes, operationes, animas, & omnia in colore conſiſtere. Si quis enim auri colorem extraxerit, optimum ſecretum nactus fuerit, dummodo metallum ſine colore remaneat cum modica ſui ponderis iactura. Extraximus è Roſis colorem, in quo maximus Roſę odor inerat, & ſapor, & erat preterea mirificæ virtutis. Tincturæ ſunt partes ſimplicium puriores, & efficaciores primæ, & nobiliſſimæ, ex quibus extrahuntur virtutes retinentes, & operationes. Extrahuntur è metallis, radicibus, herbis, floribus, ſeminibus maiori ſolertia, quàm labore ab omnium elementorum mixtione liberæ tincturæ, aeris perſpicuitatem, & puritatem ſubtilitate æmulantur, vt

ex rebus, quibus extrahuntur calorem, splendórem, & subtilitatem, absq; vlla impurioris materię accessione; & substãtiam adeò tenuissimam & purissimam, vt multorum annorum spatio nil fęcium in fundo receptaculi sui deponat: sed perpetuò ęquali puritate, & perspicuitate consistat. Et si rectè conditę fuerint perpetua virtute vigent. In hoc, & ab essentijs differunt, quod simplicium ex quibus extrahuntur, colores adsciscunt, & indè nomen asumunt: Sed quia multarum rerum tincturas in nostro naturalis Magię libro demonstrauimus, superfluum mihi videtur, hic denuo adducere.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Distillationum, LIBER NONVS.

Oleorum extractio cum prælo.

PROOEMIVM.

Iam de distillatione opus ad Vmbilicum produximus, optimoq; iure poteramus distillationi supersedere, nisi quidam distillationis modi superessent medij inter distillationem, & expressionem, cum multa sint simplicia, quæ distillationem non patiuntur, ob id expresio cũ prælo reperta esset huic negotio maximè necessaria, vt sine ea hæc ars manca, & deficiens videri posset, sed ad finem properemus.

Quomodo oleum cum Prælo extrahatur. Cap. I.

SVnt quædam ſimplicia mediæ oleoſitatis, & pinguedinis, ſuntq; etiam tenacitatis, & viſcoſitatis, vt niſi maximo cũ labore oleum exugi queat. Ars enim multa vſurpauit artificia, quæ ex experientia aucupata ſunt, vt ſine laboris tædio, videlicet præli machinamentis appreſſu, oleoſam materiem exudet, quæ antiquitas non ignorauit. Nam Dioſcorides aquam quærens, quæ per ſe ſola faciat vnguentum, id eſt oleum, & aqua mixtum, ita docet. Recens myrrha hæc tunditur cum pauxillo aquæ, dein Prelo, vel machinis foras exprimitur. Odoratiſſima hæc, & impendio pretioſa vt per ſe faciat vnguentum, Stacten vocatam. Vocant Greci Stacten, quod è ſtillatitia Myrrha fiat. Sunt etiam ſimplicia quędam adeò tenuis eſſentię, vt minimo ignis calore odores in combuſtionis nidorem abeant, videlicet Moſchi, Ambaræ, & Zibethi. Suntq; etiam maximi pretij: vt ſi oleum ex his eligas, multò plus valeant quàm exiſtimari queant. nec ſunt tàm temerè igni exponenda, nam ſi eius aſperitatem ſenſerint, & in teneras auras euolant, & vſtionis labe inficiuntur: ſed ſupra eius vapores expoſita, ſuum reddent oleum ſine vſtionis periculo, & eius amiſſę qualitatis.

Non

Non verò in olei expreſſione pretioſi, hoc vtimur organo. Fiat ęnea columnula ſemipedis altitudinis, intus inanis, palmaris diametri, crebris circum circa foraminulis peruia, cui lata fidelia ſupponitur labris circumvndiq; erectis etiam ęnea cum ſuo canaliculo. Replecur turriculis rerum exprimendarum, ſupra imponitur ligneus modiolus, mox robuſto torculo quàm fortiſſimè conſtringatur, è foraminulis oleum effluet in fideliam, & per canalem elicitur: Sed prius turricula, & lamina ferrea calefiant, donec digitorum tactum vix ferant, vt vberius oleum eliciatur.

Oleum ex Myrrha. *Cap. II.*

Myrrhæ arbor in pleriſq; Arabię locis gignitur. Laxatur ictu cortex, & proſilit in tegetes lachrimam ſuſcipientes: Sed alia caudici cohęrens adnaſcitur. Satiua ſylueſtri pręfertur. Inciditur bis eiſdem cum Thure temporibus à radice vſq; ad ramos, qui valent, & ſudat ſponte priuſquàm incidatur ſtillaria dicta, cui nulla pręfertur. Eligatur vetus lachryma, quia odoratior omni ex parte concolor, & quę confracta candidas vnguium modo, leuiſq; venas oſtendat minutis glebis, guſtu amaro, acri, & odorato. Tunditur, & lineo linteo, vel ſericeo laxioris contextus imponitur, atquè ſuper feruentis aquę vaporibus aheno extenditur, vt aſcendentibus vaporibus affatim ſatietur, vbi aquę diluto val

dè permaduerit, vt fluere incipiat, liquida iam facta, organo imponitur exprimiturq; Sic purgatissimus Myrrheflos, aut Myrrhinũ ius fluet vehemẽtis odoris. Colluto ore ingratum halitus fetorem abolet, perunctâ alarum virus extinguit faciem linendo per noctem singulis mensibus iuuenilem faciei colorem, & gratiam vsq; ad vltimum senium conseruat.

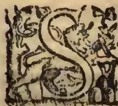
De Moschi oleo. *Cap.* *III.*

Apra Indica ex Vmbilici vomica quotannis Moschum exprimit. Animal cõcepta saniè in Vmbilico, antequàm rumpatur, suapte natura ad maturitatem spectat, ad quam cum ventum est, fera titilantis humoris noxio lancinatu lacessita, cotibus & saxis se se affricans longo insolatu candentibus magno oblectamẽto affricat, donec facto vomicæ emissario, tota sanies supra lapides effundatur, ita vtriculus exinanitur, aluus post ducitur cicatrice, rursusq; irruens sanguis replet vmbilicum, & in consimilem vomicam extuberat. Hęc ex Aetio, & Arabibus excerpsimus. Moschum contritum supra bullientis ollę aquę planè tenso linteo humescet, pręlo mox oleum exudat sine sui corporis iactura, aut vstionis nidoris metu, id in pretiosa odoramenta venit, eo alarum tędia, & graue sudoris virus aboletur, & tandem omne quod in suauem halitum expirat, hàc odoris gratia occulitur. Et vt sum-

vt ſummatim dicam, omnia quibus admiſcetur, odoris commendat iucunditate, extractum oleum tàm vehementiſſimi odoris eſt, vt latè, fuſéq; iactet odorem, & eius momento tota domus repleat. Reuocat, quos animus defecerit.

Oleum ex Zibeto. *Cap. IIII.*

Imile quidpiam eruitur è genitalibus ferę Feli ſimilis, è cuius natura odoratiſſima ſordes emanat, quæ ſolet purgari, cum ea pars vligine ſcatet. Oleũ ſimili iam dicto modo extrahitur. In peluim humore perfuſam ſericeum linteum laxius contextum extendunt, vulgo taffetano dicimus, infra ignem accendimus, vt vapores ſurgentes bulliẽtis aquæ linteum peruadentes Zibethi oleum fluere faciant; collige, & in vitream ampullam condito ad vſum, nec aliquid de ſua quantitate remittit: ſed integrum ſe conſeruat.

Ambaræ Oleum. *Cap. V.*

Trum Ambara veteribus cognita ſit, aliorũ iudicium eſto: odoramenti tamen genus eſt ex Aetio traditum, ſunt fontes, qui illam ſcaturiunt, quemãdmodum bituminis, & picis. Colliguntur ex piſcibus qui Ambaræ ſcaturigines

turigines deguſtarint. Præfertur in eo genere, quod fuluum, & præpingue eſt: Sed ſingulari quadam opus eſt ſolertionis attentionis induſtria, & prouidæ dexteritatis operoſa. In labellum aqua inditur,& vi ignis ſoluitur in vapores,qui laxo linteo eleuati excipiuntur, quod ſupra vaſis ora tenſum ſit, cum fluitat, madefactum colligitur. Cor roborat,omneſq; ſenſus vegetiores efficit.

Caſtorei oleum. *Cap. VI.*

Aſtor eſt animal amphibium, quod terris, & aquis viuat, liquorem habet quendam intra folliculos, Melleum, odore graui, virus reddẽtem, guſtu acri,tuniculis interſeptum, quia ceroſum,oleoſumq; eſt, facile ſupra extenſa lintea ex ſurrigentibus vaporibus in oleum currit. Si verò velimus obtorto vaſe vitreo ſine aqua oleum exugere, è libra vncia manat: ſed fędi odoris, & vſtilaginem reſipientis rubri coloris, ſi denuò cum aqua diſtillaueris, clarioris erit coloris, nec tàm grauiter olentis. Oleum id venenis aduerſatur. Gutta cum vino datur comitialibus. Occipiti illitum memoriam iuuare vidimus.

Oleum

Oleum Mitridatij, & Theriacæ. Cap. VII.

VM viderémus Theriacam, & Mitridatium promißis non respondere, quæ maiores spoponderint, cępimus anxius cogitare, quo nam modo fieri possit, vt tàm mirificis virtutibus non defraudaremur, cumq; certo cognouissemus simplicium distillationibus qualitates ad summum euehi, & virtutes multiplicari, cępimus Theriacam distillare, non vt aquam: sed oleum extraheremus. Vndè Theriacę libram in obtorti colli vase luto optimè munito, & resiccato, igni commisimus, & indè olei drachmā nigerrimi extraximus: sed præstantissimę virtutis, vt non solum quas maiores nostri scripserunt: sed quod plus in recessu, quàm fronte polliceantur.

Oleum Scorpionum distillatum. Cap. VIII.

Odem desiderio stimulati libram olei Scorpionum prædicto retorto vase exposuimus, & oleum egregiæ virtutis extraximus, & ex libra olei vnciam vnam extraximus: sed acutissimæ, & præclarissimæ operationis.

Oleum

Oleum Sacchari. Cap. IX.

DIfficillimè Saccharum in oleum abit, nam breui temporis interuallo congelatur, vndè multa hominum solertiorum diuexata sunt ingenia, vt varias operationes excogitarent, & à varijs variæ excogitatæ sunt: Alij in argenteam pateram Saccharum tenuissimè contusum inijciunt, ac aqua vitæ infusa, vt digito superemineat, tunc admota candela, accenditur aqua; mox argenteo cocleari exagitato, dum ardet, & cum ardere desierit, & aqua absumpta est, oleum in patera remanet liquidum: sed vix elapso Mense durescit. Alij Arantium malum medulla priuant, & in exenteratum alueum Saccharum diligenter contusum imponunt, mox ignem leuem circumaccendunt: liquescit Saccharum calore, & combibendo Corticis succum in oleum abit: Sed etiam tempore gelascit.

Ex seminibus Citri oleum. Cap. X.

X omnibus seminibus oleum extrahitur: Sed ad multa necessarium quod ex seminibus Citri prius suis corticibus spoliantur, mox exactius in marmorea pila cõtundantur, vino irrorentur, & supra æreũ vasculum igni imposita, argenteo cocleari exagitentur, & mo-

& moueantur donec expirent vini humiditatem. Demum torculari imposita, & compressa fortiter, aurei coloris oleum foras exprimetur. Cuius rei vires contra venena mirificæ, & præcipuè admiscendis odoramẽtis; nam nunquàm rancescit, & si longo temporis interuallo rancorem contraxerit, cum aqua remixtum, & bis, teruè exagitatum, æneo vase distillabis, nã omni phlegmate relicto, nunquàm amplius rancorem contrahet. Sic Limonis, Aurantij; & reliquorum eiusmodi generis.

Oleum ex seminibus Coloquintidis, & Sinapis. Cap. XI.

TVnduntur semina suis corticibus, conduntur q; in marmorea pila, ac prælo, vt diximus, exugitur oleum. Quod linctum puerorũ stomacho mirè vermium quãtitatem egerere facit. Eodem modo ex duodecim libris seminum Sinapis duæ olei vnciæ exceptæ sunt coloris aurei nigrescentis; Sed si prius aqua semina macerentur per mensem æneo vase, liquidius, & acrius prouenit.

Oleum Vitri. *Cap. XI.*

Itrum optimum, & optimè lotum, & ſiccum conteratur, vt eius granula, Milij aut Papaueris ſemina æquent, confra-ctum in vas vitreum accommodatur ſerie ſtratorum mutua ex linteis mundis, & ſiccis, in partes conciſis magnitudine aurei nummi interiectis, vas in arena mergatur, ac ſubſtrato igne in receptorium oleum labitur coloris aurei non ſine adſtantium admi-ratione.

Ego Ioannes Demiſianus D. Theologus diligenter perlegi Opus de Diſtillatione Eruditiſs. Viri Io. Bapt. Portæ Neapolitani, in quo nihil offendi, quod vel Catholicæ fidei, vel morũ probitati officere poſſit, immò cũ varia multiplicią; doctrina ſit refertum, in aſpectum, lucemq; hominum proferri perutile, & iucundum fuerit.

Ego idem Ioannes Demiſianus.

Imprimatur ſi placet R. P. Mag. Sac. Palatij.

B. Gypſius Viceſger.

Imprimatur.

Fr. Angelus Brix. R.^mi P.M.Sac.Pal.Ap.Socius.

INDEX

Oleum

FINIS.

ROMÆ.

Ex Typographia Reu. Cameræ Apoſtolicæ.

M. DC. VIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

